



T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ ANABİLİM DALI
DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KEKEMELİĞİ OLAN YETİŞKİMLERİN İLETİŞİM
DURUMLARINA İLİŞKİN DUYGUSAL TEPKİLERİ VE BU
TEPKİLERİN DUYGU DÜZENLEME İLE İLİŞKİSİ**

Ayşe Nur KOÇAK

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emrah CANGİ

İSTANBUL-2021

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ ANABİLİM DALI
DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KEKEMELİĞİ OLAN YETİŞKİNLERİN İLETİŞİM
DURUMLARINA İLİŞKİN DUYGUSAL TEPKİLERİ VE BU
TEPKİLERİN DUYGU DÜZENLEME İLE İLİŞKİSİ**

Ayşe Nur KOÇAK

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emrah CANGİ

İSTANBUL-2021

ÖZET

KEKEMELİĞİ OLAN YETİŞKİNLERİN İLETİŞİM DURUMLARINA İLİŞKİN DUYGUSAL TEPKİLERİ VE BU TEPKİLERİN DUYGU DÜZENLEME İLE İLİŞKİSİ

Kekemeliği olan bireyler belirli iletişim durumlarında daha fazla zorluk çekmekte ve bazı tipik duygusal tepkiler verebilmektedirler. Alanyazında bu duyguların incelendiği çalışmalar olsa da Türkiye’de kekemeliği olan bireylerin duygusal tepkilerinin detaylı şekilde tanımlandığı bir çalışmaya ulaşılmamıştır. Çalışmanın ilk amacı kekemeliği olan bireylerin iletişim durumlarında yaşadıkları duyguların belirlenmesidir. İkinci amaç ise katılımcıların anksiyete ile ilişkili duygu puanlarının (endişe, gergin vb.), duygu düzenleme arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmanın katılımcılarını 18-45 yaş arası 38 (16K, 22E) birey oluşturmaktadır (yaş ort. = 25.9). Veri toplama sürecinin ilk aşamasında kekemeliği olan bireylerin en zorlandıkları iletişim durumların belirlenebilmesi için açık uçlu sorulardan oluşan bir anket uygulanmıştır. Anketten elde edilen veriler, dört dil ve konuşma terapisti tarafından incelenmiş ve Kekemelikte İletişim Durumlarına İlişkin Duygular Anketi’nin (KİDİDA) maddeleri üç kategoride (iletişim öncesi, iletişim/kekeleme ânı ve kekeleme sonrası) sınıflandırılmıştır. Kekemeliği olan yetişkinlerle yapılan pilot çalışmanın ardından KİDİDA’nın son haline ulaşılmıştır. Anket ile birlikte psikoloji ve kekemelik alanyazını taramasının ardından 90 duygudan oluşan bir liste hazırlanmış ve katılımcılara sunulmuştur. Katılımcılardan her bir iletişim durumu için bu duyguları puanlamaları istenmiştir. İkinci aşamada, Duygusal İşleyiş Biçimi Ölçeği (DİBÖ), Bilişsel ve Duygusal Bilinçli Farkındalık Ölçeği-Revize (BDBF-R) ve Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Kısa Form (BDDÖ-KF) sunulmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların iletişim zamanlarına ilişkin ilk beş duygu sözcüğü seçimleri ve puanları; iletişim öncesinde, Heyecan (194), Kaygı (143), Tedirginlik (142), Gergin (128) ve Endişe (118), iletişim/kekeleme ânında, Huzursuzluk (90), Heyecan (88), Rahatsız (81), Yetersiz (78) ve Tedirgin (75) ve kekeleme sonrasında, Kaygı (38), Huzursuzluk (34), Rahatsız (34), Yetersiz (33) ve Kendime Öfke (32) olarak elde edilmiştir. Katılımcıların KİDİDA puanları bazı sosyodemografik özelliklere göre farklılıklar göstermektedir. Örneğin, iletişim/kekeleme ânı maddelerinde lisansüstü mezunlarının, lise mezunlarına göre toplam duygu seçimlerinin ($p = .035$; $p < .05$) ve şiddetlerinin ($p = .046$; $p < .05$) anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür. Daha önce 1-9 seans arası kekemelik terapisi alan grubun, 10 ve üzeri seans alan gruptan iletişim

öncesi ($p = .041$; $p < .05$) ve iletişim ânı ($p = .037$; $p < .05$) maddelerinde duygu seçim sayılarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmanın ikinci bölümünde, katılımcıların anksiyete ile ilişkili duygu kümesine ilişkin puanları ile “Duyguları Tolere Etme, Plana Tekrar Odaklanma, Bakış Açısına Yerleştirmek, Kendini Suçlama, Pozitif Tekrar Odaklanma, Diğerlerini Suçlama, Yıkım ve Düşünceye Odaklanma” alt ölçekleriyle anlamlı ilişki bulunmuştur ($p < .05$). Kekemeliği olan bireylerin duygusal tepkilerine ilişkin bu detaylı bulguların, gelecekte geliştirilecek bir ölçek için kapsamlı bir veri seti sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kekemelik, iletişim durumları, duygu, duygusal tepkiler, duygu düzenleme



ABSTRACT

EMOTIONAL RESPONSES IN COMMUNICATION SITUATIONS OF ADULTS WHO STUTTER AND THE RELATION WITH EMOTION REGULATION

Adults who stutter (AWS) have difficulties in some communication situations and they may show certain emotional reactions in these communication situations. Certain emotions related to stuttering have been investigated in the literature. However, in Turkish literature, these emotional reactions of stuttering couldn't be reached. The first aim of this study is to determine the emotions of AWS in different communication situations. The second aim of the study is to investigate the relationship between the emotions related to anxiety (concern, tense, e. g.) and emotion regulation. The study consists of 38 (16 females, 22 males) AWS the ages differ between 18-45 (mean age = 25.9). In the first step, difficulties in communication situations that related to stuttering were examined. To determining this situation a questionnaire consisting of open-ended questions was presented. The items are organized by four different speech and language therapists. "Determining Emotions Regarding Communication Situations in Stuttering Questionnaire (DERCSQ)" has been formed. The questionnaire consists of 19 items and three subtests in total. These subtests were determined according to three different communication times (pre-communication, stuttering moment, and post-stuttering). The suitability of the items was checked with the pilot study. As a result of these data, the final version of DERCSQ has been formed. With DERCSQ emotion list was presented to participants. The list is formed according to general and stuttering literature. The emotion list consists of 90 emotions related to communication situations and stuttering. Asked them to choose how they felt in each communication situation. In the second step, participants filled three scales. These scales are the Cognitive Emotion Regulation Questionnaire- Short Form (CERQ-SF), Cognitive and Affective Mindfulness Scale-Revised (CAMS-R), and Affective Style Questionnaire (ASQ). As a result of the research AWS frequently use negative emotions in different communication contexts; It has been observed that they frequently selected in; pre-communication: Excitement (194), Anxiety (143), Anxious (142) Tense (128), and Concern (118), stuttering moment: Uneasiness (90), Excitement (88), Uncomfortable (81), Insufficient (78) and Anxious (75), and post stuttering: Anxiety (38), Uneasiness (34), Uncomfortable (34), Insufficient (33), and Rage to myself (32). It was found that there was a significant difference between the

DERCSQ scores and sociodemographic characteristics. For instance, it was observed that master and doctorate graduates scored significantly fewer emotion choices ($p = .035$; $p < .05$) and intensity ($p = .046$; $p < .05$) than high school graduates in a moment of the communication. According to the number of therapy sessions; the group who received 1-9 sessions scored significantly higher emotion selection in pre-communication ($p = .041$; $p < .05$) and moment ($p = .037$; $p < .05$) items than the group that received 10 sessions or more. In the second part of the study, there was a significant relationship found between the scores of the participants in the anxiety-related emotion list and the sub-scales of the ASQ and CERQ-SF. It was found that these associations were significant according to sociodemographic characteristics. These sub-scales are “Tolerating The Emotions, Self-blame, Rumination, Positive refocusing, Refocus on planning, Putting into perspective, Catastrophizing, Blaming others” ($p < .05$). It is thought that these detailed findings on the emotional reactions of individuals with stuttering will be a comprehensive data set for a scale to be developed in the future.

Keywords: Stuttering, communication situations, emotions, emotional reactions, emotional regulation

TEŞEKKÜR

Tez sürecim boyunca beni destekleyen, her zaman bilgilendiren ve ileride daha nice çalışmalarda birlikte yol almak istediğim değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emrah Cangı'ya,

Tez jürimde yer almayı kabul eden, altın değerinde önerileri ile araştırmamın niteliğini arttıran, her zaman bizi destekleyen ve öğrencisi olmaktan gurur duyduğum değerli bölüm başkanımız Prof. Dr. Ahmet Konrot'a,

Tez jürimde yer almayı kabul eden, değerli fikirleri ile çalışmamızı aydınlatan ve desteklerini esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Aydın Uysal'a,

Mutluluğumu, heyecanımı, üzüldüğüm ve zorlandığım anlarda her zaman yanımda olan, sabırla gece gündüz demeden beni dinleyen, hiçbir zaman güzel sözlerini ve fikirlerini esirgemeyen dostlarım ve meslektaşlarım olan DKT. Ayşe Fatma Türkan, DKT. Aylin Başaran ve Uzm. DKT. Ahsen Erim'e

Tüm duygusal yoğunluk yaşadığım anlarda bana mutluluk getiren, her zaman beni neşelendirmeyi bilen ve desteklerini her zaman hissettiğim dünyadaki en değerli varlıklarım olan anneme, babama, ablalarım Hicret ve Nedret'e, kardeşim Ahmed Arif'e ve enişterim Oğuzhan ve Ahmet'e,

Beni daha iyi bir dil ve konuşma terapisti yapan, varlığına şükrettiğim, teyzesi olmaktan gurur duyduğum biricik Meryem Nida'ma,

Bu çalışma boyunca güzel sözlerini esirgemeyen ve beni destekleyen sevgili dil ve konuşma terapisi lisans öğrencilerine,

Bu çalışmaya katılım sağlayan, vakitlerini harcayan ve emek veren tüm katılımcılara,

Hepiniz iyi ki varsınız, hepinize çok teşekkür ediyorum.

Ayşe Nur Koçak

BEYAN FORMU

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, tarafımdan üretildiğini ve Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığını beyan ederim.

Tarih: 14.06.2021

Ayşe Nur KOÇAK

İmza:

İÇİNDEKİLER

| | |
|---|-------------|
| ÖZET | i |
| ABSTRACT | iii |
| TEŞEKKÜR | v |
| BEYAN FORMU | vi |
| İÇİNDEKİLER | vii |
| TABLolar DİZİNİ | xi |
| SİMGELER VE KISALTMA DİZİNİ | xiii |
| 1. GİRİŞ | 1 |
| 2. GENEL BİLGİLER | 5 |
| 2.1. Duygu..... | 5 |
| 2.1.1. Duygu ve fizyoloji ilişkisi..... | 5 |
| 2.1.2. Duygunun tanımı..... | 6 |
| 2.1.3. Russell’ın çekirdek etki modeli..... | 7 |
| 2.1.4. Plutchik’in üç boyutlu dairesel modeli | 7 |
| 2.1.5. Cambria ve ark.’ın kum saati modeli | 8 |
| 2.1.6. Duygu ve kültür ilişkisi..... | 8 |
| 2.2. Sosyal Anksiyete..... | 8 |
| 2.2.1. Sosyal anksiyete ile ilişkili duygular | 9 |
| 2.3. Duygu Düzenleme..... | 10 |
| 2.3.1. Duygu düzenleme ve sosyal anksiyete ilişkisi..... | 10 |
| 2.4. Kekemelik | 11 |
| 2.5. Kekemelik ve Duygular | 11 |
| 2.5.1. Kekemelle ilgili duygular..... | 12 |
| 2.5.2. Kekemeliğin kaygı ve endişe ile ilişkisi | 13 |
| 2.6. Kekemelik ve Sosyal Anksiyete..... | 13 |
| 2.6.1. Kekemeliğe eşlik eden sosyal anksiyetenin sosyal yaşama etkisi | 14 |
| 2.7. Kekemelik ve Duygu Düzenleme | 15 |
| 2.8. Kekemelik ve Yaşam Kalitesi..... | 16 |
| 3. GEREÇ VE YÖNTEM | 17 |
| 3.1. Araştırmanın Deseni..... | 17 |

| | |
|---|-----------|
| 3.2. Katılımcılar | 17 |
| 3.3. Veri Toplama Araçları | 18 |
| 3.3.1. Sosyodemografik veri formu | 18 |
| 3.3.2. Kekemelikte iletişim durumlarına ilişkin duygular anketi (KİDİDA)..... | 18 |
| 3.3.3. Duygusal işleyiş biçimi ölçeği (DİBÖ)..... | 21 |
| 3.3.4. Bilişsel ve duygusal bilinçli farkındalık ölçeği-revize (BDBF-R)..... | 21 |
| 3.3.5. Bilişsel duygu düzenleme ölçeği – kısa form (BDDÖ-KF)..... | 22 |
| 3.4. Veri Toplama Prosedürü | 22 |
| 3.5. Verilerin İstatistiksel Analize Hazırlanması | 23 |
| 3.5.1. KİDİDA'nın verilerinin analize hazırlanması..... | 23 |
| 3.5.2. Duyguların amaçlar doğrultusunda sınıflandırılması..... | 23 |
| 3.6. Verilerin Analizi..... | 24 |
| 3.7. Etik | 25 |
| 4. BULGULAR | 26 |
| 4.1. Kekemelikte İletişim Durumlarına İlişkin Duygular Anketine İlişkin Bulgular | 26 |
| 4.1.1. KİDİDA'nın iletişim durumlarına yönelik bulgular | 26 |
| 4.1.2. KİDİDA içerisinde katılımcıların kullanmış oldukları ek duygu seçimlerine yönelik bulgular | 27 |
| 4.1.3. KİDİDA'nın iletişim öncesi, anı ve sonrasında seçilen duyguların incelenmesi | 28 |
| 4.1.3.1. İletişim öncesi maddelerinde katılımcıların duygu seçimlerine yönelik bulgular | 28 |
| 4.1.3.2. İletişim anı maddelerinde katılımcıların duygu seçimlerine yönelik bulgular | 29 |
| 4.1.3.3. İletişim sonrası maddelerinde katılımcıların duygu seçimlerine yönelik bulgular | 31 |
| 4.1.4. KİDİDA'da verilen toplam puanların ve duygu seçim sayısının; cinsiyet-terapi geçmişi, terapi seans süresi ve eğitim seviyelerine göre karşılaştırılmasına yönelik bulgular | 32 |
| 4.1.4.1. KİDİDA'nın iletişim öncesi, anı ve sonrası duygu seçim sayılarının ve puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması yönelik bulgular | 33 |
| 4.1.4.2. KİDİDA'nın iletişim öncesi, anı ve sonrası duygu seçim sayılarının ve puanlarının eğitim seviyesine göre karşılaştırılmasına yönelik bulgular..... | 33 |

| | |
|---|-----------|
| 4.1.4.3. KİDİDA'nın iletişim öncesi, anı ve sonrası duygu seçim sayılarının ve puanlarının terapi geçmişine göre karşılaştırılmasına yönelik bulgular | 35 |
| 4.1.4.4. KİDİDA'nın alt başlıklarına ilişkin puanların terapi seans sayısına göre karşılaştırılması yönelik bulgular | 35 |
| 4.1.4.5. KİDİDA'nın iletişim öncesi, anı ve sonrası alt testlerinin madde ortalamalarının incelenmesi | 36 |
| 4.2. Sosyal Anksiyete ile İlişkili Duyguların İletişim Öncesi, Anı ve Sonrası Maddelerine Göre İncelenmesi | 37 |
| 4.2.1. Sosyal anksiyete ile ilişkili duyguların iletişim öncesi, anı ve sonrasına göre frekanslarının incelenmesi | 37 |
| 4.3. Sosyal Anksiyete ile İlişkili Duyguların ve Duygu Düzenleme Becerisine İlişkin Bulgular | 38 |
| 4.3.1. DİBÖ, BDBFÖ-R ve BDDÖ-KF'nin alt ölçeklerinin sosyal anksiyete ile ilişkili duygular ile ilişkisinin incelenmesi | 38 |
| 4.3.1.1. DİBÖ'nün alt ölçeklerinin sosyal anksiyete ile ilişkili duygulara göre incelenmesi | 38 |
| 4.3.1.2. BDBFÖ-R'nin alt ölçeklerinin sosyal anksiyete ile ilişkili duygulara göre incelenmesi | 40 |
| 4.3.1.3. BDDÖ-KF'nin alt ölçeklerinin sosyal anksiyete ile ilişkili duygulara göre incelenmesi | 42 |
| 5. TARTIŞMA | 48 |
| 5.1. KİDİDA'ya İlişkin Bulguların İncelenmesi | 48 |
| 5.1.1. KİDİDA madde bulgularının incelenmesi | 48 |
| 5.1.2. Kekemelikte iletişim durumlarda hissedilen duygular | 49 |
| 5.1.3. KİDİDA bulgularının sosyodemografik özelliklere göre incelenmesi | 51 |
| 5.1.4. KİDİDA'nın iletişim öncesi, anı ve sonrası maddelerinin sosyal anksiyete ile ilişkili duygulara göre incelenmesi | 52 |
| 5.2. Sosyal Anksiyete ile İlişkili Duyguların Sosyal Anksiyete ile İlişkisinin İncelenmesi | 52 |
| 5.3. Alt Ölçeklerin Sosyal Anksiyete ile İlişkili Duygular ile İlişkisinin İncelenmesi | 53 |
| 5.3.1. Duygusal işleyiş biçimi ölçeğinin sosyal anksiyete ile ilişkili duygular ile ilişkisi | 54 |

| | |
|---|-----------|
| 5.3.2. Bilişsel ve duygusal bilinçli farkındalık ölçeğinin sosyal anksiyete ile ilişkili duygular ile ilişkisi..... | 54 |
| 5.3.3. Bilişsel duygu düzenleme ölçeğinin sosyal anksiyete ile ilişkili duygular ile ilişkisi..... | 54 |
| 5.3.4. Kekemelik ve duygu düzenleme ilişkisi | 56 |
| 6. SONUÇ VE ÖNERİLER..... | 58 |
| KAYNAKÇA | 61 |
| EKLER..... | 71 |
| Ek 1. KİDİDA Ön Çalışma Soruları | 71 |
| Ek 2. Sosyodemografik Veri Formu | 72 |
| Ek 3. Kekemelikte İletişim Durumlarına İlişkin Duygular Anketi-..... | 74 |
| Ek 4. Duygu Listesi..... | 75 |
| Ek 5. Duygusal İşleyiş Biçimi Ölçeği..... | 76 |
| Ek 6. Bilişsel ve Duygusal Bilinçli Farkındalık Ölçeği-Revize..... | 77 |
| Ek 7. Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği – Kısa Form | 78 |
| Ek 8. Etik Kurul İzmi | 79 |
| Ek 9. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu | 80 |
| Ek 10. Araştırmada Kullanılan Ölçek İzinleri..... | 82 |

TABLolar DİZİNİ

| | |
|--|----|
| Tablo 1: Katılımcıların Genel Özelliklerinin Dağılımı..... | 17 |
| Tablo 2: Kekemelikte İletişim Durumlarına İlişkin Duygular Anketi - Pilot Çalışma.. | 20 |
| Tablo 3: Kekemelikte İletişim Durumlarına İlişkin Duygular Anketine İlişkin Genel Bulgular | 26 |
| Tablo 4: Kekemelikte İletişim Durumlarına İlişkin Duygular Anketi-Katılımcılar tarafından eklenen duygular ve seçim sayıları..... | 27 |
| Tablo 5: İletişim Öncesi Maddelerinde Seçim Yapılan Duygulara İlişkin Frekans Tablosu..... | 29 |
| Tablo 6: İletişim Anı Maddelerinde Seçim Yapılan Duygulara İlişkin Frekans Tablosu | 30 |
| Tablo 7: İletişim Sonrası Maddelerinde Seçim Yapılan Duygulara İlişkin Frekans Tablosu..... | 31 |
| Tablo 8: Kekemelikte İletişim Durumlarına İlişkin Duygular Anketine Toplam Puan ve Duygu Seçim Sayısının, Cinsiyete, Eğitim Seviyesine, Terapi Geçmişine ve Terapi Süresine Göre Değerlendirilmesi..... | 32 |
| Tablo 9: İletişim Öncesi, Anı ve Sonrası Durumlarına İlişkin Puanların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması..... | 33 |
| Tablo 10: İletişim Öncesi, Anı ve Sonrası Durumlarına İlişkin Puanların Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması..... | 34 |
| Tablo 11: İletişim Öncesi, Anı ve Sonrası Durumlarına İlişkin Puanların Terapi Geçmişine Göre Karşılaştırılması..... | 35 |
| Tablo 12: İletişim Öncesi, Anı ve Sonrası Durumlarına İlişkin Puanların Terapi Seans Sayısına Göre Karşılaştırılması | 36 |
| Tablo 13: KİDİDA'nın İletişim Öncesi, Anı ve Sonrası Maddelerinin Ortalamalarının İncelenmesi | 37 |
| Tablo 14: KİDİDA'nın İletişim Öncesi, Anı ve Sonrası Maddelerinde Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Seçim Frekansları | 37 |
| Tablo 15: DİBÖ'nün Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Terapi Geçmişine Göre İncelenmesi | 39 |
| Tablo 16: DİBÖ'nün Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Terapi Seans Sayısına Göre İncelenmesi | 39 |

| | |
|---|----|
| Tablo 17: DİBÖ'nün Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Eğitim Seviyesine Göre İncelenmesi..... | 40 |
| Tablo 18: BDBFÖ-R'nin Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Terapi Geçmişine Göre İncelenmesi..... | 40 |
| Tablo 19: BDBFÖ-R'nin Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Terapi Seans Sayısına Göre İncelenmesi..... | 41 |
| Tablo 20: BDBFÖ-R'nin Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Eğitim Seviyesine Göre İncelenmesi..... | 41 |
| Tablo 21: BDDÖ-KF'nin Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Terapi Geçmişine Göre İncelenmesi..... | 42 |
| Tablo 22: BDDÖ-KF'nin Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Terapi Seans Sayısına Göre İncelenmesi..... | 43 |
| Tablo 23: BDDÖ-KF'nin Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Eğitim Seviyesine Göre İncelenmesi..... | 45 |

SİMGELER VE KISALTMA DİZİNİ

DKT: Dil ve Konuşma Terapisti

DİBÖ: Duygusal İşleyiş Biçimi Ölçeği

BDFÖ-R: Bilişsel ve Duygusal Bilinçli Farkındalık Ölçeği-Revize

BDDÖ-KF: Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği – Kısa Form

KİDİDA: Kekemelikte İletişim Durumlarına İlişkin Duygular Anketi



1. GİRİŞ

Kekemelik, bireyi birçok alanda etkileyebilmektedir. Bu alanlardan biri de bireyin sosyal yaşamının kekemelikten etkilenmesidir. Bireyin yaşı ilerledikçe girilen sosyal durumların sayısı ve çeşitliliği artmaktadır. Bu durum kekemelik ile ilişkilendirilen sosyal boyutta yaşanan etkilerle kendini göstermektedir (Craig ve Tran, 2006, 2014).

Kekemeliği olan bireyler sosyal durumlarda karşılaştıkları zorluklara karşı olumsuz duygusal tepkiler ve davranışlar geliştirebilmektedirler. Bireyin iletişim ile ilişkili yaşadığı tecrübeler, yaşam boyu kişiyi etkilemektedir (Blood ve Blood, 2016; Quesal ve Shank, 1978). Kekemeliğin birey üzerinde oluşturduğu etki kişiden kişiye göre farklılık gösterebilmektedir. Bu etkiler bireyin yaşam kaygılarını, geleceğe dair olan umutlarını, depresyon ve yaşam kalitesinde olan azalma gibi durumları tetikleyebilmektedir (Blood ve Blood, 2016; Boyle, 2015; Carter ve ark., 2017; Freud ve ark., 2017).

Sosyal kaygı ve duygusal tepkiler, kekemeliği psikolojik yönleriyle ele alan çalışmaların merkezinde rol oynamaktadır. Bu durumun sebebi, kekemeliği olan bireylerin duygusal olarak etkilenme eğilimlerinin akranlarına göre daha fazla olmasından ve kekemlikle ilgili olumsuz deneyimlerinden kaynaklanabilir (Alm, 2014; Davis ve ark., 2007). Bu farklılaşma kekemeliği olan bireylerin yaşamlarının erken dönemlerinden itibaren ortaya çıkabilmektedir. Yapılan araştırmalar kekemeliği olan çocukların, akıcı konuşan akranlarından duygusal, davranışsal, sosyal gelişim alanlarında ve mizaç yapıları bakımından farklılaştıklarını vurgulamışlardır (Eggers ve ark., 2010; McAllister, 2016). Kısacası, sosyal durumlar ile ilişkili olarak ortaya çıkan sosyal kaygı, kekemeliği olan bireyin yaşamının bir parçası haline gelmektedir (Blood ve Blood, 2016; Craig ve Tran, 2006).

Bireyler yaşadıkları sosyal durumların; sıklığına, çeşitliliğine ve bu sosyal durumların üzerlerinde bıraktığı etkiye göre bu sosyal durumlarla karşılaşmamak adına bazı stratejiler geliştirmektedirler. Bu stratejiler “kaçma ve kaçınma davranışları” olarak adlandırılmaktadır (Helgadottir, 2010; Jackson ve ark., 2015; Lowe ve ark., 2017). Örneğin, birey olumsuz duygulardan ve düşüncelerden kaçmak için kelime değiştirme, belirli kelimelerden kaçınma, sosyal ortamlardan kaçınma ve sosyal durumlar içerisine stratejiler kullanmaktadır (Tran ve ark., 2011). Bu davranışlar kalıplaştıkça kişiler kekemelikleri hakkında daha fazla olumsuz düşünce ve duygu ile baş başa kalmaktadırlar

(Boyle, 2015; Lowe ve ark., 2017; Plexico ve ark., 2005; Plexico ve ark., 2009). Kekemelik terapisinde, kişinin kekemelik ile ilişkili olarak gelişmiş olan sosyal kaygısını ve yaptığı kaçma ve kaçınma davranışlarını farkına varabilmek, terapinin gidişatı için önemli bir yere sahiptir (Plexico ve ark., 2019; Williams, 1982).

Kekemeliği olan bireyler kekeleme deneyiminin, farklı sosyal durumlara göre farklılık gösterebileceğini ifade etmişlerdir (Alm, 2015; Plexico ve ark., 2019). Örneğin: yalnızken konuşmanın, bir grup insanın önünde konuşmaktan daha kolay olduğunu ifade etmişlerdir (Alm, 2015). Bireylerin sosyal durumlarda hissettikleri duygular kekemelik ile ilişkili tecrübelerini etkilemektedir. Bu duygulara, korku, kaygı, endişe, hayal kırıklığı ve utanç gibi örnekler verilebilmektedir (Tran ve ark., 2011). Ancak bireyin hissettiği bu duygular, bireysel özelliklerine, konuştuğu kişiye ve bulunduğu sosyal duruma göre farklılık göstermektedir (Alameer ve ark., 2017; Jackson ve ark., 2015; Plexico ve ark., 2009).

Bireyin sosyal durumlarda geliştirdiği duygusal tepkiler bireysel olmakla beraber pek çok faktörden etkilenmektedir. Bu faktörlerden biri de günlük yaşamlarında karşılaştıkları olumsuz tutumlardır. Tutumlarla ilişkili konulara örnek olarak, kekemelik ile ilişkili akran zorbalığı, iş bulma konusunda düşük beklenti ve arkadaş bulmakta zorlanma gibi örnekler verilebilmektedir (McAllister ve ark., 2012; Tran ve ark., 2011). Bu durumların sonucunda kişi kendini sosyal yaşamda daha az yeterli hissetmektedir (Boyle ve Gabel, 2020a).

Kekemeliğin, sosyal yaşamda olan etkisinin daha iyi görülebilmesi adına, kekemeliğin birey üzerinde oluşturduğu bilişsel ve duygusal durumların klinisyenler tarafından incelenmesi gerekmektedir (Briley ve ark., 2021; Carter ve ark., 2017; Plexico ve ark., 2009; Plexico ve ark., 2019; Ward ve ark., 2021; Williams, 1982). Bu inceleme sonrasında kekemeliği olan bireylere müdahale sürecinde, iletişimin zamansal aşamalarında (iletişim öncesi, anı ve sonrası) zorlandıkları durumların ve duyguların belirlenerek müdahale sürecine dahil edilmesi gerekmektedir (Gerlach ve ark., 2019; Plexico ve ark., 2005). Kekemelik kişilerin yaşamını üç farklı zaman diliminde (geçmiş, an ve gelecek) etkisini göstermektedir. Bu zamansal aşamalar; geçmiş, günümüz ve gelecek olarak yapılan çalışmalarca belirlenmiştir (Gerlach ve ark., 2019; Plexico ve ark., 2005).

Bireylerin sosyal durumlar içerisinde hissettikleri duygular farklı faktörlerden etkilenebilmektedir. Bu faktörlere hem iletişim durumları hem de kültür ile ilişkili süreçler dahil olmaktadır (Cambria ve ark., 2012; Ersoy ve ark., 2011). Türk kültüründe yetişen bireylerin, Hollandalı olan bireylere göre daha fazla suçluluk ve utanç duygularını hissettikleri gözlemlenmiştir (Ersoy ve ark., 2011). Özdemir ve ark. (2011a, 2011b) çalışmalarında, Türk toplumunun kekemeliğe yönelik olumsuz tutumları olduğunu ifade etmiştir. Bu bilgi kapsamında kekemeliği olan bireylerin iletişim durumlarında hissettikleri duyguların da kültürden etkilendiği düşünülmektedir. Cangi ve Alpay (2021), çalışmalarında Türk olan katılımcıların, Türk olmayan katılımcılara göre kekemeliği olan bireylere daha fazla “cümle tamamlama ve art arda soru sorma” davranışları sergilediklerini ve bu durumun kekemeliği olan bireylerin kaygı seviyelerini etkilediğini ifade etmişlerdir. Türk kültüründe yetişen kekemeliği olan bireylerin bu örneklere benzer olumsuz tutumlara maruz kalmaları sonucunda, kekemelik ile ilişkilendirdikleri duyguları etkileyeceği düşünülmektedir. Bu nedenle Türk kültüründe yetişen kekemeliği olan bireylerin iletişim durumlarında hissettikleri duyguların belirlenmesinin önemi üzerine bu çalışma planlanmıştır.

Uluslararası alanyazında kekemellekle ilişkili olduğu düşünülen duygulara ulaşılmıştır. Ancak ülkemizde kekemeliği olan bireylerin iletişim durumlarındaki duygu deneyimlerine ilişkin bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Çalışmada kekemeliği olan yetişkin bireylerin, farklı iletişim durumlarında hissettikleri duyguların belirlenmesi ve bu duyguların iletişim öncesi, iletişim/kekeleme ânı ve kekeleme sonrasında olan değişimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın ikinci amacı ise sosyal anksiyete ile ilişkili olan 12 duygunun (örn., kaygı, endişe, vb.) duygu düzenleme ile ilişkisinin araştırılması amaçlanmaktadır. Çalışmanın amacı kapsamında şu sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Kekemeliği olan bireyler, iletişimin zamansal aşamalarında (iletişim öncesi, iletişim/kekeleme ânı ve kekeleme sonrası) hangi duyguları sıklıkla hissetmektedirler?
2. Kekemelikte iletişim durumlarına ilişkin duygular anketinden alınan toplam puanlar ve toplam duygu seçim sayıları; cinsiyet, terapi geçmişi, terapi seans süresi ve eğitim seviyelerine göre farklılık göstermekte midir?

3. Kekemelikte iletişim durumlarına ilişkin duygular anketinin, iletişim öncesi, iletişim ânı ve iletişim sonrası durumlarına ilişkin puanlar; cinsiyet, terapi geçmişi, terapi seans süresi ve eğitim seviyelerine göre farklılık göstermekte midir?
4. Kekemelikte iletişim durumlarına ilişkin duygular anketinin, sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygu (kaygı, endişe, vb.) ile ilişkisi nasıldır?
5. Duygusal İşleyiş Biçimi Ölçeği, Bilişsel ve Duygusal Bilinçli Farkındalık Ölçeği-Revize ve Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği-Kısa Form ölçeklerinin sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygu (kaygı, endişe, vb.) ile ilişkisi terapi geçmişi, terapi seans süresi ve eğitim seviyelerine göre farklılık göstermekte midir?



2. GENEL BİLGİLER

2.1. Duygu

Duygular, karmaşık bir davranışsal fenomendir (Lindsley, 1951). Bu fenomen insanın doğasında ve kimyasında bir değişiklik oluşturmaktadır. Bireyler, bu içsel uyarım durumunu fark ettiğinde “duygu” farklı bir anlam kazanmaktadır (Rosenberg,1990). Beyinle ilgili olan araştırmalarda duyguların incelenmesi önemli bir yere sahiptir. Bu durum duyguların karmaşık doğasından kaynaklanmaktadır (LeDoux, 1998). Lindsley (1951) duyguların, pek çok nöral bağlantıdan ve kimyasal reaksiyon sonucunda elde edilen bir durum olduğunu ifade etmiştir.

Duygular yaşamın pek çok alanında bireyleri etkilemektedir. Örneğin, bilişsel, algısal ve yaşam tecrübelerimiz duygular tarafından şekillendirmektedir. Bu nedenle duyguların daha iyi anlaşılabilmesi adına nöral yapıların incelenmesi büyük önem taşımaktadır (LeDoux, 1998).

2.1.1. Duygu ve fizyoloji ilişkisi

Duygular, sinir sisteminin biyolojik ürünleridir. Günlük yaşamda karşılaşılan durumlar, duyguların ortaya çıkmasını tetiklemektedir. Duyguların beyin yapısında oluşturduğu nöral aktiviteler bazı araştırmalarca incelenmiştir (LeDoux, 1998). Bu araştırmalarda duyguların temelini oluşturan beyin yapılarının incelenebilmesi adına PET ve fMRI'dan yararlanılmıştır (Cohen, 2005; Dalglish, 2004). Duyguların, beynin sağ hemisferi tarafından oluşturulduğu ve sol beyin tarafından ise duygular ile ilişkili kararların verildiği düşünülmektedir. Ayırık beyin çalışmalarında, duyguların bilişsel kararları ve hissedilmesi arasında iki lobun iletişiminin önemi vurgulanmaktadır (LeDoux, 1998). Duyguların nöral temelini araştırdığı çalışmalarda ise frontal korteks, amigdala (temporal lobların iç kısmı dahil olmak üzere), hipokampus, hipotalamus insular korteksin de duyguların oluşmasında önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür. Bu kortikal yapılar limbik sistem olarak adlandırılmaktadır (Cohen, 2005; Dalglish, 2004).

Duyguların ortaya çıkma aşamasında vücutta, fiziksel ve duygusal tepkiler oluşmaktadır. Duygularının temelini oluşturan özellikler ise fizyolojik ve bedensel

duyumlardır. Bu fizyolojik duyular refleks olarak oluşturulmaktadır. Bu süreç otonom sinir sistemi tarafından oluşturulmaktadır (Amster ve Klein, 2018; James, 1894; Rosenberg, 1990). Fizyolojik bulguların oluşturulması için tamamlayıcı motor bölge (supplementary motor area) ve premotor bölge aktif hale gelmektedir. Bu bölgelerin oluşturduğu etkiler ise prefrontal kortekse dayanmaktadır. Prefrontal kortekste ise birey yaşadığı durumla ilişkili duyguları düzenleme, karar verme, planlama yapma, dikkatini verme ve işleyen bellek kullanımını gerçekleştirmektedir (Alm, 2004; Amster ve Klein, 2018; James, 1894; Rosenberg, 1990). Duyguların oluşmasında ve duygunun kendisinden etkilenen vücutta oluşan içsel tepkilere örnek verilmek istenirse; kalp atım hızı, nefes alma hızı ve deri iletkenliği gibi örnekler verilebilmektedir (Bulagang ve ark., 2020). Duygular ile birlikte oluşan fizyolojik duyular, birey daha duygunun farkındalığını kazanmadan oluşmaktadır. Kişi, duygu ile oluşturduğu içsel tepkilere karşı farkındalık kazandığında ise kişide oluşan duygunun etkisi farklılaşmaktadır. Bu etki ile kişinin farklı sistemleri aktif hale gelmektedir (James, 1894; Rosenberg, 1990). Bu tepkilerin oluştuğu durumun devamlılığı olduğunda, kişi eski deneyimleri ve yeni yaşayacağı tecrübe arasında ilişki kurmaktadır. Yeni tecrübeleri, eski tecrübelerinden elde ettiği hem fizyolojik hem de duygusal tepkilerinden etkilenmektedir (Alm, 2004; Amster ve Klein, 2018).

2.1.2. Duygunun tanımı

Duygular incelendiği bilime göre tanımında farklılıklar oluşabilmektedir. Bu nedenle alanyazında duygunun tanımını tamamen karşılayan ve fikir birliği oluşturan bir ifade bulunmamaktadır. “Duygu” ifadesi kendi başına bir tanım olarak kabul görmektedir. Duygunun tanımı, duyguların sınıflandırılması ile açıklanabilmektedir (Cabanac, 2002).

Günümüzde duyguların objektif bir biçimde sınıflandırılması, EEG (elektroensefalografi), elektrokardiyografi ve deri iletkenliği ölçümleri ile yapılmaktadır. Kişilere sunulan uyaranlar (genellikle resim ve/veya müzik olarak tercih edilmektedir) sırasında kişilerin verdiği tepkiler analiz edilerek, benzer sonuçları oluşturan duygular aynı sınıflandırma içerisine konulmaktadır (Bulagang ve ark., 2020). Yapılan araştırmalarda duygusal sınıflamalar genellikle, mutluluk, üzüntü, korku, öfke, şaşkınlık ve iğrenme olarak temel alınmaktadır (Cambria ve ark., 2012; Goshvarpour ve ark., 2017; Harb ve ark., 2020; Liang ve ark., 2018; Li ve Xu, 2020; Selvapriya ve Priscilla, 2021).

Bu duygular pozitif duygular, negatif duygular ve nötr olmak üzere üç ana gruptan oluşmaktadır (Goshvarpour ve ark., 2017; Juszkiewicz ve ark., 2020). Pozitif duygular, mutluluk ve şaşkınlık ve negatif duygular ise üzüntü, korku, öfke ve iğrenme olarak alt sınıflandırmalara ayrılmıştır (Goshvarpour ve ark., 2017; Harb ve ark., 2020; Liang ve ark., 2018; Li ve Xu, 2020; Selvapriya ve Priscilla, 2021). Çeşitli kaynaklarda temel duyguların çeşitlendirildiği de görülmüştür (Cambria ve ark., 2012; Plutchik, 2001).

2.1.3. Russell'ın çekirdek etki modeli

Duygular, bireyin karşılaştığı durum sonrasında pek çok etmenin bir araya gelmesi ile ortaya çıkmaktadır. Russell (2003, 2009), spesifik bir duygunun belirlenmesinde çekirdek etkinin (core affect) önemini ifade etmiştir. Russell (2003) çekirdek etkinin, kişinin yaşadığı duyguyu basit bir ifade ile nasıl hissettirdiği ve kişinin farkında olmadan yaptığı içsel ve dışsal, tüm davranışlarına etkisi olduğunu açıklamıştır. Çekirdek etki duygularının, içgüdüsel, uluslararası, herkes tarafından açıklanabilecek ve hissedilebilecek olan duygular olarak açıklamıştır.

Russell (2003) çekirdek etki ile sınıflandırdığı duyguları, dört ana başlık ve sekiz alt başlıkta toplamıştır. Bu dört başlık duygunun kişide uyandırdığı; harekete geçirme durumu (activation), tepkisizlik durumu (deactivation), kişide uyandırdığı zevk (pleasure) ve kişide uyandırdığı hoşnutsuzluk (displeasure) durumu olarak ayrılmaktadır.

2.1.4. Plutchik'in üç boyutlu dairesel modeli

Plutchik (2001) üç boyutlu dairesel modeli, bireylerin hem iletişimsel hem de günlük yaşamda karşılaşılabilecekleri duygular temel alınarak hazırlanmıştır. Modelin ismi, duyguların birbirleri ile olan ilişkilerinin daha iyi görünmesi adına üç boyutlu bir şeklin kullanılmasından gelmektedir. Plutchik (2001), üç boyutlu dairesel modelinde duyguların yoğunluklarının anlaşılabilmesi adına renk geçişlerinden yararlanmıştır. Model 24 duygudan oluşmaktadır. Model kapsamında bu duygular detaylandırılarak, gruplar arası olan ilişkilere de yer verilmektedir.

2.1.5. Cambria ve ark.'ın kum saati modeli

Cambria ve ark. (2012), kum saati modelinde, duyguları dört farklı biçimde değerlendirilmesi ve sınıflandırılması sonrasında oluşturulmuştur. Sınıflandırma duyguların olduğu duruma yönelik bireysel; hoşnutluk durumu, dikkat süreçleri, bireyin etkileşime yönelik rahatlığı ve etkileşimin şiddeti kavramlarından yararlanılmıştır. Model toplamda 24 temel duyguyu barındırmaktadır. Duyguların pozitif, nötr ve negatif olarak sınıflandırılması ile kum saati şeklinin ortaya çıkmış olması ile bu ismi almıştır.

2.1.6. Duygu ve kültür ilişkisi

Duygular ile ilgili yapılan çalışmalarda, mutluluk, üzüntü, korku, öfke, şaşkınlık ve iğrenme duyguları temel olarak kullanılmaktadır (Goshvarpour ve ark., 2017; Harb ve ark., 2020; Liang ve ark., 2018; Li ve Xu, 2020; Selvapriya ve Priscilla, 2021). Ancak yapılan araştırmalarda bu temel duyguların kültür ile farklılık gösterebileceği ifade edilmektedir (Dixon ve ark., 2020; Dryman ve Heimberg, 2018; Ikeda, 2020; Kashdan ve Steger, 2006; Kashdan ve ark., 2013; Leichsenring ve Leweke, 2017).

Cambria ve ark. (2012) kum saati modelinin kültürün etkisiyle değişebileceği ve duyguların sınıflandırmalarında çeşitlilik sağlanabileceğini ifade etmiştir. Yapılan araştırmalarda farklı kültürlerde yetişen bireyler, aynı iletişim durumlarında incelendiğinde farklı duygusal tepkiler oluşturabildikleri gözlemlenmiştir. Duygusal tepkilerde olan bu farklılığın temelini kültür olduğu düşünülmektedir (Ersoy ve ark., 2011). Bu nedenle duygu ile ilgili yapılan çalışmalarda kültür etkisinin unutulmaması gerekmektedir (Cambria ve ark., 2012; Dixon ve ark., 2020; Dryman ve Heimberg, 2018; Ersoy ve ark., 2011).

2.2. Sosyal Anksiyete

Günlük yaşamda karşılaşılan pek çok durum bireyler için stres oluşturabilmektedir. Bazı bireyler için stres sosyal ilişkiler ile ilişkili olabilmektedir. Bu durum sonucunda kişiler, yalnızlık, sosyal izolasyon gösterebilmektedirler (Matthews ve ark., 2016). Sosyal anksiyete bozukluğu en yaygın olarak görülen anksiyete bozukluğudur. Bazı kaynaklarda sosyal fobi olarak da adlandırılabilir (Heimberg ve ark., 2014). Bu bozukluk, kişinin sosyal durumlarda yaşadığı, korku, utanç ve/veya endişelerini bireysel olarak etkilemektedir. Bu duygusal etkilerin ortaya çıkmasında,

kişinin sosyal durumlarla ilişkili olarak ortaya çıkan olumsuz düşünceleri de eşlik etmektedir (Kessler ve ark., 2005; Leichsenring ve Leweke, 2017; Stein ve Kean, 2000; Stein ve Stein, 2008). Bireyin girdiği sosyal durumların çeşitlenmesi ve akranları ile iletişim kurma öneminin artmasıyla, sosyal anksiyete bozukluğunun ortaya çıkma oranını da artmaktadır (Asher ve ark., 2017; Stein ve ark., 2017).

Sosyal anksiyete bozukluğu tanısına sahip olan kişiler, olumsuz duygu ve düşüncelerin etkisiyle sosyal durumlardan kaçınmaya çalışmaktadırlar (American Psychiatric Association, 2013). Örneğin; yeni biri ile tanışmaktan kaçınmak, topluluk önünde konuşmaktan kaçınmak veya tanıdık kişilerin olmadığı ortamlara girmek gibi konularda zorluk yaşayabilmektedirler (Dixon ve ark., 2020; Dryman ve Heimberg, 2018; Kashdan ve Steger, 2006; Kashdan ve ark., 2013; Stein ve Kean, 2000). Kişiler sosyal durumlarda hissettikleri duyguları ve davranışları buldukları ortama da yansıtmaktadırlar (Dryman ve Heimberg, 2018; Kashdan ve ark., 2013; van Dam-Baggen ve Kraaimaat, 1999). Bu durum kişinin; yaşam kalitesini, farklı iletişim durumlarındaki performansını, okul yıllarındaki yaşantısını ve iş ile ilişkili performansını da etkilemektedir (Stein ve Kean, 2000).

2.2.1. Sosyal anksiyete ile ilişkili duygular

Sosyal anksiyete bozukluğu tanısı alan bireyler yaşamdan geri kaldıkça, sosyal durumlarla ilişkili olumsuz duygular ortaya çıkmaktadırlar. Bu duyguların genellikle olumsuz duygular olması dikkat çekicidir (Dixon ve ark., 2020; Dryman ve Heimberg, 2018; Ikeda, 2020; Kashdan ve Steger, 2006; Kashdan ve ark., 2013; Leichsenring ve Leweke, 2017).

Yapılan araştırmalarda sosyal anksiyete bozukluğu sıklıkla; üzüntü, korku, kızgınlık, sinirli, öfke, panik, tedirginlik, huzursuzluk, kaygı, endişe, başarısızlık, çaresizlik, değersizlik, gerginlik, rahatsız, savunmasız ve tetikte hissetme gibi duygular ile ilişkilendirilmektedir. Bu duygulara ek olarak kişilerin mutluluk ile ilişkili duyguları daha az hissettiği ve pozitif duyguları daha az deneyimledikleri görülmüştür (Dixon ve ark., 2020; Dryman ve Heimberg, 2018; Ikeda, 2020; Kashdan ve Steger, 2006; Kashdan ve ark., 2013). Bu etkilerle kişi sosyal ortamlar ilişkili olarak geliştirdiği olumsuz tutumları kalıplaşmaya eğilim göstererek, kaçınma davranışları geliştirmektedirler

(American Psychiatric Association, 2013; Dixon ve ark., 2020; Dryman ve Heimberg, 2018; Kashdan ve Steger, 2006; Kashdan ve ark., 2013 Stein ve Kean, 2000).

2.3. Duygu Düzenleme

Duygu düzenleme, bireyin hissettiği duyguları içsel ve dışsal olarak işlemesi olarak tanımlanabilmektedir. Duygu düzenleme, bireyin duyguyu izlemesi, duyguyu değerlendirmesi ve duyguyu yönetebilmesi için gereken tüm sorumlu süreçlerin tamamından oluşmaktadır. Bu beceri, duyguların işlenmesi sürecinin yoğunluğunu ve zamansal özelliklerini de kapsamaktadır (Thompson, 1991; Grady, 2000; Mesquita ve Albert, 2007). Duygu düzenleme becerisinin gelişimi pek çok süreçten etkilenmektedir. Bu süreçlere, çocukluk çağında karşılaşılan çevresel faktörler ve ailenin çocuğa yaklaşım biçimi örnek olarak gösterilebilir (Thompson, 1991).

Bireyin duygu düzenleme becerisi, kişinin durum ile ilişkili hissettiği duyguları etkilemektedir. Duygu düzenleme becerisi ile kişi bulunduğu, iletişim ortamına, kültürel normlarına ve bireysel farklılıklara göre bir duygu hissetmektedirler (Grady, 2000; Mesquita ve Albert, 2007). Duygu düzenlemenin duygulara olan etkisi genellikle örtük ve otomatik olarak gerçekleşmektedir. Ancak bu durumun bilinçli ve zorlayıcı bir Şekilde duyguları etkilediği durumlar da olmaktadır. Bu tür durumların olabilmesi genellikle psikolojik eğilimler sonucunda olmaktadır. Bu duruma örnek vermek gerekirse kişinin belirli bir sosyal durumla karşılaşma ihtimaline veya o durumda etkileşime girme ihtimaline karşı dikkatini y neltilmesiyle oluşmaktadır. Bu durum sonucunda kişinin bu eğilimleri iletişim anlarında hissedebileceği duyguları etkilemektedir (Grady, 2000; Mesquita ve Albert, 2007; Schutz ve ark., 2008).

2.3.1. Duygu düzenleme ve sosyal anksiyete ilişkisi

Duygu düzenleme becerisi, psikiyatrik bozuklukların tanılanmasında önemli bir yere sahiptir. Bir tanının konulması öncesinde bireyin var olan duygu düzenleme becerilerinin de değerlendirilmesi gerekmektedir (D'Agostino ve ark., 2017). Bireyin duygu düzenleme becerisinden etkilenen bozukluklardan biri de sosyal anksiyetedir (Morrison ve Heimberg, 2013). Yapılan araştırmalarda sosyal anksiyete ve duygu düzenleme becerisini arasında bir ilişki olduğu düşünülmektedir (Chandra ve ark., 2020; Dryman ve Heimberg, 2018; Morrison ve Heimberg, 2013).

Bireyler karşılaşılabilecekleri sosyal ortamlar ile ilişkili düşünceleri yoğunlaştıkça, bu durumlarla ilişkili hissettikleri duygular da etkilenmektedir. Bu duygular duygu düzenleme becerisinden etkilenmektedir (Chandra ve ark., 2020; Dryman ve Heimberg, 2018).

2.4. Kekemelik

Kekemelik bir akıcılık bozukluğudur. Bu bozukluk karmaşık bir yapıya sahiptir. Kişiden kişiye göre değişen farklı sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Ancak farklılaşmalar olduğu kadar benzerlik gösteren durumları da bulunmaktadır. Bu ortak özelliklere çekirdek davranışlar denilmektedir. Çekirdek davranışlar, konuşma sırasında olan hava akışının kesintiye uğraması ile ilişkilidir. Bu davranışlar üç farklı şekilde olabilmektedir; (a) tekrarlar (hece ve/veya ses), (b) uzatmalar (ses), (c) bloklar (sesin üretim aşmasında, hava akışının bloke olması) (Guitar, 2014).

Çekirdek davranışlarla birlikte, kişinin sosyal yaşamı olumsuz etkilenebilmektedir. Bu durum karşısında kişi kekemeliğine yönelik ikincil davranışlar oluşturabilmektedir. İkincil davranışlar ikiye ayrılmaktadır; kaçma davranışları ve kaçınma davranışları. Kaçma davranışlarında kişi; belirli sözcüklerden, seslerden ve/veya göz kontağı kurmaktan kaçma gibi davranışlar oluşturabilmektedir. Kaçınma davranışlarında ise kişi kekemeliği nedeniyle oluşabilecek olan olumsuz duygusal durum ve/veya ortamlardan kaçınmaktadır. Kişinin var olan kaçma ve kaçınma davranışları kalıplaştıkça, kişi kekemeliği ile ilişkili duygular ve davranışlar geliştirmeye başlamaktadır. Bu durumda ise bu olumsuz duygular, kekemeliğin bir parçası haline gelmektedir (Boyle, 2015; Guitar, 2014; Helgadottir, 2010; Jackson ve ark., 2015; Lowe ve ark., 2017; Plexico ve ark., 2005; Plexico ve ark., 2009; Tran ve ark., 2011).

2.5. Kekemelik ve Duygular

Kekemeliği olan bireyler farklı iletişim ortamlarında farklı duygular hissetmektedirler. Kekemeliğin ortaya çıkma nedeni duygular olmasa da kekemeliği etkilemektedir. Kişinin bulunduğu ortama göre hissettiği duygular, bireyin kekemeliğini farklılaştırmaktadır. Kekemeliği olan birey, kekemeliği ile ilişkili olumsuz tutumlara maruz kaldığında iletişim ile ilgili olumsuz duygular hissetmektedir (Blood ve Blood, 2016; Guitar, 2014; Quesal ve Shank, 1978).

Kişi kendisinde stres uyandıran iletişim durumu ile baş başa kaldığında duyguları ile başa çıkmaya ve kontrol etmeye çalışmaktadır. Kişinin baskı durumu ile duygusal olarak başa çıkabilmesinde duygu düzenleme becerileri ve mizacı büyük önem taşımaktadır (Walden ve ark., 2012).

2.5.1. Kekemellekle ilişkili duygular

Kekemeliği olan yetişkin bireyler, kekemelik ile ilişkili olan deneyimlerinin, dinleyiciye göre ve oldukları iletişim duruma göre farklılaştığını ifade etmişlerdir (Alameer ve ark., 2017; Plexico ve ark., 2009). Dinleyicinin; yaşı, birey için önemlilik derecesi, birey ile yakınlık derecesi, karakter özellikleri ve bireye verdiği iletişimle ilgili kaygı gibi durumlar bireyin kekemelik ile ilgili yaşadığı deneyimlerini, iletişim durumu ile ilgili düşüncelerini ve duygularını etkilemektedir (Plexico ve ark., 2009).

Brundage ve ark. (2016) araştırmasında, 10 yetişkin kekemeliği olan bireye sanal gerçeklik ile oluşturulmuş iki farklı ortam sunulmuştur (insanların olduğu bir oda ve boş bir oda). Katılımcılardan iki farklı ortamda kaygı düzeylerini puanlamaları istenmiştir. İnsanların olduğu sanal gerçeklik resminde, katılımcıların kaygı düzeylerinin, diğer ortama göre anlamlı derecede yüksek olduğu araştırmacılar tarafından yayımlanmıştır. Bu çalışma kekemeliği olan bireylerin farklı iletişim ortamlarında hissettikleri duyguların değişebileceğini örnekler niteliktedir.

Kekemeliği olan bireylerin tipik olarak hissettiği pek çok duygu bulunmaktadır. Bu duygular kişinin kekemelik şiddetine, yaşına, bulunduğu sosyal statüye ve çevresinin kekemeliğe olan tutumlarına göre farklılık göstermektedir. Bireyler, kekemelikleri hakkında olumsuz tutumlara ve düşüncelere maruz kaldıkça, kekemelikleri ile ilişkili olumsuz duyguları da artmaya eğilim göstermektedir (Amster ve Klein, 2018; Boyle, 2015; Plexico ve ark., 2005; Plexico ve ark., 2009). Olumsuz düşüncelere örnek olarak Werle ve Byrd (2021) çalışmasında üniversite eğitimlerini tamamlamış ve sürdüren kekemeliği olan bireylerin üniversite dönemlerinde kendi iletişim performanslarını değerlendirmeleri istenmiştir. Kekemeliği olan bireylerin akranlarına göre kendilerini sıklıkla olumsuz kişilik özellikleri (örneğin: gergin, utangaç, vb.) ile bağdaştırdıkları gözlemlenmiştir. Bu çalışma kekemeliği olan bireylerin, kekemelikleri ile ilgili olumsuz düşünceleri ve duyguları örnekler niteliktedir. Bireylerin kekemelikleri hakkında

olumsuz tutumları ise kültürden etkilenmektedir (Cangi ve Alpay, 2021). Özdemir ve ark. (2011a, 2011b) ve St. Louis ve ark. (2011), araştırmalarında Türk kültüründe, kekemeliğe karşı olumsuz duygu hissettikleri ve kekemeliği olan bireylere karşı olumsuz tutumlar sergilediklerini ifade etmişlerdir.

Kekemeliğin sıklıkla kaygı, korku, endişe ve gerginlik gibi duygular ile ilişkilendirilmektedir (Alm, 2015; Boyle, 2015; Boyle ve Gabel, 2020a; Boyle ve Gabel, 2020b; Guitar, 2014; Plexico ve ark., 2005; Plexico ve ark., 2009). Yapılan araştırmalarda özellikle utanç ve rezil olma korkusu, kekemelik ile ilişkilendirilmektedir (Alm, 2015; Guntupalli ve ark., 2007; Werle ve Byrd, 2021). Bu duygulara ek olarak birey, sosyal durumlarda yaşadığı deneyimleri ile ilişkili ortaya çıkan olumsuz düşünceleri iletişim anlarında rahatsız hissetmesine yol açmaktadır (Werle ve Byrd, 2021).

2.5.2. Kekemeliğin kaygı ve endişe ile ilişkisi

Sosyal kaygılar, bireylerin sosyal durumlarda rahatsız hissetmelerine yol açmaktadır. Bu rahatsızlık durumu bireyin gelecekte yaşayabileceği olumsuz deneyimlere yönelik ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle de birey sosyal durumlar ile ilişki olarak iletişim kurmakta zorluk yaşayabilmektedir (Leary ve Kowalski, 1997).

Kekemeliği olan bireyler de iletişim kurma ile ilişkili kaygı ve endişe yaşayabilmektedirler. Bireyler olumsuz tecrübelerle karřılařtıķça, konuşma durumları ile ilişkili kaygıları ve endişeleri artış gösterebilmektedir. Bireyin, konuşma performansı ile ilişkili kaygı ve endişesi arttıķça da kekemelik şiddetinin arttığını hissetmektedir. Bu inanışla birlikte kişi, kendisinde olumsuz duygu uyandıran iletişim durumlarından daha da etkilenmektedir. Bu durum sonucunda kişi bu ortamlarda etkileşimini değiştirebilmek adına kaçma ve kaçınma davranışları geliştirebilmektedir. Bu durum kişinin kekemeliği hakkında olumsuz düşünce ve duyguların pekişmesine yol açmaktadır (Alameer ve ark., 2017; Blumgart ve ark., 2010; Helgadottir, 2010; Iverach ve ark., 2018; Lowe ve ark., 2017).

2.6. Kekemelik ve Sosyal Anksiyete

Kekemelik, kişide sosyal ortamlarda farklılık gösterebilen kaçınma davranışları ve sosyal durumlara uyum sağlamakta zorlanma gibi faktörleri ortaya çıkarabilmektedir (Plexico ve ark., 2019). Kekemelikte birlikte bireyin sosyal ilişkileri, yaşamının erken

dönemlerinden itibaren etkilenebilmektedir. Yapılan araştırmalarda, kekemeliği olan çocukların akıcı konuşan akranlarına nazaran arkadaşlık kurmakta ve sınıf içi katılımı zorlandıkları ifade edilmiştir (Adriaenssens ve ark., 2017; Blood ve Blood, 2016; Walden ve Lesner, 2018). Benzer bir çalışmada Moïse-Richard ve ark., (2021) kekemeliği olan okul çağı çocuklarının ve ergenlerin, akıcı konuşan akranlarına göre kalabalık ortamlarda konuşmakta daha çok zorlandıklarını ve bu durumlarda kaygı seviyelerinin yükseldiği sonucunu elde etmişlerdir. Kekemeliği olan bireylerin sosyal ortamlarda karşılaştıkları bu durumlar, bireylerin konuşma durumları ile ilişkili sosyal anksiyete geliştirebileceklerini ve bu sosyal anksiyetenin genellikle yetişkinlik öncesinde farkına varılabileceğini ifade edilmiştir (Alm, 2015).

Kekemeliği olan bireylerin konuşma ile ilişkili zorluklarına ek olarak, sosyal ilişkilerde karşılaştıkları olumsuz tepkiler de kekemelikleri ile ilişkili olumsuz düşünce ve olumsuz duyguların oluşmasını tetiklemektedir (Blumgart ve ark., 2010; Iverach ve ark., 2018). Kekemeliği olan bireylerin sosyal ilişkilerde ortaya çıkan olumsuz düşünce ve duygulara ek olarak davranışsal tepkiler de geliştirebilmektedir. Bu süreçlerin devamlılığı kekemeliği olan bireylerin sosyal anksiyete tanısı alabilmelerine yol açmaktadır (Blumgart ve ark., 2010; Iverach ve ark., 2009; Iverach ve ark., 2018; Tran ve ark., 2018;).

Yapılan araştırmalarda kekemeliği olan bireylerde de en çok karşılaşılan psikososyal bozukluğun, sosyal anksiyete olduğu ifade edilmektedir (Iverach ve ark., 2009). Bu durumla ilişkili olarak hem çocuk hem yetişkin kekemeliği olan bireylerin, akıcı konuşan akranlarına göre sosyal anksiyete tanısına sahip olma ihtimalinin daha fazla olduğu çalışmalarca bildirilmiştir (Alm, 2015; Blood ve Blood, 2016; Blumgart ve ark., 2010; Chu, Sakai ve ark., 2020; Iverach ve ark., 2009; Scheurich ve ark., 2019).

2.6.1. Kekemeliğe eşlik eden sosyal anksiyetenin sosyal yaşama etkisi

Kekemeliğe eşlik eden bir sosyal anksiyete bozukluğu, bireyin günlük yaşamda iletişim kurmasını zorlaştırmaktadır. Sosyal anksiyete tanısı olan ve olmayan yetişkin kekemeliği olan bireylerin, kekelenen hece yüzdelerinde anlamlı bir fark bulunmasa da sosyal anksiyete tanısı olan kekemeliği olan bireylerin, iletişim ortamlarından daha fazla kaçındıkları görülmüştür. Bu durum bireylerin günlük yaşamlarında kekemelikleri ile

ilişkili olarak daha fazla olumsuz duygu hissetmelerine yol açmaktadır (Blumgart ve ark., 2010; Iverach ve ark., 2018).

Kekemeliklerine eşlik eden sosyal anksiyete tanısıyla birlikte bireyler, konuşma performanslarından daha az memnun olduklarını, konuşma gerektiren ortamlardan sıklıkla kaçındıklarını, kekemelik şiddetlerinin öznel değerlendirmesinde daha şiddetli puan verdiklerini ve kekemelikleri hakkında daha fazla olumsuz düşünce oluşturdukları ve olumsuz duygu hissettikleri yapılan araştırmalarca görülmüştür (Blood ve Blood, 2016; Blumgart ve ark., 2010; Chu ve ark., 2020; Iverach ve ark., 2018; Scheurich ve ark., 2019)

2.7. Kekemelik ve Duygu Düzenleme

Kekemelik ve duygu düzenlemenin çok yönlü bir etkileşimi olduğu düşünülmektedir. Mizaç ile ilgili yapılan araştırmalarda kekemeliği olan çocukların akranlarına göre duygularını kontrol altına alma ve duygularını düzenleme konusunda zorluk yaşayabildiği ifade edilmektedir. Aynı zamanda, kekemeliği olan çocukların iletişim durumların karşılaştıkları zorluklar karşısında oluşturdukları duygusal ve fizyolojik tepkilerinin akranlarına göre daha fazla olduğu görülmüştür (Ntourou ve ark., 2013; Usler ve Weber, 2021; Zengin-Bolatkale ve ark., 2015; Zengin-Bolatkale ve ark., 2018). Kekemeliği olan çocukların akıcı konuşan akranlarına göre, duygularını düzenleme ihtiyacına yönelik ortaya çıkan davranışları daha fazla gösterdikleri görülmüştür (Örn., ayakkabısıyla oynama, kendini ovma, oturduğu sandalyeyle oynama gibi tekrarlı ve devamlı hareketler gösterme) (Jones ve ark., 2014). Bu çalışmalara ek olarak, kekemeliği olan ve duygularını daha iyi düzenleyebilen çocukların, iletişim anlarında karşılaştıkları olumsuz deneyimlerden daha kolay üstesinden gelebildikleri görülmüştür. Duygu düzenleme becerisinin akıcı bir konuşma performansını gerçekleştirmede olumlu yönde etkilediği görülmüştür (Karrass ve ark., 2006).

Yetişkin kekemeliği olan bireylerle yapılan bir çalışmada ise, kekemeliği olan bireylerin sosyal ortamlarda, sinüs aritmisi (kalbin atım ritminde olan değişim) ritminin akıcı konuşan akranlarına göre daha fazla olabileceğini ve bu durumun duygu düzenleme ile ilişkili olabileceğini ifade edilmektedir (Bauerly ve Jones, 2021).

2.8. Kekemelik ve Yaşam Kalitesi

Kekemeliği olan bireyler sosyal ilişkiler kurmakta zorluk yaşadıklarında, günlük yaşamları da bu durumdan etkilenmektedir. Kekemeliği olan yetişkinlerin, akıcı konuşan akranlarına göre yaşam kalitelerinin daha düşük olduğu yapılan araştırmalarca ifade edilmiştir (Blood ve Blood, 2016; Blumgart ve ark., 2010; Carter ve ark., 2017; Carter ve ark., 2019; Walden ve Lesner, 2018). Ancak bu durumu etkileyen bazı faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler kişinin kekemelik şiddetinden, mizacından ve bireysel düşüncelerinden etkilenmektedir. Kişinin kekemeliği ile ilişkili olumsuz düşünceleri ve duyguları arttıkça günlük yaşamda iletişim kurmakta zorluk yaşamaktadır. Bu durumda kişinin yaşam kalitesini de etkilenmektedir (Gerlach ve ark., 2021).

Boyle ve Gabel'in (2020a) araştırmasında, kekemeliği olan yetişkin bireylerin, telefonla konuşmaya çekindiklerini, sınıfta parmak kaldırmadıklarını, kalabalık ortamlarda konuşmaktan kaçındıklarını ve iletişim durumlarında hem duygu hem düşüncelerini ifade etmekten çekindiklerini aktarmışlardır. Bu gibi durumlar kekemeliği olan bireylerin yaşam içerisine dahil olmalarını ve iletişim kurmalarını zorlaştırmaktadır. Kekemeliği olan bireyler, sosyal yaşamdan geri kaldıkça, yeterli olmadıklarını hissettiklerini ve yaşam kalitelerinin olumsuz etkilendiğini ifade etmişlerdir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Araştırma ilişkisel tarama modeli yöntemi ile gerçekleştirilmiştir (Karasar, 2005). Bu araştırma kapsamında anket geliştirme ve veri toplama prosedürlerine değinilmiştir.

3.2. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını, gelişimsel kekemeliği olan 38 (16 kadın, 22 erkek) yetişkin birey oluşturmaktadır. Erkek katılımcıların verileri %57.9'unu ve kadın katılımcıların verileri ise %42.1'ini oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 18.04- 45.11 ($\bar{x} = 25.9$) arasında değişmektedir (K ort. = 26.2, E ort. = 25.6).

Çalışma kapsamında katılımcı kriterleri belirlemiştir. Bu kriterlerde vakaların beyanları doğru olarak kabul edilmiştir:

- 7 yaşından önce başlamış gelişimsel kekemeliğinin olması,
- 18 yaş ve üzeri olmak,
- Son bir yıl içerisinde herhangi bir psikiyatrik tanı almamak,
- Son bir yıl içerisinde psikiyatrik ilaç almamak,
- Kekemelik dışında herhangi bir konuşma bozukluğu, psikiyatrik, nörolojik ve ek bir dil ve konuşma problemi olmaması gerekmektedir.

Katılımcılara yönelik bilgiler Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Genel Özelliklerinin Dağılımı

| | | Min-Max | Ort±SS |
|-----------------|---------------------------|---------|--------|
| | | n | % |
| Cinsiyet | Kadın | 16 | 42.1 |
| | Erkek | 22 | 57.9 |
| Eğitim Seviyesi | Lise | 11 | 28.9 |
| | Üniversite ve Yüksek Okul | 22 | 57.9 |

| | | | |
|-------------------------------|--------------------------|------|------------------|
| | Yüksek Lisans ve Doktora | 5 | 13.2 |
| Terapi Geçmiş | Yok | 14 | 36.8 |
| | Var | 24 | 63.2 |
| Terapi süresi grup (n=24) | 1-9 | 11 | 45.8 |
| | 10 ve devamı | 13 | 54.2 |
| Terapi Süresi (n=24) (medyan) | | 1-60 | 13.88±13.49 (10) |

Katılımcıların %28.9'u lise mezunuyken, %57.9'u üniversite ve yüksek okul mezunu ve %13.2'si yüksek lisans ve doktora mezunudur. %36.8'inin terapi geçmişi yokken, %63.2'sinin terapi geçmişi bulunmaktadır. Terapi süreleri 1 ile 60 arasında değişmekte olup, ortalaması 13.88±13.49 ve medyanı 10'dur. %45.8'inin terapi süresi 1-9 arasındayken, %54.2'sinin 10 ve üstündedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu kısımda çalışmanın veri toplama aşamasında kullanılan araçlara ilişkin bilgiler sunulmuştur.

3.3.1. Sosyodemografik veri formu

Hazırlanan demografik veri formu araştırmacılar tarafından hazırlanmış olup içerisinde; cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, dil ve konuşma terapisi geçmişi, sosyal anksiyete bozukluğu (sosyal fobi) gibi psikiyatrik bir tanın varlığı, psikiyatrik tedavi geçmişi, psikiyatrik ilaç kullanım durumunu içeren bilgiler yer almaktadır.

3.3.2. Kekemelikte iletişim durumlarına ilişkin duygular anketi (KİDİDA)

Anket, yetişkin kekemeliği olan bireylerin farklı iletişim durumları içerisinde hissettikleri duyguları belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Anket toplamda 19 madde ve 90 duyu içermektedir. Anket üç alt testten oluşmaktadır; İletişim Öncesi (9 madde), İletişim Anı (7 madde) ve İletişim Sonrası (3 madde).

İletişim durumlarının belirlenmesi

Bu anket araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Araştırma kapsamında Robson (2015), anket geliştirme modelinden yararlanılmıştır. Bu tarama modeli sekiz aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada araştırmanın sorularının geliştirilmesi amaçlanmaktadır. İkinci olarak taslak anketinin informal denemelerini içermektedir. Üçüncü aşamada ise deneme

sonrası elde edilen verilere göre taslak anket gözden geçirilmektedir. Dördüncü aşamada ise gözden geçirilen taslağın ön-testi gerçekleştirilmektedir. Beşinci aşamada ise anketin son hali belirlenmektedir. Altıncı aşamada ise esas verilerin toplanma aşaması gerçekleştirilmektedir. Yedinci aşamada ise verilerin son kontrolleri gerçekleştirilmektedir. Son aşamada ise verilerin analizi ve raporlaması gerçekleştirilmektedir.

KİDİDA'nın geliştirilme aşamasında araştırmacılar 20 yetişkin kekemeliği olan bireyden, akademik, mesleki ya da sosyal ortamlardaki iletişimlerinde karşılaştıkları ve en çok zorlandıkları beş durumu yazmaları istenmiştir (EK 1.). Yazmış oldukları iletişimsel durumlar araştırmacılar tarafından sınıflandırılarak, frekanslarına göre sınıflandırılmıştır. Seçilen iletişim durumları çalışma kapsamında gruplara göre ayrılmıştır. Bu gruplar; kekemelik öncesi, kekeleme ânı ve kekeleme sonrası olarak belirlenmiştir. Kekemeliği olan bireylerin yazmış oldukları durumlar bu gruplar içerisinde değerlendirilerek, atamaları gerçekleştirilmiştir. Bu dağılım sırasında yanlışlık oluşmaması adına, dört farklı dil ve konuşma terapisti (DKT) tarafından ortak paydada uzlaşılması sonrasında gerçekleştirilmiştir. Anket içerisinde yazılan durumlara ek olarak araştırmacılar tarafından kekemelik literatürü incelenerek belirlenen ek iletişim durumlarına da çalışmada yer verilmiştir (Alameer ve ark., 2017; Boyle ve Fearon, 2018; Helgadottir, 2010). En son aşamada ise kekemelik alanında deneyimli öğretim üyesi olan bir DKT tarafından maddelerin; gruplar içerisinde dağılımı ve sınıflandırılması kontrol edilmiştir. Bu kontroller sonucunda, anketin 19 soruluk hali oluşturulmuştur.

Pilot çalışma

KİDİDA'nın son hali, pilot çalışmada kekemeliği olan beş farklı yetişkine sunulmuştur. Katılımcılardan KİDİDA maddelerini, kekemeliği olan bir bireyin günlük yaşamda karşılaşma olasılığına göre puanlamaları istenmiştir. Anketin her bir maddesi için beş puanlık Likert tipi puanlama sistemi ile (1-Hiç Uygun Değil, 2- Uygun Değil, 3- Uygun Ancak Değişiklik Gerekliyor, 4- Uygun, 5- Kesinlikle Uygun) puanlamaları istenmiştir. Verdikleri cevapların ortalamalarına göre maddelerin devamlılığı hesaplanmıştır. 3, 4 ve 5 puanlarını alan maddeler çalışmanın devamında kullanılmıştır. Hesaplamalar sonucunda tüm maddeler belirlenen puan aralığında kalmıştır. Hazırlanan anketin toplamda 19 madde olacak şekilde son hali oluşturulmuştur (EK 3.).

Tablo 2.'de anketin katılımcılara sunulmasının öncesinde yapılan pilot çalışma sonrasında elde edilen sonuçlara göre anket maddelerinin son hali oluşturulmuştur.

Tablo 2: Kekemelikte İletişim Durumlarına İlişkin Duygular Anketi - Pilot Çalışma

| | K1 | K2 | K3 | K4 | K5 | ORT |
|-----------|----|----|----|----|----|-----|
| Madde 1. | 5 | 5 | 5 | 3 | 1 | 3.8 |
| Madde 2. | 5 | 3 | 5 | 1 | 1 | 3 |
| Madde 3. | 4 | 2 | 4 | 1 | 5 | 3.2 |
| Madde 4. | 5 | 4 | 5 | 5 | 4 | 4.6 |
| Madde 5. | 5 | 3 | 3 | 1 | 3 | 3 |
| Madde 6. | 5 | 2 | 5 | 2 | 3 | 3.4 |
| Madde 7. | 5 | 5 | 5 | 2 | 5 | 4.4 |
| Madde 8. | 5 | 5 | 5 | 3 | 5 | 4.6 |
| Madde 9. | 3 | 3 | 3 | 3 | 3 | 3 |
| Madde 10. | 4 | 3 | 5 | 1 | 2 | 3 |
| Madde 11. | 5 | 5 | 5 | 5 | 5 | 5 |
| Madde 12. | 4 | 5 | 5 | 1 | 5 | 4 |
| Madde 13. | 5 | 5 | 5 | 5 | 5 | 5 |
| Madde 14. | 5 | 5 | 5 | 5 | 5 | 5 |
| Madde 15. | 5 | 5 | 5 | 3 | 2 | 4 |
| Madde 16. | 5 | 5 | 1 | 3 | 5 | 3.8 |
| Madde 17. | 5 | 5 | 5 | 5 | 5 | 5 |
| Madde 18. | 5 | 5 | 5 | 3 | 5 | 4.6 |
| Madde 19. | 5 | 3 | 3 | 3 | 5 | 3.8 |

Yapılan pilot çalışma sonrasında, tüm maddeler belirlenen 3, 4 ve 5 puanlık devam kriterini geçtiğinden dolayı, araştırmada tüm maddelerden yararlanılmıştır.

Duygu listesinin oluşturulması

Listenin oluşturulması sırasında, psikoloji ve kekemelik ile ilişkili alanyazın taranarak oluşturulmuştur. Çalışmada kullanılan duyguların belirlenmesinde; Gem (2018), Plutchik (2001) ve Guntupalli ve ark. (2007) çalışmalarından yararlanılmıştır. Duygular için oluşturulmuş liste, yansız olarak seçilmiş, alfabetik olarak sıralanmış ve hem olumlu hem olumsuz duyguları içermektedir. Liste toplamda 90 duygu bulunmaktadır (EK 4.). İngilizce kekemelik alanyazınında belirtilen duyguların olası tüm Türkçe karşılıklarına yer verilmiştir (örn., shame için utanç, anxiety için kaygı, rage için öfke (kendime ve başkasına), concern için endişe, vb.)

3.3.3. Duygusal işleyiş biçimi ölçeği (DİBÖ)

Duygusal işleyiş biçimi, duygusal duyarlılık ve duyguların düzenlenmesinde yer alan bireysel farklılıklar olarak tanımlanabilmektedir (Davidson, 1998). Bu psikolojik niteliği ölçmek adına Hofmann ve Kashdan (2010) tarafından bu ölçek geliştirilmiştir. Bu ölçek 20 maddeden ve üç ana testten oluşmaktadır. Bu başlıklar, Duyguları Gizleme, Duyguları Kontrol Edebilme ve Duyguları Tolere Edebilme olarak verilmiştir. Ölçek (1- Kesinlikle Doğru Değil, 2- Çok Az Doğru, 3- Biraz Doğru, 4- Oldukça Doğru ve 5- Tamamen Doğru” olmak üzere beşli Likert tipi dereceleme formatı ile yanıtlanmaktadır. Hofmann ve Kashdan (2010) çalışmasında, Cronbach alpha değerlerini; Duyguları gizleme için .84, Duyguları kontrol edebilme için .80 ve Duyguları tolere edebilme için .66 olarak hesaplanmıştır.

Duygusal İşleyiş Biçimi Ölçeği Türkçe versiyonu Gem (2018) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Duygusal İşleyiş Biçimi Ölçeği Türkçe versiyonu için içsel tutarlılık katsayıları; Duyguları gizleme için .85, Duyguları kontrol edebilme için .82 ve Duyguları tolere edebilme için .87 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada DİBÖ ölçeğinin “Duyguları kontrol edebilme ve Duyguları tolere edebilme” alt ölçekleri kullanılmıştır. Duyguları gizleme alt ölçeği tez konusu ile ilişkili olmadığı düşünüldüğü için bu tez kapsamında bu boyuta yer verilmemiştir (EK 5.).

3.3.4. Bilişsel ve duygusal bilinçli farkındalık ölçeği-revize (BDBF-R)

BDBF-R bireylerin bilinçli farkındalık kavramlarını çok yönlü bir şekilde incelemek için tasarlanmıştır. Bu ölçeğin verileri öz bildirim dayandır (Catak, 2012). Ölçek, Feldman ve ark. (2007) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 10 maddeden ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; Duyguları Farkındalık, Duyguları Kabul, Dikkat ve Anlık Odaklanma olarak verilmiştir. Ölçek, dört derecelendirmeli Likert tipi puanlama sistemi ile (1- Nadiren/Hiç, 2- Zaman zaman, 3-Sık sık, 4- Neredeyse her zaman) derecelendirilmektedir.

Orijinal formunda Cronbach alfa değeri, .77 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Catak (2012) tarafından gerçekleştirilmiştir. Türkçe versiyonunda tüm ölçeğin Cronbach alfa değerini .77 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışma kapsamında; “Duyguları Farkındalık ve Duyguları Kabul” alt ölçeklerine yer verilmiştir. Dikkat ve

Anlık Odaklanma alt ölçekleri tez konusu ile ilişkili olmadığı düşünüldüğü için bu tez kapsamında bu alt boyuta yer verilmemiştir (EK 6.).

3.3.5. Bilişsel duygu düzenleme ölçeği – kısa form (BDDÖ-KF)

Bilişsel duygu düzenleme, duygu ile ilişkili olan bilgilerin düzenlenmesinde ve incelemesinde görev alan bilişsel süreçleri ifade etmektedir. Bu ölçek bireylerin bu süreçlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır (Garnefski ve Kraaij, 2006). Bu ölçek Garnefski ve Kraaij (2006) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin orijinal formunda alt boyutlar için Cronbach alfa değerleri; Kendini suçlama .68, Kabul etme .73, Düşünceye odaklanma .79, Pozitif tekrar odaklanma .80, Plana tekrar odaklanma .79, Pozitif yeniden gözden geçirme .81, Bakış açısına yerleştirmek .79, Yıkım .81, Diğerlerini suçlama .77 olarak hesaplanmıştır.

Çakmak (2010), bu ölçeğin Türkçe uyarlamasını gerçekleştirmiştir. Türkçe formunun Cronbach alfa değerlerini; Kendini suçlama .64, Kabul etme .69, Düşünceye odaklanma .63, Pozitif tekrar odaklanma .74, Plana tekrar odaklanma .68, Pozitif yeniden gözden geçirme .68, Bakış açısına yerleştirmek .63, Yıkım .68, Diğerlerini suçlama .70 olarak hesaplanmıştır (EK 7.) Çalışma kapsamında bu ölçeğin tüm alt boyutlarından yararlanılmıştır.

3.4. Veri Toplama Prosedürü

Katılımcılara alanda çalışan DKT'ler ve sosyal medya aracılığı ile ulaşılmıştır. Anketin ve ölçeklerin sunumu öncesinde katılımcılardan, çalışmaya katılım onam formu alınmış ve sosyodemografik veri formu doldurmaları istenmiştir. Anketin uygulanma aşamasında katılımcılardan, 19 iletişim durumu için 90 duygudan oluşan listeden seçimler yapmaları istenmiştir. Bu seçimin yapılmasında iletişim durumlarında hissettikleri duyguları 10'lu puanlama sistemi ile şiddetini belirtmeleri istenmiştir (1-Çok az hissederim ve 10-Çok şiddetli hissederim).

Liste dışında hissettikleri bir duygu olması durumunda kişilerden bu duyguyu da yazmaları ve şiddetini puanlamaları istenmiştir. Katılımcılar tarafından eklenen duygular, bulgular kısmında verilmiştir (Tablo 4.).

3.5. Verilerin İstatistiksel Analize Hazırlanması

Bu bölüm içerisinde çalışma kapsamında toplanan verilerin analizi için yapılan hazırlıklar detaylıca sunulmuştur.

3.5.1. KİDİDA'nın verilerinin analize hazırlanması

Kekemeliği olan bireylerin iletişim durumlarının zamansal aşamalarında (iletişim öncesi, ânı ve sonrası) hissettikleri duyguların belirlenmesi amacıyla, katılımcıların iletişim öncesi (dokuz madde), iletişim ânı (yedi madde) ve iletişim sonrası (üç madde) gruplarında, duygu listesinde seçtikleri duygular hesaplanarak, en çok seçim yapılan duygudan en az seçim yapılan duyguya doğru sıralanması gerçekleştirilmiştir.

Her bir katılımcının iletişim öncesi, iletişim ânı ve iletişim sonrası maddelerinde verdikleri, en düşük, en yüksek ve toplam puanları hesaplanmıştır. Katılımcıların iletişim öncesi, iletişim ânı ve iletişim sonrası maddelerinde en az, en fazla ve toplam duygu sözcükleri seçimleri hesaplanarak analize hazır hale getirilmiştir. Katılımcıların en az ve en fazla duygu sözcüğü seçimi yaptıkları maddeler de belirlenerek analize dahil edilmiştir.

Ölçeklerle ilişkilendirilmesi adına, katılımcılarının anksiyete ile ilişkili 12 duyguyu seçim sıklığına ve hissetme şiddetleri hesaplanarak analize hazır hale getirilmiştir.

3.5.2. Duyguların amaçlar doğrultusunda sınıflandırılması

Çalışmanın amaçları doğrultusunda, alanyazınla uyumlu şekilde belirli duygular gruplandırılarak ölçekler ile ilişkisi gerçekleştirilmiştir. Bu duygular; Russell (2003, 2009) çalışmaları temel alınarak kategorize edilmiştir. Bu çalışmalarda duyguların sınıflandırılması aşamasında, duyguyu ortaya çıkaran etki olarak ifade edilen “çekirdek etki” modeli temel alınarak hazırlanmıştır.

Russell (2003) spesifik bir duygu sınıflandırılmasında ise, duyguyu ortaya çıkaran çekirdek etkinin en önemli faktörlerden biri olduğunu ancak yalnızca bundan etkilenmediğini ifade etmiştir. Duygunun karmaşılaştırılması ve bireyselleştirilmesinde kişinin, duygu düzenleme, duygusal üst biliş deneyimi, duygunun ortaya çıkmasında

etkili olan olay, kişinin hissettiği duyguyu nasıl değerlendirdiği, olaya ile ilişkili durumu ve hissettiği duygunun şiddeti, bileşenlerinin tamamının değerlendirilmesi sonucunda bireye özgü duygu tanımının yapılmasının mümkün olduğunu ifade etmektedir. Çalışma kapsamında tüm bu bileşenlerin değerlendirilmesi mümkün olmadığı için, Russell (2003, 2009) çekirdek etki modeli temel alınarak sınıflandırma gerçekleştirilmiştir.

Çalışma kapsamında kekemeliği olan bireylerin iletişim durumlarında hissettikleri, sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygunun kullanılan ölçekler ile arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda Russell'ın (2003), çekirdek etki çarkı modelinde, harekete geçirme durumu ve kişide uyandırdığı hoşnutsuzluk arasında kalan 12 duygu kümelendi ve katılımcıların bu duygulara verdikleri toplam puanlar hesaplanmıştır. Bu duygular; korku, kaygı, gergin, panik, tedirgin, tetikte, endişe, huzursuzluk, kızgın, sıkıntılı, hayal kırıklığı ve öfke olarak Türkçeye çevrilmiştir. Duyguların Türkçeye çevrilmesi sırasında, İngilizce ve Türkçe diline hâkim iki uzmandan yardım alınmıştır (çalışmanın devamında bu duygu seti, 12 duygu olarak adlandırılacaktır).

3.6. Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için IBM SPSS Statistics 22 (IBM SPSS, Türkiye) programı kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken parametrelerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (Ortalama, Standart sapma, frekans) yanı sıra niceliksel verilerin karşılaştırılmasında normal dağılım gösteren parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Oneway Anova testi kullanılmıştır.

Normal dağılım göstermeyen parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Kruskal Wallis testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Dunn's testi kullanılmıştır. Normal dağılım gösteren parametrelerin iki grup arası karşılaştırmalarında Student t test, normal dağılım göstermeyen parametrelerin iki grup arası karşılaştırmalarında Mann Whitney U test kullanılmıştır. Normal dağılıma uygunluk gösteren parametreler arasındaki ilişkilerin incelenmesinde Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Anlamlılık $p < .05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

3.7. Etik

Bu araştırmanın gerçekleşmesi öncesinde etik kurul izinleri Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu'nun 28.01.2021 tarihli, 61351342/ 2021-73 sayılı Etik Kurul İzni alınmıştır (EK 8.). Tüm katılımcılardan Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu alınmıştır (EK 9.).



4. BULGULAR

Bu bölümde analizler amaçların sırası ile uyumlu bir şekilde incelenmiştir.

4.1. Kekemelikte İletişim Durumlarına İlişkin Duygular Anketine İlişkin Bulgular

Bu kısım içerisinde KİDİDA'nın analizlere yönelik bilgiler verilecektir.

4.1.1. KİDİDA'nın iletişim durumlarına yönelik bulgular

Katılımcıların, iletişim öncesi, ânı ve sonrasında hissedilen duygulara ilişkin bulgular Tablo 3.'te verilmiştir. Bu bilgiler içerisinde katılımcıların KİDİDA'ya vermiş oldukları puanlar ve duygu seçim sayıları çalışmanın amaçları doğrultusunda hesaplanarak elde edilmiştir.

Tablo 3: Kekemelikte İletişim Durumlarına İlişkin Duygular Anketine İlişkin Genel Bulgular

| | | Min-Max | Ort±SS (medyan) |
|-----------------------------------|------------------|--------------|-----------------------|
| Toplam puan | İletişim öncesi | 113-3480 | 705.63±643.07 (478.5) |
| | İletişim sırası | 92-3260 | 601.34±664.33 (381) |
| | İletişim sonrası | 39-1574 | 238.26±280.46 (144) |
| Toplam puan ortalaması | İletişim öncesi | 12.56-386.67 | 78.4±71.45 (53.2) |
| | İletişim sırası | 13.14-465.71 | 85.91±94.9 (54.4) |
| | İletişim sonrası | 13-524.66 | 79.39±93.46 (48) |
| Toplam duygu sözcüğü seçimi | İletişim öncesi | 27-411 | 100.92±81.22 (81) |
| | İletişim sırası | 21-326 | 78.39±71.43 (49) |
| | İletişim sonrası | 7-158 | 32.79±33.47 (21.5) |
| Duygu seçim sayısı ortalaması | İletişim öncesi | 3-45.67 | 11.21±9.02 (9) |
| | İletişim sırası | 3-46.57 | 11.2±10.21 (7) |
| | İletişim sonrası | 2.33-52.66 | 10.93±11.16 (7.2) |
| En yüksek puan | İletişim öncesi | 15-555 | 132.21±116.36 (93.5) |
| | İletişim sırası | 15-565 | 131.79±119.33 (95) |
| | İletişim sonrası | 15-580 | 110.66±116.43 (61) |
| En düşük puan | İletişim öncesi | 4-235 | 39.47±44.55 (26.5) |
| | İletişim sırası | 5-460 | 48.39±81 (20) |
| | İletişim sonrası | 7-484 | 64.42±98.94 (32.5) |
| En çok duygu sözcüğü seçim sayısı | İletişim öncesi | 3-62 | 18.24±13.95 (15.5) |
| | İletişim sırası | 3-57 | 16.55±12.67 (12) |
| | İletişim sonrası | 3-58 | 14.34±13 (9) |

| | | | |
|---|------------------|----------|--------------------------|
| En az duygu sözcüğü seçim sayısı | İletişim öncesi | 1-33 | 6.16±6.46 (4) |
| | İletişim sırası | 1-46 | 6.24±8.39 (3) |
| | İletişim sonrası | 1-49 | 8.61±10.46 (5) |
| Tüm alt başlıklarda toplam puan | | 244-7597 | 1545.24±1544.35 (1045.5) |
| Tüm alt başlıklarda toplam duygu sözcüğü seçim sayısı | | 57-870 | 212.11±183.13 (159.5) |

Katılımcıların iletişim öncesi maddelerinde; en düşük puan verdikleri ve en az duygu seçim sayısı yaptıkları madde “*Yakın çevrem ile konuşmadan önce*” (3) maddesi olduğu belirlenmiştir. Bu alt başlıkta katılımcıların en yüksek puan verdikleri ve en fazla duygu sözcüğü seçimi yaptıkları madde ise “*Topluluk önünde konuşmadan önce*” (1) olarak belirlenmiştir.

İletişim anı maddelerinde; katılımcıların en düşük puan verdikleri ve en az duygu sözcüğü seçimi yaptıkları maddenin “*Duygu geçişleri yaşadığım bir olay sırasında konuşurken*” (12) olduğu görülmüştür. Katılımcıların bu alt başlıkta ise en yüksek puan verdikleri ve en fazla duygu sözcüğü seçimi yaptıkları maddenin “*Kekelememden dolayı kendimi iyi ifade edemediğimi düşündüğümde*”(11) olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların iletişim sonrası maddelerinde en düşük puan verdikleri ve en az duygu sözcüğü seçimi yaptıkları maddenin “*Konuştuğum kişiler, kekemeliğimi fark ettiğinde*” (18) olduğu görülmüştür. Katılımcıların en yüksek puan verdikleri ve en fazla sözcüğü duygu seçimi yaptıkları maddenin “*Çok fazla takılmalar içeren bir konuşma yaptığımda*” (17) olduğu belirlenmiştir.

4.1.2. KİDİDA içerisinde katılımcıların kullanmış oldukları ek duygu seçimlerine yönelik bulgular

Bu kısımda anket kapsamında belirlenen duygu listesine dahil olmayan ancak katılımcıların hissettikleri duygulara ilişkin bilgiler ve frekansları Tablo 4’te verilmiştir. Ek duygulara başvuran katılımcı numarasına ilişkin bilgi sol tarafta verilmiştir.

Tablo 4: Kekemelikte İletişim Durumlarına İlişkin Duygular Anketi-Katılımcılar tarafından eklenen duygular ve seçim sayıları

| Katılımcı No: | İletişim Öncesi | İletişim Anı | İletişim Sonrası |
|---------------|---|--------------|---------------------------|
| 2. | Ayıplanmaktan Korkma (2) Sabırsızlık (1) | | Midesi Bulanmış (1) |
| 3. | Baskı (1) | | Mutsuz (1), Dışlanmış (1) |

| | | | |
|-----|--|---|--|
| 4. | | Acı (1), Düşünceli (1) | Düşünceli (1) |
| 5. | Kendine Güven (1), Kendinden Emin (2), Yetkin (5), Motive (1), Değerli (2), Meraklı (3), Öz Şefkat (1) | Belirsizlik (1), Odaklanma (1), Gaddar (1), Acı (1), Çökmüş (1), Aşağılanmış (3), Rezil Olmuş (1), Gıcık Olmak (1), Hakarete Uğramışlık (1) | Mutsuz (1), Kaosta (1), Öz Şefkat (1), Aşağılanmış Hissi (2), Rezil Olmuş (1), Küçük Düşmüş (1), Berbat (1), Gururu İncinme (1), Kusurlu (1) |
| 9. | Mutsuz (1) | Mutsuz (1) | |
| 13. | Küçük Düşme (1), Kendine Kızma (1) | | Yorgun (1) |
| 15. | Kendine Güven (1) | Sabırsız (1), Karşımdakine Acıma (1), Yorgunluk (1), Değerli Hissetmek (1), Saygısızlık (1) | |
| 16. | İstekli (1), Şaşkınlık (1) | Temkinli (1), Düşünceli (1), Değerli (1), Özgüvenli (1) | Sempatik (1) |
| 21. | Atılgan (1), Sabırsız (1), Kendine Güven (3), Huzurlu (1), Meraklı (1), Hevesi Kaçmış (1) | Mutsuz (4), Zor (1) | |
| 23. | Sempatik (1), Cana Yakın (1), Korkusuz (1), Acıması (1), Şaşırılmış (1), Tehditkar (1) | Karmaşıklık (1), Karamsar (2), Sinir Bozucu (1), Anlaşılır (1), Neşesiz (1) | |
| 24. | Acıma (1) | | |
| 26. | Stres (5), Telaş (1) | Stres (2), Kendine Kızma (1), Umursama (1) | Yorgun (2) |
| 27. | İstekli (1), Sabırsızlık (1), Stresli (1), Huzurlu (1), Sabırsız (2) | Kendine Sinirli (1), Sabırsız (1) | |
| 31. | Dikkatli (1) | | |
| 33. | Huzurlu (1) | | |
| 34. | Dikkatli (1) | | |
| 35. | Stres (1) | Mutsuz (1) | |
| 36. | Stres (1), İstekli (1) | | |
| 37. | Sıkılma (1), Çekinme (3), Mutsuz (2) | Mutsuz (1) | Bitkin (1), Özgüvenli (1), Komik (1) |

Katılımcılardan 19'u ek duygusal tepkileri yazma ihtiyacında bulunmuştur. Tabloda hem olumlu hem olumsuz duygular ekledikleri görülmektedir.

4.1.3. KİDİDA'nın iletişim öncesi, ânı ve sonrasında seçilen duyguların incelenmesi

Bu başlık altında katılımcıların KİDİDA'nın üç alt testte vermiş oldukları duygu sözcüklerinin seçimlerinin frekansları detaylıca incelenmiştir.

4.1.3.1. İletişim öncesi maddelerinde katılımcıların duygu seçimlerine yönelik bulgular

Bu bölümde katılımcıların iletişim öncesi maddelerinde seçim yaptıkları duyguların, frekansına ilişkin bilgiler Tablo 5.'te gösterilmektedir.

Tablo 5: İletişim Öncesi Maddelerinde Seçim Yapılan Duygulara İlişkin Frekans Tablosu

| | | | | | |
|----------------|-----|--------------------------|----|------------------|----|
| Heyecanlı | 194 | Savunmasız | 46 | Hüzünlü | 22 |
| Kaygı | 143 | Aktif | 44 | Tükenmiş | 21 |
| Tedirgin | 142 | Kendine Acıma | 44 | Zavallı | 20 |
| Gergin | 128 | Soğukkanlı | 43 | Asabi | 18 |
| Endişe | 118 | Güvende | 42 | Hüsrana Uğramış | 17 |
| Panik | 118 | Arzulu | 41 | Istrap | 16 |
| Huzursuzluk | 106 | Keyifli | 41 | İlham Dolu | 16 |
| Korku | 106 | Neşeli | 40 | Umursamaz | 16 |
| Rahatsız | 105 | Bıkkınlık | 39 | Dayanma | 15 |
| Kaçma | 85 | Dikkat Dağınıklığı | 34 | Kederli | 15 |
| Anlaşılmaz | 80 | Hayal Kırıklığı | 34 | Şüphe | 15 |
| Yetersiz | 78 | Diñç | 32 | Ürkmüş | 15 |
| Rahat | 73 | Hoşnut | 32 | Göz Ardı Edilmiş | 13 |
| Güvensiz | 69 | Kafası Karışık | 32 | Gücenmiş | 12 |
| Çaresiz | 66 | Kızgın | 31 | Küskün | 12 |
| Utanç | 66 | Memnuniyetsiz | 31 | Melankolik | 12 |
| Hevesli | 65 | Değersiz | 30 | İsyankar | 11 |
| Güçsüz | 63 | Üzüntülü | 30 | Nefret Dolu | 10 |
| Aciz | 62 | Kırgın | 29 | Şoka Uğramış | 10 |
| Başarısızlık | 61 | Umutsuz | 29 | Suçlu | 8 |
| Sıkıntılı | 56 | Nötr (bir şey hissetmem) | 28 | Çıldırılmış | 7 |
| Enerjik | 55 | Sabırlı | 28 | Harap Bitap | 6 |
| Eğlenceli | 54 | Sinirli | 28 | İğrenmiş | 6 |
| Mutlu | 54 | Coşkun | 27 | Terk Edilmiş | 6 |
| Öfke (Kendime) | 53 | Sempati | 26 | Teskin Edici | 6 |
| Bunalmış | 50 | Sevinçli | 26 | Öfke (Başkasına) | 5 |
| İlgili | 50 | Usanmış | 26 | Kabahatli | 3 |
| Sakin | 50 | Yalnız | 26 | Kınama | 3 |
| Tetikte | 49 | Umut Dolu | 25 | Kışkırtılmış | 3 |
| Güçlü | 48 | Zevk | 25 | Reddedilmiş | 3 |

Katılımcıların iletişim öncesi maddelerini oluşturan dokuz madde içerisinde en çok seçim yaptıkları beş duygunun; Heyecan, Kaygı, Tedirginlik, Gergin ve Endişe olduğu görülmektedir. En az seçilen beş duygunun ise; Öfke (Başkasına), Kabahatli, Kınama, Kışkırtılmış ve Reddedilmiş olduğu görülmüştür.

4.1.3.2. İletişim ânı maddelerinde katılımcıların duygu seçimlerine yönelik bulgular

Bu bölümde katılımcıların iletişim ânı maddelerinde seçim yaptıkları duyguların, frekansına ilişkin bilgiler Tablo 6.'da gösterilmektedir.

Tablo 6: İletişim Anı Maddelerinde Seçim Yapılan Duygulara İlişkin Frekans Tablosu

| | | | | | |
|-----------------|----|--------------------|----|--------------------------|----|
| Huzursuzluk | 90 | Hüzünlü | 43 | Hevesli | 15 |
| Heyecanlı | 88 | Usanmış | 43 | Reddedilmiş | 14 |
| Rahatsız | 81 | Savunmasız | 42 | Göz Ardı Edilmiş | 13 |
| Yetersiz | 78 | Kırgın | 41 | Umursamaz | 13 |
| Tedirgin | 75 | Memnuniyetsiz | 40 | Aktif | 12 |
| Gergin | 72 | Tükenmiş | 40 | Eğlenceli | 12 |
| Aciz | 69 | Yalnız | 40 | Kabahatli | 12 |
| Üzüntülü | 68 | Zavallı | 39 | Sabırlı | 12 |
| Kaygı | 66 | Dikkat Dağınıklığı | 36 | Enerjik | 11 |
| Kendine Acıma | 66 | Gücenmiş | 34 | Hoşnut | 11 |
| Öfke (Kendime) | 65 | İsyankar | 33 | İlgili | 11 |
| Çaresiz | 64 | Kafası Karışık | 33 | Mutlu | 11 |
| Endişe | 62 | Öfke (Başkasına) | 29 | Arzulu | 10 |
| Kızgın | 62 | Kederli | 28 | Kınama | 10 |
| Sinirli | 61 | Asabi | 25 | Kışkırtılmış | 10 |
| Panik | 57 | Küskün | 25 | Şoka Uğramış | 10 |
| Bıkkınlık | 53 | Istırap | 24 | Coşkun | 9 |
| Hayal Kırıklığı | 53 | Tetikte | 24 | Keyifli | 9 |
| Başarısızlık | 52 | Nefret Dolu | 23 | Nötr (bir şey hissetmem) | 8 |
| Bunalmış | 52 | Çıldırılmış | 22 | Sevinçli | 7 |
| Utanç | 52 | Suçlu | 22 | Terk Edilmiş | 7 |
| Anlaşılmaz | 51 | Harap Bitap | 20 | Neşeli | 6 |
| Güçsüz | 51 | Sakin | 20 | Sempati | 6 |
| Sıkıntılı | 51 | İğrenmiş | 18 | Şüphe | 6 |
| Değersiz | 49 | Rahat | 18 | Umut Dolu | 6 |
| Güvensiz | 49 | Soğukkanlı | 18 | Dinç | 5 |
| Korku | 49 | Melankolik | 17 | Zevk | 5 |
| Kaçma | 46 | Dayanma | 16 | Güvende | 3 |
| Umutsuz | 45 | Ürkmüş | 16 | İlham Dolu | 2 |
| Hüsrana Uğramış | 43 | Güçlü | 15 | Teskin Edici | 2 |

İletişim ânı maddelerini oluşturan yedi madde içerisinde, katılımcıların en çok seçim yaptıkları beş duygunun; Huzursuzluk, Heyecan, Rahatsız, Yetersiz ve Tedirginlik olduğu görülmektedir. En az seçilen beş duygu incelendiğinde ise; Dinç, Zevk, Güvende, İlham Dolu ve Teskin Edici olduğu görülmüştür.

4.1.3.3. İletişim sonrası maddelerinde katılımcıların duygu seçimlerine yönelik bulgular

Tablo 7.'de katılımcıların iletişim sonrası maddelerinde seçim yaptıkları duyguların, frekansına ilişkin bilgiler gösterilmektedir.

Tablo 7: İletişim Sonrası Maddelerinde Seçim Yapılan Duygulara İlişkin Frekans Tablosu

| | | | | | |
|-----------------|----|--------------------------|----|------------------|---|
| Kaygı | 38 | Nötr (bir şey hissetmem) | 18 | Umursamaz | 7 |
| Huzursuzluk | 34 | Bıkkınlık | 17 | Dayanma | 6 |
| Rahatsız | 34 | Kederli | 17 | Hevesli | 6 |
| Yetersiz | 33 | Rahat | 17 | Küskün | 6 |
| Öfke (Kendime) | 32 | Usanmış | 17 | Sabırlı | 6 |
| Çaresiz | 31 | Anlaşılmaz | 16 | Aktif | 5 |
| Utangaç | 31 | Savunmasız | 15 | Hoşnut | 5 |
| Kendine Acıma | 30 | Sinirli | 15 | İlgili | 5 |
| Aciz | 29 | İsyankar | 13 | Mutlu | 5 |
| Üzüntülü | 29 | Sakin | 13 | Umut Dolu | 5 |
| Endişe | 26 | Zavallı | 13 | Arzulu | 4 |
| Gergin | 25 | Harap Bitap | 12 | Çıldırılmış | 4 |
| Hayal Kırıklığı | 25 | Kafası Karışık | 12 | Neşeli | 4 |
| Başarısızlık | 24 | Korku | 12 | Reddedilmiş | 4 |
| Bunalmış | 24 | Soğukkanlı | 12 | Sempatik | 4 |
| Değersiz | 24 | Suçlu | 12 | Şüpheli | 4 |
| Hüsrana Uğramış | 24 | Gücenmiş | 11 | Terk Edilmiş | 4 |
| Güçsüz | 23 | Melankolik | 11 | Zevk | 4 |
| Tedirgin | 23 | Yalnız | 11 | Göz Ardı Edilmiş | 3 |
| Sıkıntılı | 22 | Asabi | 10 | İğrenmiş | 3 |
| Umutsuz | 22 | Güvende | 10 | İlham Dolu | 3 |
| Kızgın | 21 | Kabahatli | 10 | Kışkırtılmış | 3 |
| Panik | 21 | Nefret Dolu | 9 | Enerjik | 2 |
| Heyecanlı | 20 | Tetikte | 9 | Dinç | 1 |
| Kırgın | 20 | Ürkmüş | 9 | Keyifli | 1 |
| Memnuniyetsiz | 20 | Dikkat Dağınıklığı | 8 | Kınama | 1 |
| Hüzünlü | 19 | Güçlü | 8 | Öfke (Başkasına) | 1 |
| Kaçma | 19 | Şoka Uğramış | 8 | Sevinçli | 1 |
| Tükenmiş | 19 | Eğlenceli | 7 | Coşkunsuz | 0 |
| Güvensiz | 18 | Istırap | 7 | Teskin Edici | 0 |

İletişim sonrası maddelerini oluşturan üç madde içerisinde, katılımcıların en çok seçim yaptıkları beş duygunun; Kaygı, Huzursuzluk, Rahatsız, Yetersiz ve Öfke

(kendime) olduğu görülmektedir. En az seçilen beş duygu incelendiğinde ise; Kınama, Öfke (Başkasına), Sevinçli, Coşkun ve Teskin Edici olduğu görülmüştür.

4.1.4. KİDİDA’da verilen toplam puanların ve duygu seçim sayısının; cinsiyet-terapi geçmişi, terapi seans süresi ve eğitim seviyelerine göre karşılaştırılmasına yönelik bulgular

Araştırmanın katılımcılarının KİDİDA’ya vermiş oldukları toplam puanlar ve duygu seçim sayılarının, cinsiyet, terapi geçmişi, terapi seans sayısı ve eğitim seviyesine göre karşılaştırılmasına Tablo 8.’de yer verilmiştir.

Tablo 8: Kekemelikte İletişim Durumlarına İlişkin Duygular Anketine Toplam Puan ve Duygu Seçim Sayısının, Cinsiyete, Eğitim Seviyesine, Terapi Geçmişine ve Terapi Süresine Göre Değerlendirilmesi

| | | Tüm alt başlıklarda toplam puan | Tüm alt başlıklarda toplam duygu seçim sayısı |
|-----------------|---------------------------|---------------------------------|---|
| | | Ort±SS (medyan) | Ort±SS (medyan) |
| Cinsiyet | Kadın | 1761.69±1694.17 (1276.5) | 225.75±201.08 (168) |
| | Erkek | 1387.82±1445.82 (949) | 202.18±173.1 (144) |
| | p ² | 0.139 | 0.487 |
| Eğitim Seviyesi | Lise | 2620.55±2500.34 (1426) | 331.73±282.49 (245) |
| | Üniversite ve Yüksek Okul | 1152.55±506.8 (1045.5) | 172.27±96.48 (159.5) |
| | Yüksek Lisans ve Doktora | 907.4±739.85 (645) | 124.2±64.1 (109) |
| | p ¹ | 0.153 | 0.166 |
| Terapi Geçmişi | Yok | 1843.21±1940.01 (1052) | 235.86±224.88 (156.5) |
| | Var | 1371.42±1274.34 (988.5) | 198.25±157.56 (159.5) |
| | p ² | 0.397 | 0.705 |
| Seans Sayısı | 1-9 | 1772.18±1710.95 (1426) | 249.36±190.64 (184) |
| | 10 ve devamı | 1032.31±633.47 (829) | 155±113.46 (126) |
| | p ² | 0.164 | 0.052 |

¹Kruskal Wallis Test

²Mann Whitney U Test

Katılımcıların toplam puan ve duygu seçim sayısının cinsiyet, eğitim seviyesi, terapi geçmişi ve terapi seans süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > .05$).

4.1.4.1. KİDİDA'nın iletişim öncesi, ânı ve sonrası duygu seçim sayılarının ve puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması yönelik bulgular

Tablo 9.'da katılımcıların KİDİDA'da iletişim öncesi, ânı ve sonrası maddelerinde; duygu seçim sayıları ve duygu puanlarının cinsiyete yönelik karşılaştırmaları incelenmiştir.

Tablo 9: İletişim Öncesi, Anı ve Sonrası Durumlarına İlişkin Puanların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

| | | Cinsiyet | | <i>p</i> |
|---------------------------|------------------|---------------------|----------------------|----------|
| | | Kadın | Erkek | |
| | | Ort±SS (medyan) | Ort±SS (medyan) | |
| En Yüksek Puan | İletişim öncesi | 155±120.34 (124) | 115.64±113.26 (87) | .058 |
| | İletişim anında | 140.25±112.56 (107) | 125.64±126.26 (88,5) | .287 |
| | İletişim sonrası | 114.56±100.75 (91) | 107.82±128.9 (53,5) | .294 |
| En Düşük Puan | İletişim öncesi | 47.25±54.43 (27) | 33.82±36.08 (24,5) | .267 |
| | İletişim anında | 63.31±111.85 (24) | 37.55±48.3 (16,5) | .273 |
| | İletişim sonrası | 68.81±94.95 (36.5) | 61.23±103.84 (28,5) | .255 |
| En Çok Duygu Seçim Sayısı | İletişim öncesi | 19.81±13.61 (18) | 17.09±14.4 (12,5) | .236 |
| | İletişim anında | 16.38±12.02 (12) | 16.68±13.39 (11,5) | .965 |
| | İletişim sonrası | 14.25±11.86 (11) | 14.41±14.04 (8,5) | .721 |
| En Az Duygu Seçim Sayısı | İletişim öncesi | 7±8 (4) | 5.55±5.18 (4) | .592 |
| | İletişim anında | 7±11.11 (3) | 5.68±5.93 (3) | .988 |
| | İletişim sonrası | 8.94±9.53 (5) | 8.36±11.3 (5) | .397 |

Mann Whitney U Test

İletişim öncesi, ânı ve sonrası durumlarına ilişkin, en yüksek ve en düşük puan değeri, en çok ve en az duygu seçim sayısı değerleri cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > .05$).

4.1.4.2. KİDİDA'nın iletişim öncesi, ânı ve sonrası duygu seçim sayılarının ve puanlarının eğitim seviyesine göre karşılaştırılmasına yönelik bulgular

Tablo 10.'da katılımcıların eğitim seviyelerine göre KİDİDA'nın iletişim öncesi, ânı ve sonrasına göre; duygu seçim sayıları ve duygu puanlarına yönelik karşılaştırmaları verilmiştir.

Tablo 10: İletişim Öncesi, Anı ve Sonrası Durumlarına İlişkin Puanların Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

| | | Eğitim Seviyesi | | | <i>p</i> |
|---------------------------|------------------|---------------------|---------------------------|--------------------------|----------|
| | | Lise | Üniversite ve Yüksek Okul | Yüksek Lisans ve Doktora | |
| | | Ort±SS (medyan) | Ort±SS (medyan) | Ort±SS (medyan) | |
| En Yüksek Puan | İletişim öncesi | 209.18±183.35 (113) | 106.32±52.1 (89.5) | 76.8±56.01 (60) | .122 |
| | İletişim anında | 216±182.87 (143) | 104.41±56.46 (92) | 67±49.96 (56) | .046* |
| | İletişim sonrası | 195.82±184.65 (150) | 76.86±41.62 (58) | 72±54.54 (48) | .147 |
| En Düşük Puan | İletişim öncesi | 71.27±70.67 (31) | 26.09±17.26 (22.5) | 28.4±19.82 (24) | .084 |
| | İletişim anında | 100.73±136.56 (37) | 27.73±23.55 (20) | 24.2±23.47 (14) | .340 |
| | İletişim sonrası | 132.64±165.72 (53) | 35.95±20.64 (34) | 39.6±40.46 (25) | .407 |
| En Çok Duygu Seçim Sayısı | İletişim öncesi | 27.27±21.08 (20) | 15.45±7.75 (13) | 10.6±5.86 (9) | .106 |
| | İletişim anında | 26±17.76 (20) | 13.64±7.63 (11) | 8.6±4.34 (9) | .035* |
| | İletişim sonrası | 23±19.73 (18) | 11.27±7.13 (8.5) | 8.8±5.12 (8) | .305 |
| En Az Duygu Seçim Sayısı | İletişim öncesi | 10.18±9.77 (6) | 4.59±3.9 (4) | 4.2±2.17 (3) | .124 |
| | İletişim anında | 12.27±13.47 (7) | 3.73±3.06 (2) | 4±2.83 (3) | .094 |
| | İletişim sonrası | 15.82±16.78 (12) | 5.73±4.19 (5) | 5.4±3.78 (4) | .496 |

Kruskal Wallis Test **p*<0.05

Eğitim durumuna göre iletişim ânı durumlarında en yüksek puan değerleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p = .046$; $p < .05$). Farklılığın tespiti için yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; yüksek lisans ve doktora mezunlarının iletişim ânında duygu durumları en yüksek puan değerleri, lise mezunlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur ($p = .046$; $p < .05$). Diğer eğitim durumları arasında iletişim ânında duygu durumları en yüksek puan değerleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > .05$). İletişim öncesi ve sonrası durumlarında en yüksek puan ve en çok duygu seçim sayısı değerleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > .05$). En düşük puan ve en az duygu seçim sayısı değerleri açısından; iletişim öncesi, ânı ve sonrası durumlarına istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > .05$).

İletişim ânı durumlarında en çok duygu seçim sayısı puan değerleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p = .035$; $p < .05$). Farklılığın tespiti için yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; yüksek lisans ve doktora mezunlarının iletişim ânında en çok duygu seçim sayısı puan değerleri, lise mezunlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur ($p = .039$; $p < .05$). Diğer eğitim durumları arasında iletişim ânında duygu durumları en çok duygu seçim sayısı puan değerleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > .05$).

4.1.4.3. KİDİDA'nın iletişim öncesi, ânı ve sonrası duygu seçim sayılarının ve puanlarının terapi geçmişine göre karşılaştırılmasına yönelik bulgular

Tablo 11.'de katılımcıların terapi geçmişine göre KİDİDA'da iletişim öncesi, ânı ve sonrası maddelerinde; duygu seçim sayıları ve duygu puanlarına ilişkin karşılaştırmaları verilmiştir.

Tablo 11: İletişim Öncesi, Anı ve Sonrası Durumlarına İlişkin Puanların Terapi Geçmişine Göre Karşılaştırılması

| | | Terapi Geçmişi | | p |
|---------------------------|------------------|----------------------|----------------------|------|
| | | Yok | Var | |
| | | Ort±SS (medyan) | Ort±SS (medyan) | |
| En Yüksek Puan | İletişim öncesi | 152±141.15 (91) | 120.67±100.71 (98.5) | .650 |
| | İletişim anında | 151.86±130.56 (96) | 120.08±113.5 (88.5) | .318 |
| | İletişim sonrası | 122.14±126.44 (66.5) | 103.96±112.45 (61) | .694 |
| En Düşük Puan | İletişim öncesi | 48.07±60.35 (28.5) | 34.46±32.61 (25.5) | .694 |
| | İletişim anında | 70.21±121.94 (24) | 35.67±41.14 (19) | .952 |
| | İletişim sonrası | 78.14±108.34 (34) | 56.42±94.51 (30.5) | .750 |
| En Çok Duygu Seçim Sayısı | İletişim öncesi | 19.57±16.66 (13.5) | 17.46±12.43 (16) | .988 |
| | İletişim anında | 18.57±13.68 (13.5) | 15.38±12.18 (11) | .324 |
| | İletişim sonrası | 15.14±14.65 (8.5) | 13.88±12.24 (10) | .976 |
| En Az Duygu Seçim Sayısı | İletişim öncesi | 6.86±8.42 (4) | 5.75±5.15 (4) | .939 |
| | İletişim anında | 8.29±12.3 (3) | 5.04±4.88 (3) | .939 |
| | İletişim sonrası | 9.57±11.94 (5) | 8.04±9.72 (5) | .715 |

Mann Whitney U Test

İletişim öncesinde, ânında ve sonrasında; en yüksek ve en düşük puan değeri, en çok ve en az duygu seçim sayısı puan değerleri terapi geçmişi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > .05$).

4.1.4.4. KİDİDA'nın alt başlıklarına ilişkin puanların terapi seans sayısına göre karşılaştırılması yönelik bulgular

Katılımcıların terapi seans sayısına göre KİDİDA'da iletişim öncesi, ânı ve sonrası maddelerinde; en yüksek ve en düşük puanları, en çok ve en az duygu seçim sayılarına ilişkin karşılaştırmaları Tablo 12.'de verilmiştir.

Tablo 12: İletişim Öncesi, Anı ve Sonrası Durumlarına İlişkin Puanların Terapi Seans Sayısına Göre Karşılaştırılması

| | | Terapi süresi grup | | <i>p</i> |
|---------------------------|------------------|---------------------|------------------|----------|
| | | 1-9 | 10 ve devamı | |
| | | Ort±SS (medyan) | Ort±SS (medyan) | |
| En Yüksek Puan | İletişim öncesi | 154.55±131.07 (117) | 92±56.4 (70) | .111 |
| | İletişim anında | 162.91±151.99 (143) | 83.85±48.35 (68) | .173 |
| | İletişim sonrası | 139.45±154.5 (108) | 73.92±47.02 (51) | .401 |
| En Düşük Puan | İletişim öncesi | 47±42.68 (37) | 23.85±15.95 (20) | .098 |
| | İletişim anında | 49.36±54.57 (42) | 24.08±21.1 (17) | .271 |
| | İletişim sonrası | 83.45±135.26 (42) | 33.54±25.24 (30) | .246 |
| En Çok Duygu Seçim Sayısı | İletişim öncesi | 21.82±14.63 (20) | 13.77±9.26 (13) | .063 |
| | İletişim anında | 20±14.84 (18) | 11.46±8.04 (10) | .117 |
| | İletişim sonrası | 17.55±15.54 (13) | 10.77±7.94 (8) | .232 |
| En Az Duygu Seçim Sayısı | İletişim öncesi | 7.45±5.8 (6) | 4.31±4.23 (3) | .041* |
| | İletişim anında | 7.27±6.12 (6) | 3.15±2.44 (2) | .037* |
| | İletişim sonrası | 11.18±13.3 (7) | 5.38±4.11 (4) | .109 |

Mann Whitney U Test * $p < 0.05$

Terapi seans sayısına göre; iletişim öncesinde, ânında ve sonrasında, en yüksek ve en düşük puan değeri ve en çok duygu seçim sayısı puan değerleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > .05$). Terapi süresi 1-9 arasında olan grubun iletişim öncesi maddelerinde, en az duygu seçim sayısı değerleri, terapi süresi 10 ve üzerinde olan gruptan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p = .041$; $p < .05$). Terapi süresi 1-9 arasında olan grubun iletişim ânı maddelerinde, en az duygu seçim sayısı değerleri, terapi süresi 10 ve üzerinde olan gruptan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p = .037$; $p < .05$). İletişim sonrasında en az duygu seçim sayısı puan değeri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > .05$).

4.1.4.5. KİDİDA'nın iletişim öncesi, ânı ve sonrası alt testlerinin madde ortalamalarının incelenmesi

Tablo 13.'de KİDİDA'nın iletişim öncesinde, ânında ve sonrası maddelerinde bir maddeye verilen duygu şiddeti puan ortalaması ve duygu seçim ortalamaları incelenmiştir.

Tablo 13: KİDİDA'nın İletişim Öncesi, Anı ve Sonrası Maddelerinin Ortalamalarının İncelenmesi

| | | Min-Max | Ortalama |
|-------------------------------|------------------|--------------|----------|
| Toplam puan ortalaması | İletişim öncesi | 12.56-386.67 | 78.4 |
| | İletişim anı | 13.14-465.71 | 85.91 |
| | İletişim sonrası | 13-524.66 | 79.39 |
| Duygu seçim sayısı ortalaması | İletişim öncesi | 3-45.67 | 11.21 |
| | İletişim anı | 3-46.57 | 11.2 |
| | İletişim sonrası | 2.33-52.66 | 10.93 |

İletişim öncesi, anı ve sonrası maddelerine ilişkin verilen puanların bir madde açısından ortalamaları incelendiğinde, iletişim anı 85.91, iletişim sonrası 79.39 ve iletişim öncesinde 78.4 olarak hesaplanmıştır. Bir maddede seçilen duygu seçim sayıları, iletişim öncesi, anı ve sonrası maddelerine göre incelendiğinde, iletişim öncesi 11.21, iletişim anı 11.2 ve iletişim sonrası 10.93 olarak elde edilmiştir.

4.2. Sosyal Anksiyete ile İlişkili Duyguların İletişim Öncesi, Anı ve Sonrası Maddelerine Göre İncelenmesi

Çalışmanın amaçları kapsamında Russell (2003, 2009) çalışmaları temel alınarak kategorize edilmiştir. Bu duygular; korku, kaygı, gergin, panik, tedirgin, tetikte, kızgın, sıkıntılı, huzursuzluk, hayal kırıklığı, endişe ve öfke (kendime ve başkasına) olarak belirlenmiştir.

4.2.1. Sosyal anksiyete ile ilişkili duyguların iletişim öncesi, anı ve sonrasına göre frekanslarının incelenmesi

Tüm katılımcıların KİDİDA'nın iletişim öncesi, anı ve sonrasına göre duygu sınıflandırması sonucunda oluşturulan sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duyguyu seçim frekans listesi Tablo14.'te verilmiştir.

Tablo 14: KİDİDA'nın İletişim Öncesi, Anı ve Sonrası Maddelerinde Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Seçim Frekansları

| İletişim Öncesi Duygu Seçim Sıralaması | 9 Maddede Duygu Seçim Frekansı | İletişim Anı Duygu Seçim Sıralaması | 7 Maddede Duygu Seçim Frekansı | İletişim Sonrası Duygu Seçim Sıralaması | 3 Maddede Duygu Seçim Frekansı |
|--|--------------------------------|-------------------------------------|--------------------------------|---|--------------------------------|
| Kaygı | 143 | Öfke (K-B) | 94 | Kaygı | 38 |
| Tedirgin | 142 | Huzursuzluk | 90 | Huzursuzluk | 34 |
| Gergin | 128 | Tedirgin | 75 | Öfke (K-B) | 33 |
| Panik | 118 | Gergin | 72 | Endişe | 26 |

| | | | | | |
|-----------------|-----|-----------------|----|-----------------|----|
| Endişe | 118 | Kaygı | 66 | Gergin | 25 |
| Korku | 106 | Kızgın | 62 | Hayal Kırıklığı | 25 |
| Huzursuzluk | 106 | Endişe | 62 | Tedirgin | 23 |
| Öfke (K-B) | 58 | Panik | 57 | Sıkıntılı | 22 |
| Sıkıntılı | 56 | Hayal Kırıklığı | 53 | Panik | 21 |
| Tetikte | 49 | Sıkıntılı | 51 | Kızgın | 21 |
| Hayal Kırıklığı | 34 | Korku | 49 | Korku | 12 |
| Kızgın | 31 | Tetikte | 24 | Tetikte | 9 |

Araştırma kapsamında belirlenen duyguların seçim sayıları KİDİDA'nın alt başlıklarına göre incelendiğinde; iletişim öncesinde en çok “kaygı” seçeneğini, iletişim sırasında “öfke” seçeneğini ve iletişim sonrasında ise “kaygı” seçeneğini seçtikleri görülmüştür.

4.3. Sosyal Anksiyete ile İlişkili Duyguların ve Duygu Düzenleme Becerisine İlişkin Bulgular

Katılımcıların sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duyguyu seçim sayıları ve Duygusal İşleyiş Biçimi Ölçeği, Bilişsel ve Duygusal Bilinçli Farkındalık Ölçeği-Revize ve Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği – Kısa Form ile ilişkisi incelenmiştir. Bu duygular Russell (2003) çalışmasına göre sınıflandırılması yapılmıştır.

4.3.1. DİBÖ, BDBFÖ-R ve BDDÖ-KF'nin alt ölçeklerinin sosyal anksiyete ile ilişkili duygular ile ilişkisinin incelenmesi

Bu başlık içerisinde, sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygunun, ölçeklerle olan ilişkisi başlıklarla incelenmiştir.

4.3.1.1. DİBÖ'nün alt ölçeklerinin sosyal anksiyete ile ilişkili duygulara göre incelenmesi

DİBÖ'nün alt ölçekleri ve sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygunun ilişkisi; terapi geçmişi (Tablo 15.), terapi seans sayısı (Tablo 16.) ve eğitim seviyesi (Tablo 17.) incelenmiştir.

Tablo 15: DİBÖ'nün Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Terapi Geçmişine Göre İncelenmesi

| DİBÖ | Duygu Seçim Sayısı | Almayan | | Alan | |
|---------------------------|--------------------|----------|----------|----------|----------|
| | | <i>r</i> | <i>p</i> | <i>r</i> | <i>p</i> |
| Duyguları Kontrol Etme | İletişim Öncesi | -.145 | .621 | -.143 | .505 |
| | İletişim Anı | .060 | .837 | -.089 | .681 |
| | İletişim Sonrası | -.147 | .615 | .115 | .594 |
| | Toplam | -.149 | .610 | -.113 | .601 |
| Duyguları Tolere Edebilme | İletişim Öncesi | -.093 | .753 | .306 | .146 |
| | İletişim Anı | .119 | .686 | .286 | .176 |
| | İletişim Sonrası | .040 | .891 | .398 | .054 |
| | Toplam | .065 | .826 | .340 | .104 |

DİBÖ'nün alt ölçeklerinin sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duyguya göre terapi geçmişine göre, iletişim öncesi, anı, sonrası ve toplam duygu seçim sayısında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > .05$).

Tablo 16: DİBÖ'nün Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Terapi Seans Sayısına Göre İncelenmesi

| DİBÖ | Duygu Seçim Sayısı | 10 ve Üzeri | | 1-9 Seans | |
|---------------------------|--------------------|-------------|----------|-----------|----------|
| | | <i>r</i> | <i>p</i> | <i>r</i> | <i>p</i> |
| Duyguları Kontrol Etme | İletişim Öncesi | .031 | .921 | .174 | .610 |
| | İletişim Anı | .042 | .892 | .236 | .484 |
| | İletişim Sonrası | .311 | .300 | .407 | .214 |
| | Toplam | .018 | .953 | .265 | .430 |
| Duyguları Tolere Edebilme | İletişim Öncesi | .605* | .029* | .186 | .584 |
| | İletişim Anı | .497 | .084 | .263 | .435 |
| | İletişim Sonrası | .747** | .003* | .336 | .313 |
| | Toplam | .634* | .020* | .303 | .364 |

DİBÖ'nün "Duygularını Kontrol Etme" alt ölçeğinin sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duyguya göre terapi seans sayısına göre, iletişim öncesi, anı, sonrası ve toplam duygu seçim sayısında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > .05$). "Duyguları Tolere Edebilme" alt ölçeğinde ise 10 seans ve üzeri alan grubun, iletişim öncesi ($p = .029$; $p < .05$), sonrasında ($p = .003$; $p < .05$) ve toplam ($p = .020$; $p < .05$) sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duyguyu seçim sayılarının pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişkisi bulunmaktadır. Ancak bu alt ölçekte 1-9 seans sayılarının iletişim öncesi, anı, sonrası ve toplam 12 duygu seçim sayılarının istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > .05$).

Tablo 17: DİBÖ'nün Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Eğitim Seviyesine Göre İncelenmesi

| DİBÖ | Duygu Seçim Sayısı | Doktora ve Yüksek L.* | | Üniversite * | | Lise * | |
|---------------------------|--------------------|-----------------------|----------|--------------|----------|----------|----------|
| | | <i>r</i> | <i>p</i> | <i>r</i> | <i>p</i> | <i>r</i> | <i>p</i> |
| Duyguları Kontrol Etme | İletişim Öncesi | -.821 | .089 | .105 | .640 | -.322 | .334 |
| | İletişim Anı | -.103 | .870 | .114 | .613 | .000 | 1.000 |
| | İletişim Sonrası | -.237 | .701 | .156 | .488 | -.102 | .766 |
| | Toplam | -.711 | .179 | .144 | .522 | -.257 | .446 |
| Duyguları Tolere Edebilme | İletişim Öncesi | .564 | .322 | -.046 | .838 | .211 | .533 |
| | İletişim Anı | .872 | .054 | .121 | .590 | .330 | .322 |
| | İletişim Sonrası | .816 | .092 | .171 | .446 | .212 | .531 |
| | Toplam | .658 | .227 | .117 | .603 | .220 | .516 |

DİBÖ'nün alt ölçeklerinin sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygu seçim sayısına göre eğitim seviyesine göre, iletişim öncesi, anı, sonrası ve toplam duygu seçim sayısında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > .05$).

4.3.1.2. BDBFÖ-R'nin alt ölçeklerinin sosyal anksiyete ile ilişkili duygulara göre incelenmesi

BDBFÖ-R'nin alt ölçekleri ve sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygunun ilişkisi; terapi geçmişi (Tablo 18.), terapi seans sayısı (Tablo 19.) ve eğitim seviyesi (Tablo 20.) incelenmiştir.

Tablo 18: BDBFÖ-R'nin Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Terapi Geçmişine Göre İncelenmesi

| BDBFÖ-R | Duygu Seçim Sayısı | Almayan | | Alan | |
|-----------------------|--------------------|----------|----------|----------|----------|
| | | <i>r</i> | <i>p</i> | <i>r</i> | <i>p</i> |
| Duyguları Farkındalık | İletişim Öncesi | .330 | .249 | .222 | .297 |
| | İletişim Anı | .196 | .502 | .208 | .329 |
| | İletişim Sonrası | -.316 | .271 | .312 | .138 |
| | Toplam | .180 | .539 | .239 | .261 |
| Duyguları Kabul | İletişim Öncesi | .096 | .744 | .257 | .226 |
| | İletişim Anı | .143 | .625 | .162 | .450 |
| | İletişim Sonrası | .048 | .870 | .272 | .199 |
| | Toplam | .105 | .721 | .229 | .282 |

BDBFÖ-R'nin alt ölçekleri ve sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygunun terapi geçmişine göre, iletişim öncesi, ânı, sonrası ve toplam duygu seçim sayısında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > .05$).

Tablo 19: BDBFÖ-R'nin Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Terapi Seans Sayısına Göre İncelenmesi

| BDBFÖ-R | Duygu Seçim Sayısı | 10 ve Üzeri | | 1-9 Seans | |
|-----------------------|--------------------|-------------|----------|-----------|----------|
| | | <i>r</i> | <i>p</i> | <i>r</i> | <i>p</i> |
| Duyguları Farkındalık | İletişim Öncesi | .436 | .137 | .372 | .260 |
| | İletişim Anı | .469 | .106 | .129 | .705 |
| | İletişim Sonrası | .536 | .059 | .313 | .349 |
| | Toplam | .436 | .136 | .317 | .342 |
| Duyguları Kabul | İletişim Öncesi | -.357 | .231 | .357 | .280 |
| | İletişim Anı | -.107 | .728 | .037 | .914 |
| | İletişim Sonrası | .003 | .993 | .180 | .596 |
| | Toplam | -.248 | .414 | .273 | .417 |

BDBFÖ-R'nin alt ölçekleri ve sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygunun terapi seans sayısına göre, iletişim öncesi, ânı, sonrası ve toplam duygu seçim sayısında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > .05$).

Tablo 20: BDBFÖ-R'nin Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Eğitim Seviyesine Göre İncelenmesi

| BDBFÖ-R | Duygu Seçim Sayısı | Doktora ve Yüksek L.* | | Üniversite * | | Lise* | |
|-----------------------|--------------------|-----------------------|----------|--------------|----------|----------|----------|
| | | <i>r</i> | <i>p</i> | <i>r</i> | <i>p</i> | <i>r</i> | <i>p</i> |
| Duyguları Farkındalık | İletişim Öncesi | -.100 | .873 | .342 | .119 | -.068 | .844 |
| | İletişim Anı | .300 | .624 | .219 | .328 | .125 | .714 |
| | İletişim Sonrası | .103 | .870 | .130 | .564 | .097 | .776 |
| | Toplam | .103 | .870 | .317 | .151 | -.039 | .910 |
| Duyguları Kabul | İletişim Öncesi | -.308 | .614 | .103 | .648 | .487 | .128 |
| | İletişim Anı | .205 | .741 | .134 | .552 | .287 | .392 |
| | İletişim Sonrası | .132 | .833 | .016 | .944 | .365 | .270 |
| | Toplam | -.237 | .701 | .148 | .512 | .361 | .275 |

BDBFÖ-R'nin alt ölçekleri ve sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygunun eğitim seviyesine göre, iletişim öncesi, ânı, sonrası ve toplam duygu seçim sayısında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > .05$).

4.3.1.3. BDDÖ-KF'nin alt ölçeklerinin sosyal anksiyete ile ilişkili duygulara göre incelenmesi

BDDÖ-KF'nin alt ölçekleri ve sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygunun ilişkisi; terapi geçmişi (Tablo 21.), terapi seans sayısı (Tablo 22.) ve eğitim seviyesi (Tablo 23.) incelenmiştir.

Tablo 21: BDDÖ-KF'nin Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Terapi Geçmişine Göre İncelenmesi

| BDDÖ-KF | Duygu Seçim Sayısı | Almayan | | Alan | |
|--------------------------------|--------------------|----------|----------|----------|----------|
| | | <i>r</i> | <i>p</i> | <i>r</i> | <i>p</i> |
| Kendini Suçlama | İletişim Öncesi | .354 | .215 | -.331 | .114 |
| | İletişim Anı | .345 | .227 | -.166 | .438 |
| | İletişim Sonrası | .022 | .940 | -.195 | .362 |
| | Toplam | .299 | .299 | -.269 | .203 |
| Kabul Etme | İletişim Öncesi | .099 | .735 | .035 | .871 |
| | İletişim Anı | .109 | .711 | -.105 | .625 |
| | İletişim Sonrası | -.092 | .756 | .017 | .936 |
| | Toplam | .139 | .636 | -.031 | .886 |
| Düşünceye Odaklanma | İletişim Öncesi | .094 | .749 | .228 | .284 |
| | İletişim Anı | .281 | .331 | .183 | .393 |
| | İletişim Sonrası | .387 | .172 | .176 | .411 |
| | Toplam | .211 | .470 | .223 | .295 |
| Pozitif Tekrar Odaklanma | İletişim Öncesi | .399 | .158 | -.145 | .499 |
| | İletişim Anı | .453 | .104 | -.082 | .704 |
| | İletişim Sonrası | .434 | .121 | .105 | .625 |
| | Toplam | .485 | .078 | -.111 | .605 |
| Plana Tekrar Odaklanma | İletişim Öncesi | .045 | .878 | .443* | .030 |
| | İletişim Anı | .191 | .514 | .286 | .176 |
| | İletişim Sonrası | .040 | .893 | .350 | .093 |
| | Toplam | .032 | .914 | .395 | .056 |
| Pozitif Yeniden Gözden Geçirme | İletişim Öncesi | -.076 | .796 | -.100 | .642 |
| | İletişim Anı | .043 | .885 | -.237 | .265 |
| | İletişim Sonrası | .102 | .729 | -.157 | .465 |
| | Toplam | -.123 | .676 | -.175 | .413 |
| Bakış Açısına Yerleştirmek | İletişim Öncesi | -.131 | .655 | .319 | .129 |
| | İletişim Anı | .009 | .976 | .173 | .419 |
| | İletişim Sonrası | -.185 | .527 | .412* | .045 |
| | Toplam | -.089 | .763 | .312 | .137 |

| | | | | | |
|---------------------|------------------|------|------|-------|------|
| Yıkım | İletişim Öncesi | .445 | .111 | .127 | .555 |
| | İletişim Anı | .258 | .373 | .297 | .158 |
| | İletişim Sonrası | .227 | .435 | .171 | .423 |
| | Toplam | .429 | .126 | .177 | .408 |
| Diğerlerini Suçlama | İletişim Öncesi | .525 | .054 | -.040 | .852 |
| | İletişim Anı | .420 | .135 | -.185 | .386 |
| | İletişim Sonrası | .314 | .275 | -.108 | .616 |
| | Toplam | .479 | .083 | -.110 | .608 |

BDDÖ-KF'nin alt ölçekleri ve sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygunun terapi almayan grubun, iletişim öncesi, anı, sonrası ve toplam duygu seçim sayısında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > .05$). BDDÖ-KF'nin "Plana Tekrar Odaklanma" alt ölçeğinin ve sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygunun ilişkisi terapi alan grubun, iletişim öncesinde duygu seçim sayısının istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p = .030$; $p < .05$). "Bakış Açısına Yerleştirmek" alt ölçeğinin sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygu ile terapi alan grubun, iletişim sonrasında duygu seçim sayısının istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p = .045$; $p < .05$). Ancak diğer alt ölçeklerin sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygu ile terapi alan grubun istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > .05$).

Tablo 22: BDDÖ-KF'nin Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Terapi Seans Sayısına Göre İncelenmesi

| BDDÖ-KF | Duygu Seçim Sayısı | 10 ve Üzeri | | 1-9 Seans | |
|--------------------------|--------------------|-------------|----------|-----------|----------|
| | | <i>r</i> | <i>p</i> | <i>r</i> | <i>p</i> |
| Kendini Suçlama | İletişim Öncesi | -.453 | .120 | -.126 | .712 |
| | İletişim Anı | -.301 | .318 | -.005 | .989 |
| | İletişim Sonrası | -.407 | .168 | -.042 | .902 |
| | Toplam | -.395 | .181 | -.052 | .880 |
| Kabul Etme | İletişim Öncesi | .098 | .749 | .336 | .313 |
| | İletişim Anı | .030 | .924 | -.154 | .652 |
| | İletişim Sonrası | .152 | .621 | .060 | .860 |
| | Toplam | .095 | .758 | .065 | .849 |
| Düşünceye Odaklanma | İletişim Öncesi | .549 | .052 | .209 | .538 |
| | İletişim Anı | .360 | .227 | .116 | .733 |
| | İletişim Sonrası | .503 | .080 | -.023 | .946 |
| | Toplam | .473 | .103 | .135 | .693 |
| Pozitif Tekrar Odaklanma | İletişim Öncesi | -.048 | .876 | .086 | .803 |
| | İletişim Anı | -.078 | .801 | .059 | .864 |

| | | | | | |
|--------------------------------|------------------|-------|------|-------|------|
| | İletişim Sonrası | .340 | .256 | .155 | .649 |
| | Toplam | .037 | .905 | .014 | .967 |
| Plana Tekrar Odaklanma | İletişim Öncesi | .446 | .127 | .699* | .017 |
| | İletişim Anı | .211 | .488 | .429 | .188 |
| | İletişim Sonrası | .182 | .552 | .484 | .132 |
| | Toplam | .286 | .343 | .619* | .042 |
| Pozitif Yeniden Gözden Geçirme | İletişim Öncesi | .100 | .745 | -.014 | .967 |
| | İletişim Anı | -.261 | .388 | -.044 | .897 |
| | İletişim Sonrası | -.183 | .549 | -.051 | .881 |
| | Toplam | -.099 | .747 | -.060 | .860 |
| Bakış Açısına Yerleştirmek | İletişim Öncesi | -.080 | .794 | .706* | .015 |
| | İletişim Anı | -.191 | .531 | .487 | .128 |
| | İletişim Sonrası | .085 | .782 | .607* | .048 |
| | Toplam | -.014 | .964 | .655* | .029 |
| Yıkım | İletişim Öncesi | .193 | .527 | -.122 | .721 |
| | İletişim Anı | .071 | .817 | .388 | .238 |
| | İletişim Sonrası | .011 | .970 | .200 | .556 |
| | Toplam | .073 | .812 | .056 | .871 |
| Diğerlerini Suçlama | İletişim Öncesi | .195 | .523 | -.579 | .062 |
| | İletişim Anı | -.306 | .309 | -.389 | .237 |
| | İletişim Sonrası | .039 | .901 | -.456 | .159 |
| | Toplam | -.078 | .799 | -.582 | .061 |

BDDÖ-KF'nin alt ölçekleri ve sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygunun ilişkisi incelendiğinde 10 ve üzeri seans alan grubun, iletişim öncesi, anı, sonrası ve toplam duygu seçim sayısında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > .05$). BDDÖ-KF'nin "Plana Tekrar Odaklanma" alt ölçeğinin 12 duygu ile 1-9 arası seans alan grubun, iletişim öncesinde ($p = .017$; $p < .05$) ve toplam ($p = .042$; $p < .05$) duygu seçim sayısının istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir fark bulunmaktadır. "Bakış Açısına Yerleştirmek" alt ölçeğinin sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygu ile 1-9 arası seans alan grubun, iletişim öncesinde ($p = .015$; $p < .05$), sonrasında ($p = .048$; $p < .05$) ve toplam ($p = .029$; $p < .05$) duygu seçim sayısının istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir fark bulunmaktadır. Ancak diğer alt ölçeklerin ve sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygunun 1-9 arası seans alan grubun istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > .05$).

Tablo 23: BDDÖ-KF'nin Alt Ölçekleri ve Sosyal Anksiyete ile İlişkili 12 Duygunun Eğitim Seviyesine Göre İncelenmesi

| BDBFÖ-R | Duygu Seçim Sayısı | Doktora ve Yüksek L.* | | Üniversite* | | Lise* | |
|--------------------------------|--------------------|-----------------------|----------|-------------|----------|----------|----------|
| | | <i>r</i> | <i>p</i> | <i>r</i> | <i>p</i> | <i>r</i> | <i>p</i> |
| Kendini Suçlama | İletişim Öncesi | - | .005 | .072 | .750 | -.377 | .253 |
| | | .975** | | | | | |
| | İletişim Anı | -.462 | .434 | .238 | .286 | -.148 | .664 |
| | İletişim Sonrası | -.553 | .334 | - | .691 | -.177 | .602 |
| | Toplam | -.921* | .026 | .080 | .725 | -.268 | .426 |
| Kabul Etme | İletişim Öncesi | -.205 | .741 | - | .847 | -.124 | .717 |
| | | .044 | | | | | |
| | İletişim Anı | .205 | .741 | - | .662 | -.060 | .860 |
| | İletişim Sonrası | .026 | .966 | .018 | .936 | -.272 | .418 |
| | Toplam | -.026 | .966 | - | .946 | -.167 | .623 |
| | | | | .015 | | | |
| Düşünceye Odaklanma | İletişim Öncesi | .051 | .935 | .014 | .950 | .684* | .020 |
| | | .462 | .434 | .137 | .545 | .511 | .109 |
| | İletişim Anı | .289 | .637 | .210 | .349 | .515 | .105 |
| | İletişim Sonrası | .237 | .701 | .107 | .635 | .562 | .072 |
| | Toplam | .237 | .701 | .107 | .635 | .562 | .072 |
| Pozitif Tekrar Odaklanma | İletişim Öncesi | .462 | .434 | .113 | .618 | -.206 | .543 |
| | | .975** | .005 | .011 | .961 | .055 | .871 |
| | İletişim Anı | .947* | .014 | .289 | .192 | -.023 | .946 |
| | İletişim Sonrası | .526 | .362 | .111 | .622 | -.129 | .705 |
| | Toplam | .526 | .362 | .111 | .622 | -.129 | .705 |
| Plana Tekrar Odaklanma | İletişim Öncesi | -.447 | .450 | .083 | .713 | .689* | .019 |
| | | .028 | .900 | .711* | .014 | | |
| | İletişim Anı | -.447 | .450 | .028 | .900 | .711* | .014 |
| | İletişim Sonrası | -.574 | .312 | - | .980 | .675* | .023 |
| | Toplam | -.344 | .571 | .023 | .918 | .664* | .026 |
| Pozitif Yeniden Gözden Geçirme | İletişim Öncesi | .100 | .873 | - | .207 | .078 | .819 |
| | | .280 | | | | | |
| | İletişim Anı | -.300 | .624 | - | .119 | .257 | .446 |
| | İletişim Sonrası | -.410 | .493 | - | .215 | .148 | .664 |
| | Toplam | .205 | .741 | - | .123 | .083 | .809 |
| | | | | .339 | | | |
| Bakış Açısına Yerleştirmek | İletişim Öncesi | .872 | .054 | - | .949 | -.120 | .726 |
| | | .014 | | | | | |
| | İletişim Anı | .564 | .322 | - | .319 | -.053 | .878 |
| | İletişim Sonrası | .658 | .227 | - | .962 | .058 | .866 |
| | | | | .011 | | | |

| | | | | | | | |
|---------------------|---------------------|--------|------|------------|------|-------|------|
| | Toplam | .816 | .092 | - .042 | .851 | -.167 | .623 |
| Yıkım | İletişim Öncesi | -.335 | .581 | .374 | .087 | .065 | .850 |
| | İletişim Anı | -.783 | .118 | .507 * | .016 | .088 | .798 |
| | İletişim Sonrası | -.860 | .061 | .299 | .176 | .237 | .482 |
| | Toplam | -.287 | .640 | .463 * | .030 | .129 | .705 |
| Diğerlerini Suçlama | İletişim Öncesi | -.447 | .450 | .614 ** | .002 | -.346 | .297 |
| | İletişim Anı | -.894* | .041 | .441 * | .040 | -.296 | .378 |
| | İletişim Sonrası | -.803 | .102 | .448 * | .037 | -.303 | .365 |
| | Toplam | -.574 | .312 | .617 ** | .002 | -.262 | .436 |

BDDÖ-KF'nin "Kendini Suçlama" alt ölçeğinin ve sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duyguya göre doktora ve yüksek lisans mezunu olan katılımcıların, iletişim öncesi ($p = .005$; $p < .05$) ve toplam ($p = .026$; $p < .05$) duygu seçim sayısında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir fark bulunmaktadır. "Pozitif Tekrar Odaklanma" alt ölçeği ve sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duyguyu seçim sayısına göre doktora ve yüksek lisans mezunu olan katılımcıların, iletişim anı ($p = .005$; $p < .05$) ve sonrası ($p = .014$; $p < .05$) istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir fark bulunmaktadır. "Diğerlerini Suçlama" alt ölçeğinin iletişim anı istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p = .041$; $p < .05$). Ancak diğer alt ölçeklerde sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duyguyu seçim sayısına göre doktora ve yüksek lisans mezunu olan katılımcıların, iletişim zamanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > .05$).

BDDÖ-KF'nin "Yıkım" alt ölçeğinde sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duyguyu seçim sayısına göre üniversite mezunu olan katılımcıların, iletişim anı ($p = .016$; $p < .05$) ve toplam ($p = .030$; $p < .05$) istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir fark bulunmaktadır. "Diğerlerini Suçlama" alt ölçeğinin iletişim öncesi ($p = .002$; $p < .05$), anı ($p = .040$; $p < .05$), sonrası ($p = .037$; $p < .05$) ve toplam ($p = .002$; $p < .05$) istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir fark bulunmaktadır. Ancak diğer alt ölçeklerde sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duyguyu seçim sayısına göre üniversite mezunu olan katılımcıların, iletişim zamanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > .05$).

BDDÖ-KF'nin "Düşünceye Odaklanma" alt ölçeğine ve sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duyguyu seçim sayısına göre lise mezunu olan katılımcıların, iletişim öncesinde istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p = .020$; $p < .05$). "Plana Tekrar Odaklanma" alt ölçeğinde, sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duyguyu seçim sayısına göre lise mezunu olan katılımcıların, iletişim öncesi ($p = .019$; $p < .05$), ânı ($p = .014$; $p < .05$), sonrası ($p = .023$; $p < .05$) ve toplam ($p = .026$; $p < .05$) puanlarında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir fark bulunmaktadır. Ancak diğer alt ölçeklerde sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duyguyu seçim sayısına göre lise mezunu olan katılımcıların, iletişim zamanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > .05$).



5. TARTIŞMA

Bu araştırmanın başlıca amacı kekemeliği olan yetişkin bireylerde çeşitli iletişim durumlarında, iletişim öncesi, iletişim/kekeleme ânı ve kekeleme ânı sonrası durumlarında ortaya çıkan duyguları incelemektir. Araştırmanın ikinci amacı ise Russell (2003) çekirdek etki modeline göre belirlenen 12 duygudaki puanlar ile duygu düzenleme arasındaki ilişki araştırılmıştır.

5.1. KİDİDA'ya İlişkin Bulguların İncelenmesi

Bu kısımda kekemeliği olan bireylerin çeşitli iletişim durumlarında yaşadıkları duygulara ilişkin bulgular, literatür ışığında tartışılmıştır.

5.1.1. KİDİDA madde bulgularının incelenmesi

KİDİDA ile kekemeliği olan bireylerin farklı iletişim durumlarında (örn., yeni biriyle tanışma, telefon ile konuşma, vb.) hissettikleri duygusal deneyimlerin çeşitlilik gösterebildiği görülmüştür. Plexico ve ark. (2009) araştırmasında, kekemeliği olan bireyler buldukları iletişim ortamına göre hissettikleri duyguların değiştiğini ifade etmişlerdir. Bu sonuca benzer bir şekilde Alameer ve ark. (2017) kekemeliği olan bireylere dokuz farklı iletişim durumu sunmuştur. Bu durumlarda bireylerin konuşma ile ilişkili kaygı puanlarının farklılık gösterdiğini ifade etmiştir.

Katılımcıların KİDİDA'nın iletişim öncesi, ânı ve sonrasına göre en çok ve en az puan verdikleri maddeler incelendiğinde, iletişim öncesinde “Yakın çevrem ile konuşmadan önce” (3) maddesine daha az duygu sözcüğü seçimi ve duygu şiddeti puanlaması yaptıkları görülmüştür. Ancak “Topluluk önünde konuşmadan önce” (1) maddesinde daha fazla duygu sözcüğü seçimi ve duygu şiddet puanlaması yaptıkları görülmüştür. Sonuç olarak kekemeliği olan bireylerin iletişim kurdukları ortamdaki kişi sayısı ve iletişim kurdukları bireylerle olan ilişkilerinin hissettikleri duyguları etkilediği görülmüştür.

Katılımcıların iletişim ânında ve sonrasında en fazla duygu sözcüğü seçimi yaptıkları ve duygu şiddet puanlaması maddeler incelendiğinde, iletişim ânı için “Kekelememden dolayı kendimi iyi ifade edemediğimi düşündüğümde” (11) ve iletişim

sonrasında “Çok fazla takılmalar içeren bir konuşma yaptığımda” (17) maddesi olduğu görülmüştür. Alanyazında, Alameer ve ark. (2017), Blumgart ve ark. (2010), Helgadottir (2010), Iverach ve ark. (2018) ve Lowe ve ark. (2017), kekemelleme ile ilişkili sosyal durumlarda ortaya çıkan düşüncelerin iletişim anlarında ortaya çıkan duyguları belirlediğini ifade etmişlerdir. Birey yeterli bir akıcılık performansı sergileyemediğini düşündüğünde, bunun iletişim ile ilişkili hissettiği duygu şiddet puanlarına ve duygu seçim sayılarına etki ettiği düşünülmektedir.

5.1.2. Kekemelikte iletişim durumlarda hissedilen duygular

Uluslararası alanyazında kekemelik ile ilişkilendirilmesi adına kullanılan veri toplama araçları incelendiğinde Alqhazo ve ark. (2017) çalışmasında 10 ve Guntupalli ve ark. (2007) çalışması ise 18 duygu içermektedir. Bu çalışmalarda kullanılan duygu listelerinin sıklıkla olumsuz duyguları barındırması dikkat çekicidir. Bu çalışma kapsamında kullanılan duygu listesi ise 90 duygu içermektedir. Ayrıca katılımcılar bu duygu sözcüklerinin seçimini üç iletişim zamanına göre belirlenen 19 spesifik duruma göre yapmışlardır. Bu nedenle bu çalışma sonucunda elde edilen duygu bulgularının daha kapsamlı olduğu düşünülmektedir.

Uluslararası alanyazında kekemelik sıklıkla, kaygı, korku, endişe ve gerginlik gibi duygular ile ilişkilendirilmiştir (Alm, 2015; Boyle, 2015; Boyle ve Gabel, 2020a; Boyle ve Gabel, 2020b; Plexico ve ark., 2005; Plexico ve ark., 2009). Bu çalışmanın sonucunda uluslararası alanyazınına benzer bir şekilde kekemeliği olan bireylerin iletişim durumlarında sıklıkla kaygı, endişe ve gerginlik duygularını hissettikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Diğer ülkelerde yapılan çalışmalara ek olarak kekemeliği olan bireylerin iletişim durumlarında sıklıkla; heyecan, tedirginlik, huzursuzluk, rahatsızlık, yetersizlik ve öfke (kendime) duygularını hissettikleri de görülmüştür. İletişim durumlarında hissedilen bu duygu çeşitliliğinin iletişim öncesi, iletişim/kekeleme ânı ve kekeleme sonrası olarak ayrı ayrı incelenmesinden hem de katılımcılara verilen duygu listesinin 90 duygu içermesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kekemeliği olan bireyler, iletişim kurmadan önce oluşabilecek muhtemel durumları hesaba katmaktadırlar. Bu durumla ilişkili olarak yaşayabilecekleri olaylara karşı kaygı, endişe ve gerginlik gibi duyguları hissedebilmektedirler (Alm, 2015; Iverach ve Rapee, 2014). Bu çalışmada alanyazınla uyumlu olarak kekemeliği olan bireylerin

sıklıkla kaygı, endişe, gergin, huzursuzluk ve rahatsızlık hissettikleri görülmüştür. Frekans dağılımlarına bakıldığında katılımcıların bu duyguları özellikle iletişim öncesinde ve iletişim/kekeleme ânında yaşadıkları görülmektedir. Bu zamansal aşamalarda bireyin hem gelecek hem de an içerisindeki konuşma performansları önem taşımaktadır. Aynı zamanda acıcılık performanslarına yönelik olumsuz düşünceler bireyin rahatsız hissetmesine yol açmaktadır (Werle ve Byrd, 2021). Bu çalışmada da kekemeliği olan bireylerin hem iletişim/kekeleme anlarında hem de kekeleme sonrasında sıklıkla “rahatsız” duygusunu sıklıkla seçtikleri görülmüştür. Bu duygu kekemeliği olan bireylerin iletişim performansları ile ilişkili beklentilerden ve iletişim tecrübelerinden de kaynaklanmaktadır (Boyle ve Gabel, 2020a, 2020b).

Katılımcıların hem iletişim öncesinde hem de iletişim/kekeleme ânında heyecan duygusunu sıklıkla seçtikleri görülmüştür. Bu durumun kekemeliği olan bireyin iletişim öncesinde ve ânında karşılaştığı duruma yönelik nasıl bir tutum sergileyeceğine yönelik belirsizlik hissetmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Yapılan araştırmalarda heyecan duygusunun, gelecek deneyimler ile ilişkili olduğu ve bireyin karşılaştığı durum karşısında oluşturacağı tepkiye hemen karar verememesinden kaynaklandığı düşünülmektedir (Stratton, 1928; Akt: Husband, 1935). Kekeleme sonrası maddelerinde ise heyecan duygusunun 24. sırada olduğu görülmüştür. Bu durumun heyecan duygusunun gelecek ile ilgili bir duygu olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bu araştırmada utanç duygusu yalnızca iletişim sonrası maddelerinde ilk on duygu içerisine girmiştir. Utanç duygu sözcüğünün seçimi çoktan- aza doğru sırasıyla; kekeleme sonrası, ânı ve öncesi şeklinde olduğu görülmüştür. Oysa Alm (2015) ve Guntupalli ve ark. (2007), kekemeliğin hem dinleyiciler tarafından hem de kekemeliği olan bireylerce özellikle utanç ve rezil olma korkusu ile ilişkilendirmişlerdir. Bu çalışmada ise utanç duygusunun daha az seçilmesinin sebebinin, incelenen duyguların araştırmamızda durumsal tepkiler olarak incelenmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Oysa önceki çalışmalarda utanç yaygın ve tutumlarla ilişkili bir duygu olarak ele alınmaktadır.

Araştırmanın bulgularına doğrultusunda öne çıkan duyguların kültürden etkilendiği düşünülmektedir. Bununla ilişkili olarak Cambria ve ark. (2012) duyguların incelendiği çalışmalarda kültürün etkisinin unutulmaması gerektiğini vurgulamıştır. Hofstede (2001), Türk kültürünün kolektivist (grup amaçlarının bireysel amaçlardan öne çıkması) bir karaktere sahip olduğunu ifade etmiştir. Kültürün duygulara olan etkilerine

örnek verilmek istenirse, Cangi ve Alpay (2021), çalışmalarında Türk dinleyicilerin, Türk olmayan dinleyicilere göre etkileşim esnasında kekemeliği olan bireylere daha fazla olumsuz tutumlar ve davranışlar sergilediklerini bulmuşlardır. Başka bir çalışmada Özdemir ve ark. (2011a, 2011b) kekemelik ile ilişkili tutumların ölçülmesi hedefleyen POSHA-S ölçeği ile elde edilen verilerde benzer sonuçlara ulaşmıştır. St. Louis ve ark (2011), araştırmasında POSHA-S ölçeğini kullanarak dört farklı ülkenin kekemelik tutumları incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda Türklerin diğer ülkelere göre, kekemeliğe karşı daha fazla olumsuz duygu hissettikleri ve kekemeliği olan bireylere karşı daha fazla olumsuz tutum sergilediklerini ifade etmiştir. Bu çalışmalardan yola çıkarak kekemeliği olan Türk bireylerin çevreleri tarafından olumsuz tutumlar ile karşılaşmalarının daha muhtemel olduğu düşünülmektedir. Bu olumsuz tutumların sonucunda kekemeliği olan bireylerin kekemelik ile ilişkilendirdikleri duyguları etkilediği düşünülmektedir.

Kültürle ilişkili olarak uluslararası alanyazından farklı duygu bulgularına bu araştırma kapsamında ulaşılmıştır. Örneğin heyecan, tedirginlik, huzursuzluk, rahatsızlık, yetersizlik ve öfke (kendime) duygularının kekemeliği olan bireyler tarafından iletişim durumlarında sıklıkla hissedildiği görülmüştür.

Ülkemizde kekemelik ile ilişkili olan bu tutumların dil ve konuşma terapisi hizmetlerine yönelik ulaşımın az olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Dil ve konuşma terapisine yönelik hizmetler Eskişehir Anadolu Üniversitesi 2000 yılında başlanmıştır (Topbaş, 2006).

5.1.3. KİDİDA bulgularının sosyodemografik özelliklere göre incelenmesi

KİDİDA sonucunda elde edilen duygu ve duygu şiddet puanlarının, terapi seans sayısı ve eğitim durumuna göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Katılımcıların almış oldukları terapi seans sayısının, iletişim öncesinde ve ânında hissettikleri duygu sayısını değiştirdiği görülmüştür. 10 ve üzeri seans alan grubun, 1-9 seans alan gruba göre duygu seçim sayılarının iletişim/kekemelik ânı maddelerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde az olduğu sonucu elde edilmiştir. Irani ve ark. (2012) kekemelik terapisinde bireyin aldığı seans sayısı arttıkça, bireylerin kekemelik ile ilişkili hissettiği olumsuz duyguların azaldığını ifade etmiştir. Euler ve ark. (2014) da bu çalışmaya benzer bir sonuç elde etmiştir.

Doktora ve yüksek lisans mezunu olan katılımcıların lise mezunu olan katılımcılara göre duygu seçim sayılarının ve duygu şiddet puanlarının iletişim/kekeleme ânı maddelerinde, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde az olduğu görülmüştür. Bu sonuca benzer olarak O'Brian ve ark. (2011) kekemeliği olan bireylere sekiz iletişim durumu sunarak kekemelik şiddetlerini algısal olarak değerlendirmelerini istemiştir. Araştırmanın sonucunda incelenen değişken duygular olmasa da eğitim seviyesi yükseldikçe kekemeliği olan bireylerin kekemelik şiddetinin algısal değerlendirmesine daha az puan verdiği görülmüştür. KİDİDA anketinin katılım sağlayan yüksek lisans ve doktora mezunu olan bireylerin tamamının 10 ve üzeri seans almış olmasının bu sonucu etkilediği düşünülmektedir.

KİDİDA'nın iletişim öncesi, ânı ve sonrası maddeleri cinsiyete göre incelendiğinde hiçbir alt ölçekte anlamlı farka ulaşılamamıştır. Oysa, Samson ve ark. (2021), kekemeliği olan kadınların, kekemeliği olan erkeklere göre, kekemeliklerinin hayatları üzerinde daha fazla olumsuz etkisi olduğunu ifade etmiştir. Sells ve Martin (2001) çalışmasında kadınların erkeklere göre duygularını daha fazla ifade ettiği bulgusuna ulaşmıştır. Bu araştırmanın bulguları bu görüşleri desteklememektedir.

5.1.4. KİDİDA'nın iletişim öncesi, ânı ve sonrası maddelerinin sosyal anksiyete ile ilişkili duygulara göre incelenmesi

Bu çalışma kapsamında oluşturulan 12 duygunun KİDİDA'nın iletişim öncesi, ânı ve sonrası maddelerine göre incelendiğinde en çok seçim yapılan üç duygunun; iletişim öncesi maddelerinde “kaygı, tedirgin ve gergin”, iletişim/kekeleme ânı maddelerinde “öfke, huzursuzluk ve tedirgin” ve kekeleme sonrası maddelerinde ise “kaygı, huzursuzluk ve öfke” olduğu görülmüştür. Bu üç duygunun devamında sıralanan dokuz duygunun seçim sayılarının birbirine çok yakın olması da dikkat çekici bir bulgu oluşturmaktadır. Bu durum 12 duygunun kekemelik ile olan ilişkisini destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir.

5.2. Sosyal Anksiyete ile İlişkili Duyguların Sosyal Anksiyete ile İlişkisinin İncelenmesi

Bu çalışma kapsamında 12 duygu oluşturulurken Russell (2003)'in çekirdek etki modeli kullanılmıştır. Bu 12 duygu korku, kaygı, gergin, panik, tedirgin, tetikte, endişe,

huzursuzluk, kızgın, sıkıntılı, hayal kırıklığı ve öfke olarak Türkçeye çevrilmiştir. Sosyal durumlarda hissedilen olumsuz duygular sosyal anksiyete bozukluğu ile ilişkilendirilmektedir (Alm, 2015; Iverach ve Rapee, 2014). Sosyal anksiyete bozukluğuna sahip olan bireyler sosyal durumlar ile ilişkili olarak korku, kaygı, gergin, endişe, panik, hayal kırıklığı, kızgınlık ve tedirginlik hissetmektedirler. Bu bozukluğa sahip olan bireyler iletişim durumlarında dinleyicilerin kendileri hakkında olumsuz düşünceleri olabileceğine yönelik sıkıntılı, tedirgin, huzursuz ve tetikte duygularını da hissedebilmektedirler (Heimberg ve ark., 2010). Bu araştırmalarda sosyal anksiyete ile ilişkili kullanılan bu duyguların tamamının 12 duyguya dahil olması dikkat çekici bir bulgu oluşturmaktadır. Bu duygulardan farklı olarak “öfke” duygusu da 12 duygu setinde yer almaktadır. Bunun sebebi Russell (2003)’ın çekirdek etki modelinin kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Sosyal anksiyete bozukluğu ile ilişkili duyguların araştırıldığı çalışmalarda net bir duygu çerçevesi bulunmaması sebebi ile bu modelden yararlanılmıştır. Sosyal anksiyete bozukluğu bireysel özelliklerden sıklıkla etkilenmektedir. Bu nedenle bu bozuklukla ilişkili kesin bir duygu çerçevesi oluşturmak da mümkün olmamaktadır (Heimberg ve ark., 2010; Heimberg ve ark., 2014; Kashdan ve Farmer, 2014).

Bu çalışmada iletişim öncesi ve kekeleme sonrası maddelerinde “Kaygı” duygusunun en çok hissedilen ilk beş duygu içerisindedir. Kekeleme ânında ise ilk onda yer almaktadır. Bu durum kekemeliği olan bireylerin iletişim durumlarında sıklıkla kaygı hissettiklerini destekler niteliktedir. Davis ve ark. (2007), kekemeliği olan bireylerin iletişim durumlarında kaygı seviyelerinin akıcı konuşan bireylere göre iletişim durumlarında daha fazla olduğunu ifade etmiştir. Yapılan araştırmalarda da sosyal anksiyete bozukluğunun kekemelik ile ilişkisi olabileceği ifade edilmiştir (Blumgart ve ark., 2010; Helgadottir, 2010; Iverach ve ark., 2018).

5.3. Alt Ölçeklerin Sosyal Anksiyete ile İlişkili Duygular ile İlişkinin İncelenmesi

DİBÖ, BDBFÖ-R ve BDDÖ-KF alt ölçeklerinin sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygu ile ilişkisi incelenmiştir. Bu inceleme kapsamında katılımcıların sosyodemografik bilgileri de kullanılmıştır. Heimberg ve ark. (2010), sosyal anksiyete ile ilişkili duyguların ve duygu düzenlemenin sosyodemografik özelliklere göre çeşitlilik gösterebileceğini ifade etmişlerdir. Bu araştırmada katılımcıların alt ölçek puanlarının ve sosyal anksiyete

ile ilişkili 12 duygu seçim sayılarının ilişkisinin; eğitim seviyesine, terapi geçmişine ve terapi seans sayısına göre farklılık gösterdiği görülmüştür.

5.3.1. Duygusal işleyiş biçimi ölçeğinin sosyal anksiyete ile ilişkili duygular ile ilişkisi

DİBÖ ölçeği bireylerin duygusal duyarlılıklarını ve duyguların düzenlenmesinde yer alan süreçlerini incelemektedir (Hofmann ve Kashdan, 2010). Bu ölçek bireylerin hem anksiyete hem de depresyon semptomları göstermesine yönelik bilgi sağlamaktadır. Araştırma kapsamında DİBÖ'nün iki alt ölçeği kullanılmıştır. Bu alt ölçeklerden yalnızca "Duyguları Tolere Edebilme" alt ölçeğinin sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygu ile ilişkisi olduğu görülmüştür. 10 ve üzeri seans alan katılımcıların, iletişim öncesi, sonrasında ve toplam duygu sözcüklerinin seçimlerinin istatistiksel açıdan anlamlı pozitif yönde ilişkisi bulunduğu yani kekemeliği olan bireylerin aldıkları terapi seans sayısının artması sonucunda bu alt ölçeğe vermiş oldukları puanlarda artmış göstermiştir. Bu alt ölçekte bireylerin hissettikleri duygulara karşı kabul edici ve hoşgörülü bir tutum sergilemeleri incelenmektedir (Hofmann ve Kashdan, 2010). Kekemeliği olan bireylerin aldıkları terapi seans sayısının arttıkça duygularına karşı daha tolere edici olduğu düşünülmektedir.

5.3.2. Bilişsel ve duygusal bilinçli farkındalık ölçeğinin sosyal anksiyete ile ilişkili duygular ile ilişkisi

BDBFÖ-R bireylerin bilinçli farkındalık kavramlarını inceleyen bir ölçektir (Catak, 2012). Bu çalışma kapsamında bu ölçeğin "Duyguları Farkındalık ve Duyguları Kabul" alt ölçeklerine yer verilmiştir. Bu alt ölçeklerinin sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygu ile anlamlı bir ilişkisinin bulunmadığı görülmüştür.

5.3.3. Bilişsel duygu düzenleme ölçeğinin sosyal anksiyete ile ilişkili duygular ile ilişkisi

BDDÖ-KF ölçeği duygu düzenleme ile ilişkilendirilen bir ölçektir. Duygu düzenleme becerisi ise psikiyatrik bozuklukları tanılanmasında önemli bir yere sahiptir. Konu ile ilişkili olarak özellikle anksiyete ve depresyon bu psikiyatrik bozukluklara örnek olarak gösterilmektedir (Grady, 2000; Mesquita ve Albert, 2007). Çalışma kapsamında BDDÖ-KF'nin tüm alt ölçeklerine yer verilmiştir. Dokuz alt ölçekten yedi tanesinin sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygu ile anlamlı ilişkisi olduğu görülmüştür. Alt ölçeklere

ilişkin bilgilere Cakmak ve Cevik (2010) ve Garnefski ve Kraaij (2006) araştırmalarından ulaşılmıştır.

“Plana Tekrar Odaklanma” alt ölçeği, bireylerin karşılaştıkları olaylarla başa çıkma adına hangi adımları atacağını düşünmesi ile ilişkilendirilmektedir. Terapi alan katılımcıların iletişim öncesinde ve 1-9 seans alan grubun iletişim öncesinde ve toplam duygu seçim sayılarının bu alt ölçek ile pozitif yönde anlamlı ilişkisi olduğu görülmüştür. Bu durumun bireylerin terapi süreçlerine dahil olmaları ile ilişkisi olabileceği düşünülmektedir. Lise mezunu olan katılımcıların iletişim öncesi, ânı, sonrası ve toplam duygu sözcüklerinin seçimlerinin bu alt ölçek ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu belirlenmiştir.

“Bakış Açısına Yerleştirmek” alt ölçeği, bireylerin karşılaştıkları olaylar karşısında hissettikleri duyguların yoğunluğunu eski tecrübeleri ile karşılaştırma yapması ile ilişkilendirilmektedir. Terapi alan grubun iletişim sonrasında ve 1-9 seans alan grubun iletişim öncesinde, sonrasında ve toplam duyguyu seçim sayılarının bu alt ölçek ile pozitif yönde anlamlı ilişkisi olduğu görülmüştür.

“Pozitif Tekrar Odaklanma” alt ölçeği, bireylerin karşılaştıkları olay yerine daha olumlu konular üzerine düşünmeleri incelenmektedir. Doktora ve yüksek lisans mezunu olan katılımcıların, iletişim ânı ve sonrasında yaptıkları duygu seçim sayılarının bu alt ölçek ile pozitif yönde anlamlı ilişkisi olduğu görülmüştür.

“Kendini Suçlama” alt ölçeği, bireyin yaşadığı olay karşısında kendisini suçlayıcı düşüncelere maruz bırakmasına yönelik bilgiyi incelenmektedir. Doktora ve yüksek lisans mezunu olan katılımcıların, iletişim öncesinde ve toplam duyguyu seçim sayılarının bu alt ölçek ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Bu durumun doktora ve yüksek lisans mezunu olan katılımcılarımızın tamamının 10 ve üzeri seans almasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

“Diğerlerini Suçlama” alt ölçeği bireyin yaşadığı olay yerine başkalarını suçlayıcı düşüncelerle ilişkisi incelenmektedir. Doktora ve yüksek lisans mezunu olan katılımcıların, iletişim ânında duygu seçim sayılarının bu alt ölçek ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Yine bu alt ölçekte üniversite mezunu olan

katılımcıların, iletişim öncesi, ânı, sonrası ve toplam duygu seçim sayılarının pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi bulunduğu görülmüştür.

“Yıkım” alt ölçeğinde bireylerin zorluk yaşadıkları olaylara ilişkin düşünceleri incelemektedir. Üniversite mezunu olan katılımcılarının iletişim ânı ve toplam duygu seçim sayılarının bu alt ölçek ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi bulunduğu görülmüştür. “Diğerlerini Suçlama” ve “Yıkım” alt ölçeklerinde ortaya çıkan sonucun üniversite mezunu olan katılımcılarımızın sosyodemografik bilgilere göre çeşitlilik göstermesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

“Düşünceye Odaklanma” alt ölçeği bireylerin karşılaştıkları olumsuz durumlarla ilişkili olan duygu ve düşünceler üzerinde sürekli düşünmesine yönelik bilgiyi incelemektedir. Lise mezunu olan katılımcıların iletişim öncesinde 12 duyguyu seçim sayılarının bu alt ölçek ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu belirlenmiştir.

Ancak “Kabul Etme” ve “Pozitif Yeniden Gözden Geçirme” alt ölçeklerinin terapi geçmiş, terapi seans sayısı ve eğitim düzeyi ile anlamlı bir ilişkisi bulunmadığı görülmüştür.

5.3.4. Kekemelik ve duygu düzenleme ilişkisi

Çalışma kapsamında sınıflandırılan sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygunun, duygu düzenleme ile ilişkili niteliklerin ölçümünü inceleyen alt ölçekler ile ilişkileri olduğu görülmüştür. Bu 12 duygu, sosyal anksiyete bozukluğunda hissedilen duygular ile benzerlikleri olduğu görülmüştür. Bu durumla ilişkili olarak Kashdan ve ark. (2013), sosyal anksiyete bozukluğu olan bireylerin duygu düzenleme becerilerinde bozulmalar olabileceğini ifade etmiştir. Bu nedenle kekemeliğin duygu düzenleme ile ilişkisi olabileceği düşünülmektedir. Bu duruma benzer olarak Bauerly ve Jones (2021) kekemeliğin duygu düzenleme ile ilişkisi olabileceğini ifade etmiştir. Çalışmada kullanılan 90 duygu içeren listeden katılımcıların sıklıkla olumsuz duyguları tercih etmişlerdir. Bu durum kekemeliğin duygu düzenleme ile ilişkisi olabileceğini destekler niteliktedir. Bu bulgu ile ilişkili olarak Barrett ve ark. (2001), bireylerin günlük yaşamda hissettikleri olumsuz duyguların fazla olmasının duygu düzenleme ile ilişkisi olduğunu ifade etmiştir. Özellikle katılımcıların BDDÖ-KF alt ölçek puanları ve sosyal anksiyete

ile ilgili 12 duyguyu seçim sayılarına yönelik bulgular bu düşünceyi destekler niteliktedir.



6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın ana amacı doğrultusunda kekemeliği olan bireylerin iletişim durumlarında hissettikleri duygular belirlenmiştir. İletişim durumlarında hissedilen duyguların sıklıkla olumsuz olması dikkat çekici bir sonuçtur. Aynı zamanda katılımcıların duygu seçim sayılarının ve duygu şiddet puanlarının beklendiği üzere iletişim öncesi, ânı ve sonrasına göre farklılaştığı sonucu elde edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bilgiler ışığında kekemeliği olan yetişkin bireylerin duygu seçimlerinin bireyin a) iletişim kurduğu kişinin/kişilerin yakın ya da uzak çevresinde olmasına, b) iletişim ortamına, c) iletişim kurduğu ortamdaki kişi sayısına d) iletişimin zamansal aşamalarına ve e) algısal olarak hissettikleri kekemelik şiddetlerine göre değişiklik gösterebildiği görülmüştür. KİDİDA iletişim öncesi, ânı ve sonrası maddelerine göre örnek verilmek istenirse, iletişim öncesinde katılımcıların yakın çevreleri ile konuşma yapmadan önce daha az duygu seçimi yaptıkları ancak topluluğa konuşmadan önce daha çok duygu seçimi yaptıkları görülmüştür. Katılımcılar iletişim anlarında kekemelikleri ile ilişkili olumsuz düşünceler eşlik ettiğinde daha fazla olumsuz duygu sözcüklerinin seçimi yapmışlardır. Bu durum olumsuz düşüncelerin, olumsuz duygular ile ilişkisine yönelik yaygın görüşü desteklemektedir. Buna benzer olarak katılımcıların iletişim sonrası maddelerinde, kekeleme şiddetlerinin arttığını hissettiklerinde olumsuz duyguların arttığı gözlemlenmiştir.

Katılımcılar iletişim öncesinde “heyecan”, iletişim/kekeleme ânında “huzursuzluk” ve kekeleme sonrasında ise “kaygı” duygularını sıklıkla hissetmektedirler. Ancak iletişim öncesi, ânı ve sonrası maddelerinde en çok hissedilen ilk beş duygu karşılaştırıldığında hiçbir ortak duygunun bulunmadığı görülmüştür. Bu da katılımcıların duygular ile ilgili belli düzeyde farkındalık sahibi olduklarına ve anketleri doldururken dikkatli seçimler yaptığını işaret etmektedir. Ancak bu durumun net bir şekilde belirlenebilmesi adına duyguların farkındalığını ölçmeyi hedefleyen bir aşamanın çalışmanın içerisinde eklenebileceği düşünülmektedir.

İletişim öncesinde en çok seçim yapılan ilk beş duygunun gelecekle ilişkili olduğu görülmüş ve heyecan, kaygı, tedirgin, gergin ve endişe duygularının tercih edildiği görülmüştür. İletişim ânında ise huzursuzluk, heyecan, rahatsız, yetersiz ve tedirgin ve

iletişim sonrasında ise bireylerin geçmiş performanslarına yönelik tercih ettikleri duyguların kaygı, huzursuzluk, rahatsız, yetersiz ve öfke (kendime) duyguları seçilmiştir. Tüm iletişim anlarında (önce, ân ve sonrası) duyguların genellikle olumsuz olması dikkat çekicidir. Cangı ve Alpay (2021), Özdemir ve ark. (2011a, 2011b) ve St. Louis ve ark (2011) araştırmalarının sonucunda Türk dinleyicilerin kekemeliğe karşı olumsuz duygu hissettikleri ve olumsuz tutum sergilediklerini ifade etmişlerdir. Bu olumsuz tutumların sonucunda kekemeliği olan bireylerin kekemelik ile ilişkilendirdikleri duyguları etkilediği düşünülmektedir. Bu çalışmada elde edilmiş olan duygu bulgularının bir kısmının uluslararası alanyazından farklı olmasının sebebinin kültür ve iletişim durumlarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir (Cambria ve ark., 2012; Ersoy ve ark., 2011).

Kekemelik alanında çalışan DKT'lerin iletişim ile ilişkili olan heyecan, kaygı, tedirginlik, gergin, endişe, huzursuzluk, rahatsız, yetersiz ve kendime öfke gibi duyguları ve bu duyguları ortaya çıkaran iletişim durumlarına ilişkin farkındalıklarının olması gerektiği düşünülmektedir. Kekemeliği olan bireylerin iletişim durumlarında seçim yaptıkları bu duyguların hem iletişim zamanlarına göre hem de kekemelik ile ilişkili alanyazınla uyumlu bulgular elde edilmiş olması dikkat çekici bir sonuç oluşturmaktadır. Bununla birlikte farklı ülkelerdeki duygu bulguları dikkate alındığında kekemeliği olan bireylerin iletişim durumları ile ilgili duygu repertuarlarında bazı farklılıklar gösterebildiği sonucuna da ulaşılmıştır. Katılımcıların duygu sözcüklerinin seçimlerinin ve duygu şiddetlerinin terapi seans sayısına ve eğitim durumuna göre değişebildiği görülmüştür. Doktora ve yüksek lisans mezunlarının, lise mezunlarından iletişim/kekemelik ânında, duygu seçim sayılarının ve duygu şiddetlerinin anlamlı düzeyde az olduğu görülmüştür. Daha önce 1-9 seans arası kekemelik terapisi alan grubun, 10 ve üzeri seans alan gruptan iletişim öncesi ve iletişim/kekeleme ânı maddelerinde duygu seçim sayılarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Bu nedenle katılımcıların iletişim ânında hissettikleri duyguların eğitim seviyesinden ve alınan terapi sayısından etkilendiği görülmüştür. Bu bulgular ışığında net bir sonuca varılamamakla birlikte kekemelik terapisinin bireylerin iletişim durumlarında ortaya çıkan olumsuz duygusal tepkilerin azalmasında etkili olabileceği düşünülmektedir.

Amaçlar doğrultusunda sınıflandırılan sosyal anksiyete ile ilişkili 12 duygunun, KİDİDA'nın iletişim öncesi, ânı ve sonrası ile ilişkisi incelendiğinde katılımcıların;

iletişim öncesinde “kaygı”, iletişim/kekeleme ânında “öfke” ve kekeleme sonrasında ise “kaygı” seçeneğini sıklıkla seçmişlerdir. Bu 12 duygunun DİBÖ ve BDBÖ-KF’nin alt ölçekleri ile istatistiksel açıdan anlamlı ilişkileri olduğu görülmüştür. Bu alt ölçeklerin “Duyguları Tolere Etme, Plana Tekrar Odaklanma, Bakış Açısına Yerleştirmek, Kendini Suçlama, Pozitif Tekrar Odaklanma, Diğerlerini Suçlama, Yıkım ve Düşünceye Odaklanma” olduğu görülmüştür. Duygu düzenleme becerilerinde avantajlı olan bireylerin iletişim durumlarında tercih ettikleri duyguları etkilediği düşünülmektedir. Bu durumun bireyin iletişim durumunda kekemelik ile ilişkili olumsuz deneyimlerini azaltabileceği ve/veya etkilediği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ile ilişkili olarak Bleek ve ark. (2012) kekemeliğin, bireylerin sosyal yaşamlarındaki etkilerinin hem terapi süreci boyunca takip edilmesinin önemini ifade etmiştir. Finn ve ark. (2005), DKT’lerin kekemeliği olan bireylere, iletişim performansları ile ilgili sorular sorularak takibinin yapılmasını önermektedir. Kekemeliği olan bireylerin duygusal tepkilerine ilişkin bu detaylı bulguların, gelecekte geliştirilecek bir ölçek için kapsamlı bir veri seti oluşturması hedeflenmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Erkek ve kadın katılımcıların dağılımlarının eşit olmaması ve katılımcı sayısının azlığı bu çalışmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Çalışmaya katılan terapi almış kekemeliği olan bireylerin hangi terapi yöntemi ve nitelikte terapi aldıkları bilinmemektedir. Ayrıca katılımcıların kekemelik şiddetlerine ilişkin bir bulgu bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Adriaensens, S., Van Waes, S., Struyf, E. (2017). Comparing acceptance and rejection in the classroom interaction of students who stutter and their peers: A social network analysis. *Journal of fluency disorders*, 52, 13-24.
- Alameer, M., Meteyard, L., Ward, D. (2017). Stuttering generalization self-measure: Preliminary development of a self-measuring tool. *Journal of fluency disorders*, 53, 41-51.
- Aldridge, M., Wood, J. (1997). Talking about feelings: Young children's ability to express emotions. *Child Abuse & Neglect*, 21(12), 1221-1233.
- Alm, P. A. (2004). Stuttering, emotions, and heart rate during anticipatory anxiety: A critical review. *Journal of fluency disorders*, 29(2), 123-133.
- Alm, P. A. (2014). Stuttering in relation to anxiety, temperament, and personality: Review and analysis with focus on causality. *Journal of fluency disorders*, 40, 5-21.
- Alm, P. A. (2015). Is it Thinking and not Feeling that influence variability of stuttering in social situations? About stuttering and social cognition. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 193, 289-290.
- Alqhazo, M., Blomgren, M., Roy, N., Abu Awwad, M. (2017). Discrimination and internalised feelings experienced by people who stutter in Jordan. *International journal of speech-language pathology*, 19(5), 519-528.
- American Psychiatric Association (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.). Arlington, VA: *American Psychiatric Association*.
- Amster, B., Klen, E. (2018). More than fluency: The social, emotional, and cognitive dimensions of stuttering. (1st ed.). E. R. Plural Publishing, San Diego. "Chapter 2".
- Asher, M., Asnaani, A., Aderka, I. M. (2017). Gender differences in social anxiety disorder: A review. *Clinical psychology review*, 56, 1-12.
- Barry, A. E., Chaney, E. H., Stollefson, M. L., Chaney, J. D. (2011). So you want to develop a survey: practical recommendations for scale development. *American Journal of Health Studies*, 26(2).
- Barrett, L. F., Gross, J., Christensen, T. C., Benvenuto, M. (2001). Knowing what you're feeling and knowing what to do about it: Mapping the relation between emotion differentiation and emotion regulation. *Cognition & Emotion*, 15(6), 713-724.
- Bauerly, K. R., Jones, R. M. (2021). The impact of self-reported levels of anxiety on respiratory sinus arrhythmia levels in adults who stutter. *Journal of Communication Disorders*, 90, 106084.
- Bauerly, K. R., Paxton, J. (2017). Effects of emotion on the acoustic parameters in adults who stutter: An exploratory study. *Journal of fluency disorders*, 54, 35-49.
- Bleek, B., Reuter, M., Yaruss, J. S., Cook, S., Faber, J., Montag, C. (2012). Relationships between personality characteristics of people who stutter and the impact of stuttering on everyday life. *Journal of fluency disorders*, 37(4), 325-333.

- Blood, G. W., Blood, I. M. (2016). Long-term consequences of childhood bullying in adults who stutter: Social anxiety, fear of negative evaluation, self-esteem, and satisfaction with life. *Journal of fluency disorders*, 50, 72-84.
- Blood, G. W., Blood, I. M., Tramontana, G. M., Sylvia, A. J., Boyle, M. P., Motzko, G. R. (2011). Self-reported experience of bullying of students who stutter: Relations with life satisfaction, life orientation, and self-esteem. *Perceptual and motor skills*, 113(2), 353-364.
- Blumgart, E., Tran, Y., Craig, A. (2010). Social anxiety disorder in adults who stutter. *Depression and Anxiety*, 27(7), 687-692.
- Boyle, M. P. (2015). Identifying correlates of self-stigma in adults who stutter: Further establishing the construct validity of the Self-Stigma of Stuttering Scale (4S). *Journal of Fluency Disorders*, 43, 17-27.
- Boyle, M. P., Fearon, A. N. (2018). Self-stigma and its associations with stress, physical health, and health care satisfaction in adults who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 56, 112-121.
- Boyle, M. P., Gabel, R. M. (2020a). Toward a better understanding of the process of disclosure events among people who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 105746.
- Boyle, M. P., Gabel, R. M. (2020b). "Openness and progress with communication and confidence have all gone hand in hand": Reflections on the experience of transitioning between concealment and openness among adults who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 65, 105781.
- Boyle, M. P., Milewski, K. M., Beita-Ell, C. (2018). Disclosure of stuttering and quality of life in people who stutter. *Journal of fluency disorders*, 58, 1-10.
- Briley, P. M., Gerlach, H., Jacobs, M. M. (2021). Relationships between stuttering, depression, and suicidal ideation in young adults: Accounting for gender differences. *Journal of fluency disorders*, 67, 105820.
- Brundage, S. B., Brinton, J. M., Hancock, A. B. (2016). Utility of virtual reality environments to examine physiological reactivity and subjective distress in adults who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 50, 85-95.
- Bulagang, A. F., Weng, N. G., Mountstephens, J., Teo, J. (2020). A review of recent approaches for emotion classification using electrocardiography and electrodermography signals. *Informatics in Medicine Unlocked*, 20, 100363.
- Byrd, C. T., Croft, R., Gkalitsiou, Z., Hampton, E. (2017). Clinical utility of self-disclosure for adults who stutter: Apologetic versus informative statements. *Journal of Fluency Disorders*, 54, 1-13.
- Cabanac, M. (2002). What is emotion?. *Behavioural processes*, 60(2), 69-83.
- Cakmak, A. F., Cevik, E. I. (2010). Cognitive emotion regulation questionnaire: Development of Turkish version of 18-item short form. *African Journal of Business Management*, 4(10), 2097-2102.
- Cambria, E., Livingstone, A., Hussain, A. (2012). The hourglass of emotions. *Cognitive behavioural systems* (pp. 144-157). Springer, Berlin, Heidelberg.

- Cangi, M. E., Alpay, C. (2021). Turkish Individuals' Listener Reactions To The Person Who Stutters: A Cross-Cultural Comparative Study. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(34), 1-1.
- Carter, A. K., Breen, L. J., Beilby, J. M. (2019). Self-efficacy beliefs: Experiences of adults who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 60, 11-25.
- Carter, A., Breen, L., Yaruss, J. S., Beilby, J. (2017). Self-efficacy and quality of life in adults who stutter. *Journal of fluency disorders*, 54, 14-23.
- Catak, P. D. (2012). The Turkish version of the cognitive and affective mindfulness scale-revised. *Europe's Journal of Psychology*, 8(4),v603-619.
- Chandra, C. M., Szwedo, D. E., Allen, J. P., Narr, R. K., Tan, J. S. (2020). Interactions between anxiety subtypes, personality characteristics, and emotional regulation skills as predictors of future work outcomes. *Journal of adolescence*, 80, 157-172.
- Chu, S. Y., Sakai, N., Lee, J., Harrison, E., Tang, K. P., Mori, K. (2020). Comparison of social anxiety between Japanese adults who stutter and non-stuttering controls. *Journal of Fluency Disorders*, 105767.
- Cohen, J. D. (2005). The vulcanization of the human brain: A neural perspective on interactions between cognition and emotion. *Journal of Economic Perspectives*, 19(4), 3-24.
- Craig, A., Tran, Y. (2006). Fear of speaking: chronic anxiety and stammering. *Advances in Psychiatric Treatment*, 12(1), 63-68.
- Craig, A., Tran, Y. (2014). Trait and social anxiety in adults with chronic stuttering: Conclusions following meta-analysis. *Journal of fluency disorders*, 40, 35-43.
- D'agostino, A., Covanti, S., Monti, M. R., Starcevic, V. (2017). Reconsidering emotion dysregulation. *Psychiatric Quarterly*, 88(4), 807-825.
- Dagleish, T. (2004). The emotional brain. *Nature Reviews Neuroscience*, 5(7), 583-589.
- Davis, S., Shisca, D., Howell, P. (2007). Anxiety in speakers who persist and recover from stuttering. *Journal of communication disorders*, 40(5), 398-417.
- Dias, F. M. V., Pereira, P. M., De Proença Doyle, F. C., Teixeira, A. L. (2011). Psychiatric disorders in a patient with persistent developmental stuttering. *Clinical neuropharmacology*, 34(5), 199-200.
- Dixon, M. L., Moodie, C. A., Goldin, P. R., Farb, N., Heimberg, R. G., Gross, J. J. (2020). Emotion regulation in social anxiety disorder: Reappraisal and acceptance of negative self-beliefs. *Biological Psychiatry: Cognitive Neuroscience and Neuroimaging*, 5(1), 119-129.
- Dryman, M. T., Heimberg, R. G. (2018). Emotion regulation in social anxiety and depression: A systematic review of expressive suppression and cognitive reappraisal. *Clinical Psychology Review*, 65, 17-42.
- Eggers, K., Luc, F., Van Den Bergh, B. R. (2010). Temperament dimensions in stuttering and typically developing children. *Journal of fluency disorders*, 35(4), 355-372.

- Ersoy, N. C., Born, M. P., Deros, E., van der Molen, H. T. (2011). Effects of work-related norm violations and general beliefs about the world on feelings of shame and guilt: A comparison between Turkey and the Netherlands. *Asian Journal of Social Psychology*, 14(1), 50-62.
- Euler, H. A., Lange, B. P., Schroeder, S., Neumann, K. (2014). The effectiveness of stuttering treatments in Germany. *Journal of fluency disorders*, 39, 1-11.
- Feldman, G., Hayes, A., Kumar, S., Greeson, J., Laurenceau, J. P. (2007). Mindfulness and emotion regulation: The development and initial validation of the Cognitive and Affective Mindfulness Scale-Revised (CAMS-R). *Journal of psychopathology and Behavioral Assessment*, 29(3), 177.
- Finn, P., Howard, R., Kubala, R. (2005). Unassisted recovery from stuttering: Self-perceptions of current speech behavior, attitudes, and feelings. *Journal of Fluency Disorders*, 30(4), 281-305.
- Freud, D., Amir, O. (2020). Resilience in people who stutter: Association with covert and overt characteristics of stuttering. *Journal of fluency disorders*, 64, 105761.
- Freud, D., Kichin-Brin, M., Ezrati-Vinacour, R., Roziner, I., Amir, O. (2017). The relationship between the experience of stuttering and demographic characteristics of adults who stutter. *Journal of fluency disorders*, 52, 53-63.
- Garnefski, N., Kraaij, V. (2006). Cognitive emotion regulation questionnaire–development of a short 18-item version (CERQ-short). *Personality and individual differences*, 41(6), 1045-1053.
- Garnefski, N., Kraaij, V. (2007). The cognitive emotion regulation questionnaire. *European Journal of Psychological Assessment*, 23(3), 141-149.
- Gem. Z., Duygu farkındalığı ve duygu mitlerine yönelik ölçüm araçlarının ve duygu düzenlemeye yönelik bütünsel bir müdahale programının geliştirilmesi: Bir ön değerlendirme. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Gençöz, T. (2000). Pozitif ve negatif duygu ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(46), 19-26.
- Gerlach, H., Chaudoir, S. R., Zebrowski, P. M. (2021). Relationships between Stigma-Identity Constructs and Psychological Health Outcomes among Adults Who Stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 105842.
- Gerlach, H., Hollister, J., Caggiano, L., Zebrowski, P. M. (2019). The utility of stuttering support organization conventions for young people who stutter. *Journal of fluency disorders*, 62, 105724.
- Goshvarpour, A., Abbasi, A., Goshvarpour, A. (2017). An accurate emotion recognition system using ECG and GSR signals and matching pursuit method. *Biomedical journal*, 40(6), 355-368.
- Grady, A. A. (2000). Emotion regulation in the workplace: A new way to conceptualize emotional labour. *J. Occup. Health Psychol.*, 5, 95-100.
- Guitar, B. (2014). *Stuttering: An integrated approach to its nature and treatment* (4rd ed.). Baltimore, MD: Lippincott Williams & Wilkins.”p:7-36”
- Guntupalli, V. K., Erik Everhart, D., Kalinowski, J., Nanjundeswaran, C., Saltuklaroglu, T. (2007). Emotional and physiological responses of fluent listeners while watching the speech of adults who stutter. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 42(2), 113-129.

- Harb, J. G., Ebeling, R., Becker, K. (2020). A framework to analyze the emotional reactions to mass violent events on Twitter and influential factors. *Information Processing & Management*, 57(6), 102372.
- Heimberg, R. G., Brozovich, F. A., Rapee, R. M. (2010). A cognitive behavioral model of social anxiety disorder: Update and extension. In *Social anxiety*. Academic Press. "Chapter 1-12-17"
- Heimberg, R. G., Brozovich, F. A., Rapee, R. M. (2014). A cognitive-behavioral model of social anxiety disorder. In *Social Anxiety* (pp. 705-728). Academic Press.
- Heimberg, R. G., Hofmann, S. G., Liebowitz, M. R., Schneier, F. R., Smits, J. A., Stein, M. B., ... Craske, M. G. (2014). Social anxiety disorder in DSM-5. *Depression and anxiety*, 31(6), 472-479.
- Helgadottir, F. D. (2010). Bridging the gap in internet treatments for mental health: A fully automated online cognitive behaviour therapy for social anxiety for those who stutter. University of Sydney, The Degree of Doctor of Philosophy Thesis, 2010.
- Helgadóttir, F. D., Menzies, R. G., Onslow, M., Packman, A., O'brian, S. (2014). A standalone Internet cognitive behavior therapy treatment for social anxiety in adults who stutter: CBTpsych. *Journal of fluency disorders*, 41, 47-54.
- Helgadóttir, F. D., Menzies, R. G., Onslow, M., Packman, A., O'brian, S. (2009). Online CBT II: A Phase I trial of a standalone, online CBT treatment program for social anxiety in stuttering. *Behaviour Change*, 26(4), 254-270.
- Hofmann, S. G., Kashdan, T. B. (2010). The affective style questionnaire: development and psychometric properties. *Journal of psychopathology and behavioral assessment*, 32(2), 255-263.
- Hofstede, G. (2001). Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations. *Sage publications*. DOI: 10.1016 / S0005-7967 (02) 00184-5
- Husband, R. W. (1935). A Study of the Emotion of Excitement. *The Pedagogical Seminary and Journal of Genetic Psychology*, 46(2), 465-470.
- Ikeda, S. (2020). Social anxiety enhances sensitivity to negative transition and eye region of facial expression. *Personality and Individual Differences*, 163, 110096.
- Irani, F., Gabel, R., Daniels, D., Hughes, S. (2012). The long term effectiveness of intensive stuttering therapy: A mixed methods study. *Journal of fluency disorders*, 37(3), 164-178.
- Iverach, L., Jones, M., Lowe, R., O'brian, S., Menzies, R. G., Packman, A., Onslow, M. (2018). Comparison of adults who stutter with and without social anxiety disorder. *Journal of fluency disorders*, 56, 55-68.
- Iverach, L., O'brian, S., Jones, M., Block, S., Lincoln, M., Harrison, E., ... Onslow, M. (2009). Prevalence of anxiety disorders among adults seeking speech therapy for stuttering. *Journal of anxiety disorders*, 23(7), 928-934.
- Iverach, L., Rapee, R. M. (2014). Social anxiety disorder and stuttering: Current status and future directions. *Journal of fluency disorders*, 40, 69-82.

- Jackson, E. S., Yaruss, J. S., Quesal, R. W., Terranova, V., Whalen, D. H. (2015). Responses of adults who stutter to the anticipation of stuttering. *Journal of fluency disorders*, 45, 38-51.
- James, W. (1894). Discussion: The physical basis of emotion. *Psychological Review*, 1(5), 516–529.
- Jones, R. M., Conture, E. G., Walden, T. A. (2014). Emotional reactivity and regulation associated with fluent and stuttered utterances of preschool-age children who stutter. *Journal of communication disorders*, 48, 38-51.
- Juszkiewicz, A., Lachowicz-Tabaczek, K., Wróbel, M. (2020). Self-esteem, gender, and emotional contagion: What predicts people’s proneness to “catch” the feelings of others?. *Personality and Individual Differences*, 157, 109803.
- Karasar, Niyazi. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karrass, J., Walden, T. A., Conture, E. G., Graham, C. G., Arnold, H. S., Hartfield, K. N., Schwenk, K. A. (2006). Relation of emotional reactivity and regulation to childhood stuttering. *Journal of communication disorders*, 39(6), 402-423.
- Kashdan, T. B., Farmer, A. S. (2014). Differentiating emotions across contexts: comparing adults with and without social anxiety disorder using random, social interaction, and daily experience sampling. *Emotion*, 14(3), 629.
- Kashdan, T. B., Farmer, A. S., Adams, L. M., Ferssizidis, P., Mcknight, P. E., Nezlek, J. B. (2013). Distinguishing healthy adults from people with social anxiety disorder: Evidence for the value of experiential avoidance and positive emotions in everyday social interactions. *Journal of Abnormal Psychology*, 122(3), 645.
- Kashdan, T. B., Steger, M. F. (2006). Expanding the topography of social anxiety: An experience-sampling assessment of positive emotions, positive events, and emotion suppression. *Psychological Science*, 17(2), 120-128.
- Kessler, R. C., Berglund, P., Demler, O., Jin, R., Merikangas, K. R., Walters, E. E. (2005). Lifetime prevalence and age-of-onset distributions of DSM-IV disorders in the National Comorbidity Survey Replication. *Archives of general psychiatry*, 62(6), 593-602.
- Kraaimaat, F. W., Vanryckeghem, M., Van Dam-Baggen, R. (2002). Stuttering and social anxiety. *Journal of fluency disorders*, 27(4), 319-331.
- Langevin, M., Packman, A., Onslow, M. (2009). Peer responses to stuttering in the preschool setting. *American Journal of Speech-Language Pathology*.
- Leary, M. R., Kowalski, R. M. (1997). Social anxiety. Guilford Press. “Chapter 1”
- LeDoux, J. (1998). The emotional brain: The mysterious underpinnings of emotional life. Simon and Schuster. “Chapter 1”
- Leichsenring, F., Leweke, F. (2017). Social anxiety disorder. *New England Journal of Medicine*, 376(23), 2255-2264.
- Li, H., Xu, H. (2020). Deep reinforcement learning for robust emotional classification in facial expression recognition. *Knowledge-Based Systems*, 204, 106172.

- Liang, W., Xie, H., Rao, Y., Lau, R. Y., Wang, F. L. (2018). Universal affective model for Readers' emotion classification over short texts. *Expert Systems with Applications*, 114, 322-333.
- Lindsley, D. B. (1951). Emotion. In S. S. Stevens (Ed.), *Handbook of experimental psychology* (p. 473–516). Wiley.
- Lowe, R., Helgadottir, F., Menzies, R., Heard, R., O'brian, S., Packman, A., Onslow, M. (2017). Safety behaviors and stuttering. *Journal of speech, language, and hearing research*, 60(5), 1246-1253.
- Louis, K. O., Filatova, Y., Coşkun, M., Topbaş, S., Özdemir, S., Georgieva, D., George, R. D. (2011). Public attitudes toward cluttering and stuttering in four countries. *Psychology of Stereotypes* 81-113
- Matthews, T., Danese, A., Wertz, J., Odgers, C. L., Ambler, A., Moffitt, T. E., Arseneault, L. (2016). Social isolation, loneliness and depression in young adulthood: a behavioural genetic analysis. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 51(3), 339-348.
- Mcallister, J. (2016). Behavioural, emotional and social development of children who stutter. *Journal of fluency disorders*, 50, 23-32.
- Mcallister, J., Collier, J., Shepstone, L. (2012). The impact of adolescent stuttering on educational and employment outcomes: Evidence from a birth cohort study. *Journal of Fluency Disorders*, 37(2), 106-121.
- Mcgill, M., Siegel, J., Nguyen, D., Rodriguez, S. (2018). Self-report of self-disclosure statements for stuttering. *Journal of fluency disorders*, 58, 22-34.
- Mesquita, B., Albert, D. (2007). The cultural regulation of emotions. *Handbook of emotion regulation*, 486, 503.
- Moïse-Richard, A., Ménard, L., Bouchard, S., Leclercq, A. L. (2021). Real and virtual classrooms can trigger the same levels of stuttering severity ratings and anxiety in school-age children and adolescents who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 68, 105830.
- Morrison, A. S., Heimberg, R. G. (2013). Social anxiety and social anxiety disorder. *Annual review of clinical psychology*, 9, 249-274.
- Ntourou, K., Conture, E. G., Walden, T. A. (2013). Emotional reactivity and regulation in preschool-age children who stutter. *Journal of fluency disorders*, 38(3), 260-274.
- O'Brian, S., Jones, M., Packman, A., Menzies, R., Onslow, M. (2011). Stuttering severity and educational attainment. *Journal of fluency disorders*, 36(2), 86-92.
- Onat, O., Otrar, M. (2010). Bilişsel duygu düzenleme ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 31, 123-143.
- Özdemir, R. S., Louis, K. O. S., Topbaş, S. (2011a). Public attitudes toward stuttering in Turkey: Probability versus convenience sampling. *Journal of fluency disorders*, 36(4), 262-267.

- Özdemir, R. S., Louis, K. O. S., Topbaş, S. (2011b). Stuttering attitudes among Turkish family generations and neighbors from representative samples. *Journal of Fluency Disorders*, 36(4), 318-333.
- Plexico, L. W., Erath, S., Shores, H., Burrus, E. (2019). Self-acceptance, resilience, coping and satisfaction of life in people who stutter. *Journal of fluency disorders*, 59, 52-63.
- Plexico, L. W., Manning, W. H., Levitt, H. (2009). Coping responses by adults who stutter: Part I. Protecting the self and others. *Journal of fluency disorders*, 34(2), 87-107.
- Plexico, L., Manning, W. H., Dillolo, A. (2005). A phenomenological understanding of successful stuttering management. *Journal of fluency disorders*, 30(1), 1-22.
- Plutchik, R. (2001). The nature of emotions: Human emotions have deep evolutionary roots, a fact that may explain their complexity and provide tools for clinical practice. *American scientist*, 89(4), 344-350.
- Quesal, R. W., Shank, K. H. (1978). Stutterers and others: A comparison of communication attitudes. *Journal of Fluency Disorders*, 3(4), 247-252.
- Rapee, R. M., Spence, S. H. (2004). The etiology of social phobia: Empirical evidence and an initial model. *Clinical psychology review*, 24(7), 737-767.
- Robson, C. (2015). Bilimsel araştırma yöntemleri: Gerçek dünya araştırması. Anı Yayıncılık. 2.Baskı, 2015, s:270-316.
- Rosenberg, M. (1990). Reflexivity and emotions. *Social Psychology Quarterly*, 53(1), 3-12.
- Russell, J. A. (2003). Core affect and the psychological construction of emotion. *Psychological review*, 110(1), 145.
- Russell, J. A. (2009). Emotion, core affect, and psychological construction. *Cognition and emotion*, 23(7), 1259-1283.
- Samson, I., Lindström, E., Sand, A., Herlitz, A., Schalling, E. (2021). Larger reported impact of stuttering in teenage females, compared to males—A comparison of teenagers' result on Overall Assessment of the Speaker's Experience of Stuttering (OASES). *Journal of Fluency Disorders*, 67, 105822.
- Scheurich, J. A., Beidel, D. C., Vanryckeghem, M. (2019). Exposure therapy for social anxiety disorder in people who stutter: An exploratory multiple baseline design. *Journal of fluency disorders*, 59, 21-32.
- Scheurich, J. A., Beidel, D. C., Vanryckeghem, M. (2019). Exposure therapy for social anxiety disorder in people who stutter: An exploratory multiple baseline design. *Journal of fluency disorders*, 59, 21-32.
- Schutz, P. A., Benson, J., Decuir-Gunby, J. T. (2008). Approach/avoidance motives, test emotions, and emotional regulation related to testing. *Anxiety, Stress, & Coping*, 21(3), 263-281.
- Sells, D. J., Martin, R. B. (2001). Gender and Modality Differences in Experiencing and Emotional Expression. *Canadian Journal of Counselling*, 35(2), 176-88.

- Selvapriya, M., Priscilla, G. M. (2021). Integrated feature selection (IFS) algorithm and enhanced weight based convolutional neural network (EWCNN) for social emotion classification. *Materials Today: Proceedings*.
- Sobol, M., Woźny, M., Czubak-Paluch, K. (2021). Emotion regulation and social support as related to depressive symptoms: A study of healthy and hospitalized adolescents. *Personality and Individual Differences*, 174, 110665.
- Stein, D. J., Lim, C. C., Roest, A. M., De Jonge, P., Aguilar-Gaxiola, S., Al-Hamzawi, A., ... Scott, K. M. (2017). The cross-national epidemiology of social anxiety disorder: *Data from the World Mental Health Survey Initiative*. *BMC medicine*, 15(1), 1-21.
- Stein, M. B., Kean, Y. M. (2000). Disability and quality of life in social phobia: epidemiologic findings. *American Journal of Psychiatry*, 157(10), 1606-1613.
- Stein, M. B., Stein, D. J. (2008). Social anxiety disorder. *The lancet*, 371(9618), 1115-1125.
- Thompson, R. A. (1991). Emotional regulation and emotional development. *Educational Psychology Review*, 3(4), 269-307.
- Topbas, S. (2006). A Turkish perspective on communication disorders. *Logopedics Phoniatrics Vocology*, 31(2), 76-88.
- Tran, Y., Blumgart, E., Craig, A. (2011). Subjective distress associated with chronic stuttering. *Journal of fluency disorders*, 36(1), 17-26.
- Tran, Y., Blumgart, E., Craig, A. (2018). Mood state sub-types in adults who stutter: A prospective study. *Journal of fluency disorders*, 56, 100-111.
- Tuna, E., Bozo, Ö. (2012). The Cognitive Emotion Regulation Questionnaire: Factor structure and psychometric properties of the Turkish version. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 34(4), 564-570.
- Usler, E. R., Weber, C. (2021). Emotion processing in children who do and do not stutter: An ERP study of electrocortical reactivity and regulation to peer facial expressions. *Journal of Fluency Disorders*, 67, 105802.
- Van Dam-Baggen, R., Kraaijmaat, F. (1999). Assessing social anxiety: The Inventory of Interpersonal Situations (IIS). *European Journal of Psychological Assessment*, 15(1), 25.
- Walden, T. A., Frankel, C. B., Buhr, A. P., Johnson, K. N., Conture, E. G., Karrass, J. M. (2012). Dual diathesis-stressor model of emotional and linguistic contributions to developmental stuttering. *Journal of abnormal child psychology*, 40(4), 633-644.
- Walden, T. A., Lesner, T. A. (2018). Examining implicit and explicit attitudes toward stuttering. *Journal of fluency disorders*, 57, 22-36.
- Ward, D., Miller, R., Nikolaev, A. (2021). Evaluating three stuttering assessments through network analysis, random forests and cluster analysis. *Journal of Fluency Disorders*, 67, 105823.
- Werle, D., Byrd, C. T. (2021). College professors' perceptions of students who stutter and the impact on comfort approaching professors. *Journal of Fluency Disorders*, 67, 105826.

Williams, D. E. (1982). Stuttering therapy: Where are we going—and why?. *Journal of Fluency Disorders*, 7(1), 159-170.

Zengin-Bolatkale, H., Conture, E. G., Key, A. P., Walden, T. A., Jones, R. M. (2018). Cortical associates of emotional reactivity and regulation in childhood stuttering. *Journal of fluency disorders*, 56, 81-99.

Zengin-Bolatkale, H., Conture, E. G., Walden, T. A. (2015). Sympathetic arousal of young children who stutter during a stressful picture naming task. *Journal of fluency disorders*, 46, 24-40.



EKLER

Ek 1. KİDİDA Ön Çalışma Soruları

Kekemeliğinizin Sizi En Çok Zorladığı 5 Durum Nedir?

Katılım sağlayacağınız form yaklaşık 1-2 dakikanızı alacaktır.

Form içerisinde sizden kekemeliğinizin, sizi en fazla zorladığı 5 durumu en zorlandığınız/en sık yaşadığınızdan başlayarak yazmanız istenmektedir. Bu durumlar akademik, mesleki ve sosyal ilişkilerinizle ya da günlük yaşam becerilerinizle ilgili olabilir.

Kimlik bilgileriniz üçüncü kişilerle paylaşılmayacak ve herhangi bir yerde yayınlanmayacaktır. Herhangi bir sorunuz için dktaysenurkocak@gmail.com üzerinden iletişim sağlayabilirsiniz.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

1.Durum

2.Durum

3.Durum

4.Durum

5.Durum

Ek 2. Sosyodemografik Veri Formu

Değerli Katılımcı;

Bu çalışma Üsküdar Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi, DKT. Ayşe Nur Koçak tarafından, Dr. Öğr. Üyesi M. Emrah Cangı danışmanlığında yürütülmektedir. Çalışmanın amacı, kekemeliği olan bireylerin akademik, mesleki ya da sosyal ortamlardaki iletişimlerinde yaşadıkları duyguları incelemektir.

Çalışmanın başlıca katılımcı kriterleri, gelişimsel kekemeliğin ardından kronik kekemeliğe sahip olmak ve devam eden bir psikiyatrik ilaç kullanımının olmamasıdır.

Lütfen tüm soruları içtenlikle yanıtlayınız. Kimlik bilgileriniz üçüncü kişilerle paylaşılmayacak ve herhangi bir yerde yayınlanmayacaktır. Ancak herhangi bir nedenden kendinizi rahatsız hissederseniz çalışmadan çekilebilirsiniz. Değerli katkınız için çok teşekkür ederiz.

1. Doğum Tarihiniz (Gün. Ay. Yıl)

2. Cinsiyetiniz

- Kadın
- Erkek

3. Eğitim Seviyeniz

- İlk Okul/Orta Okul
- Lise
- Yüksek Okul
- Üniversite
- Yüksek Lisans
- Doktora
- Diğer (yazınız)

4. Bir dil ve konuşma terapistinden kekemelik terapisi aldınız mı?

- Evet
- Hayır

Cevabınız evet ise lütfen açıklayınız (örn., 2018 Kasım-2019 Şubat arası – toplam 12 seans).

5. Sosyal ilişkileri etkileme potansiyeli olan herhangi bir psikiyatrik tanınız var mı? (Sosyal anksiyete, çeşitli fobiler, kaçınan kişilik bozukluğu vb.)

- Evet
- Hayır

Cevabınız evet ise lütfen açıklayınız (tanı ve tanının tarihi)

6. Daha önce psikoterapi gördünüz mü?

- Evet
- Hayır

Cevabınız evet ise lütfen açıklayınız (varsa tanınız, tarih aralığı ve terapi süreniz).

7. Daha önce psikiyatrik ilaç tedavisi gördünüz mü?

- Evet
- Hayır

Cevabınız evet ise lütfen açıklayınız (tanınız, tedavi süreniz ve ilaç kullanım durumu).



Ek 3. Kekemelikte İletişim Durumlarına İlişkin Duygular Anketi-

Örnek Maddeler

Lütfen aşağıda belirtilen her bir durumda hissedeceğiniz başlıca duyguları en alttaki listeden yararlanarak yazınız 1 (hemen hemen hiç hissetmem) - 9 (oldukça yoğun hissederim).

Aklınıza gelen duyguları öncelikle siz söyleyin.

Örneğin; Topluluk önünde konuşurken: Heyecan (6), Korku (6), Kararsızlık (4)

Dilediğiniz kadar duygu sözcüğü seçimi yapabilirsiniz Aynı duyguları farklı maddeler içerisinde de kullanabilirsiniz. **Lütfen tüm duyguları gözden geçirdiğinizden emin olunuz.**

1-Topluluk önünde konuşmadan önce. (Örn., sunum yapmadan, soru sormadan veya yanıt vermeden önce).

11-Kekelememden dolayı kendimi iyi ifade edemediğimi düşündüğümde.

17-Çok fazla takılmalar içeren bir konuşma yaptığımda.

Ek 4. Duygu Listesi

| | | |
|--------------------------|------------------|-----------------|
| Aciz | Eğlenceli | Huzursuzluk |
| Aktif | Endişe | Hüsrana Uğramış |
| Anlaşılmaz | Enerjik | Hüzünlü |
| Arzulu | Gergin | Istırap |
| Asabi | Göz Ardı Edilmiş | İğrenmiş |
| Başarısızlık | Gücenmiş | İlgili |
| Bıkkınlık | Güçlü | İlham Dolu |
| Bunalmış | Güçsüz | İsyankar |
| Coşkun | Güvende | Kabahatli |
| Çaresiz | Güvensiz | Kaçma |
| Çıldırılmış | Harap Bitap | Kafası Karışık |
| Dayanma | Hayal Kırıklığı | Kaygı |
| Değersiz | Hevesli | Kederli |
| Dikkat Dağınıklığı | Heyecanlı | Kendine Acıma |
| Dinç | Hoşnut | Keyifli |
| Kınama | Rahat | Terk Edilmiş |
| Kırgın | Rahatsız | Teskin edici |
| Kışkırtılmış | Reddedilmiş | Tetikte |
| Kızgın | Sabırlı | Tükenmiş |
| Korku | Sakin | Umursamaz |
| Küskün | Savunmasız | Umut Dolu |
| Melankolik | Sempati | Umutsuz |
| Memnuniyetsiz | Sevinçli | Usanmış |
| Mutlu | Sıkıntılı | Utanç |
| Nefret Dolu | Sinirli | Ürkmüş |
| Neşeli | Soğukkanlı | Üzüntülü |
| Nötr (bir şey hissetmem) | Suçlu | Yalnız |
| Öfke (Başkasına) | Şoka Uğramış | Yetersiz |
| Öfke (Kendime) | Şüphe | Zavallı |
| Panik | Tedirgin | Zevk |

Ek 5. Duygusal İşleyiş Biçimi Ölçeği

Duygularınızı nasıl yaşayıp onlarla nasıl başa çıktığınızla ilgileniyoruz. Elbette farklı olaylar beraberinde farklı tepkileri getiriyor, ama genellikle nasıl tepkiler verdiğinizi düşünün. Yapmanız gereken ya da yapmış olmayı dilediğiniz şekilde değil; size en iyi şekilde temsil ettiğini düşündüğünüz yanıtı verin. Soruların, doğru ya da yanlış cevabı yoktur, bu yüzden lütfen diğer insanların ne yanıt vereceğini değil; size en yakın gelen yanıtı verin. Her madde için lütfen aşağıdaki derecelendirmeye göre yanıt veriniz.

- (1) Kesinlikle Doğru Değil
- (2) Çok Az Doğru
- (3) Biraz Doğru
- (4) Oldukça Doğru
- (5) Tamamen Doğru

- 1- Duygularım kontrol altındadır. ()
- 2- Bakış açımı değiştirerek üzülmeğe kaçınabilirim. ()
- 3- Çabucak/hızlıca sakinleşebilirim. ()
- 4- Duygularımın akıp gitmesine izin verebilirim. ()
- 5- Kötü bir ruh halinden hızlıca çıkabilirim. ()
- 6- Kendimi daha iyi bir ruh haline sokmak için tam olarak ne yapmam gerektiğini bilirim ()
- 7- Olduğumdan daha iyi bir ruh haline kolaylıkla girebilirim. ()
- 8- Yoğun duygularımın olmasına tahammül edebilirim. ()
- 9- İnsanların üzgün olduğumu görmesi sorun olmaz. ()
- 10- Zaman zaman olumsuz duyguları hissetmekte bir sorun yoktur. ()
- 11- Üzgün olmaya/canımın sıkın olmasına tahammül edebilirim. ()
- 12- Fazlaca duygusal hissetmekte bir sakınca yoktur. ()

Ek 6. Bilişsel ve Duygusal Bilinçli Farkındalık Ölçeği-Revize

Aşağıdaki her bir madde için 1 (Nadiren/Hiç) ile 4 (Neredeyse her zaman) arasında bir işaretleme yapınız.

- (1) Nadiren/Hiç
- (2) Zaman zaman
- (3) Sık sık
- (4) Neredeyse her zaman

1. O anda nasıl hissettiğimi genelde oldukça detaylı olarak tarif edebilirim. ()
2. Düşüncelerimi ve duygularımı takip etmek benim için kolaydır. ()
3. Düşüncelerimi yargılamadan onların farkına varmaya çalışırım. ()
4. Duygusal acıya tahammül edebilirim. ()
5. Değiştiremediğim şeyleri kabullenebiliyorum. ()
6. Sahip olduğum düşünce ve duyguları kabullenebiliyorum. ()

Ek 7. Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği – Kısa Form

Herkes arada sırada hayatında hoş olmayan, olumsuz olaylarla karşılaşır ve kendi yöntemleriyle tepkiler verir. Aşağıdaki ifadelerle, böyle olumsuz olaylarla karşılaştığınızda sizin ne yaptığınız değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Ne sıklıkla düşünüyorsunuz?

- (1) Neredeyse Asla
- (2) Ender Olarak
- (3) Arada Sırada
- (4) Sıklıkla
- (5) Neredeyse Her Zaman

- 1- Bu olay yaşandı, gerçekleşen durumu bu şekilde kabullenmem gerektiğini düşünürüm. ()
- 2- Gerçekleşen olay karşısında başkalarını suçlarım. ()
- 3- Gerçekleşen olayın sorumlusu olarak kendimi görürüm. ()
- 4- Yaşanan kötü olayı kabul etmem gerektiğini düşünürüm. ()
- 5- Bu olayla ilgisi olmayan güzel şeyler düşünürüm. ()
- 6- Diğer insanların çok daha kötü deneyimler yaşayabileceklerini düşünürüm. ()
- 7- Yaşadığım olayın ne kadar kötü olduğunu sürekli düşünürüm. ()
- 8- Gerçekleşen olaydan başkalarının sorumlu olduğunu düşünürüm. ()
- 9- Yaşanan olayın, üzerimde neden bu şekilde bir duygu yarattığını anlamak isterim. ()
- 10- Yaşanan bu kötü olayı düşünmek yerine güzel şeyler düşünürüm. ()
- 11- Durumu nasıl değiştirebileceğimi düşünürüm. ()
- 12- Yaşanan kötü olayın aynı zamanda olumlu yönlerinin de bulunduğunu düşünürüm ()
- 13- Yaşananların kaynağı olarak kendimi görürüm. ()
- 14- Başımdan geçen kötü olayın, bende harekete geçirdiği duygular üzerinde düşünürüm. ()
- 15- Yapabileceğim hamlelerle ilgili bir plan düşünürüm. ()
- 16- Durumun pozitif yönlerini ararım. ()
- 17- Kendi kendime hayatta daha kötü şeyler olduğunu söylerim. ()
- 18- Durumun ne kadar korkunç olduğunu sürekli düşünürüm. ()

Ek 8. Etik Kurul İzni



BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

ÇALIŞMANIN ADI: Kekemeliği Olan Yetişkinlerin İletişim Durumlarına İlişkin Duygusal Tepkileri ve Bu Tepkilerin Duygu Düzenleme ile İlişkisi

Aşağıda bilgileri yer almakta olan bir araştırma çalışmasına katılmanız istenmektedir. Çalışmaya katılıp katılmama kararı tamamen size aittir. Katılmak isteyip istemediğinize karar vermeden önce araştırmanın neden yapıldığını, bilgilerinizin nasıl kullanılacağını, çalışmanın neleri içerdiğini, olası yararları ve risklerini ya da rahatsızlık verebilecek yönlerini anlamanız önemlidir. Lütfen aşağıdaki bilgileri dikkatlice okumak için zaman ayırınız. Eğer çalışmaya katılma kararı verirsiniz, **Çalışmaya Katılma Onayı Formu**'nu imzalayınız. Çalışmadan herhangi bir zamanda ayrılmakta özgürsünüz. Çalışmaya katıldığınız için size herhangi bir ödeme yapılmayacak ya da sizden herhangi bir maddi katkı/malzeme katkısı istenmeyecektir.

ÇALIŞMANIN KONUSU VE AMACI:

Çalışmanın amacı, kekeleyen yetişkin bireylerin belirlenen konuşma durumlarına yönelik, duygu tercihlerini belirlemek ve belirlenen ölçekler arası karşılaştırılması amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçların cinsiyet, terapi geçmişi, eğitim seviyesi, yaş ve kontrol grubu ile karşılaştırılması amaçlanmıştır.

ÇALIŞMA İŞLEMLERİ:

Çalışmada içerisinde sizden 19 maddeye ilişkin duygu sözcüklerinin seçimlerini yapmanız beklenmektedir. Çalışmanın devamında sizden 3 farklı ölçeği doldurmanız istenecektir.

ÇALIŞMAYA KATILMAMIN OLASI YARARLARI NELERDİR?

Çalışmaya katılarak, günlük hayatınız içerisinde karşılaşmanızın olası olduğu durumları görebilme ve bu durumlar içerisinde hissettiğiniz duyguları belirlemenize ve tanımanıza yardımcı olacaktır. Aynı zamanda dil ve konuşma terapisi sürecinizde çalışma sonrasında edindiğiniz bilgiler sizlere yarar sağlayacaktır.

KİŞİSEL BİLGİLERİM NASIL KULLANILACAK?

Araştırmada kişisel bilgileriniz istenmeyecek olup, ankete verdiğiniz yanıtlar bireysel olarak değil tüm katılımcıların yanıtları ile bütün olarak değerlendirilecek ve bilimsel araştırmamızın verilerini oluşturacaktır.

SORU VE PROBLEMLER İÇİN BAŞVURULACAK KİŞİLER:

1. **Ayşe Nur Koçak**

Çalışmaya Katılma Onayı

Yukarıdaki bilgileri ilgili araştırmacı ile ayrıntılı olarak tartıştım ve kendisi bütün sorularımı cevapladı. Bu bilgilendirilmiş olur belgesini okudum ve anladım. Bu araştırmaya katılmayı kabul ediyorum ve bu onay belgesini kendi hür irademle imzalıyorum. Bu onay, ilgili hiçbir kanun ve yönetmeliği geçersiz kılmaz. Araştırmacı, saklamam için

bu belgenin bir kopyasını çalışma sırasında dikkat edeceğim noktaları da içerecek şekilde bana teslim etmiştir.

| | | |
|----------------------------|--|-----------------------|
| <i>Gönüllü Adı Soyadı:</i> | | <i>Tarih ve İmza:</i> |
| <i>Telefon:</i> | | |

| | | |
|------------------------------------|--|-----------------------|
| <i>Vasi (var ise) Adı Soyadı:</i> | | <i>Tarih ve İmza:</i> |
| <i>Telefon:</i> | | |

| | | |
|--|-----------------------|-----------------------|
| <i>Araştırmacı² Adı Soyadı:</i> | Ayşe Nur Koçak | <i>Tarih ve İmza:</i> |
| <i>Adres ve Telefon:</i> | | |

Ek 10. Araştırmada Kullanılan Ölçek İzinleri


Ahmet Ferda Cakmak <cakmakahm@gmail.com>
Alıcı: Ayşenur Koçak <dktaysenurkocak@gmail.com>


26 Kasım 2020 14:29


Sayın Ayşe Nur KOÇAK,
Öncelikle tez çalışmanızda başarılar ve kolaylıklar diliyorum. Ekli dosyada Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği'ni, kısa formun bulunduğu makaleyi ve orijinal ölçeğin kullanım bilgilerini içeren dosyayı size iletiyorum. Ölçeği, ilgili çalışmaya atf yaparak kullanabilirsiniz.

İyi günler dilerim,
Ahmet F. ÇAKMAK
[Alıntılanan metin gizlendi]

3 eklenti

 **cerq.docx**
12K

 **cerq_manual_english_-_pdf.pdf**
467K


 **Cakmak%20and%20Cevik.pdf**
82K

Pelin Strebler <pelin.devrim@gmail.com>
Alıcı: Ayşenur Koçak <dktaysenurkocak@gmail.com>

5 Ocak 2021 19:48

Ölçek maddelerini ve puanlama direftiflerini ekteki makalede bulabilirsiniz. Kolay gelsin.
[Alıntılanan metin gizlendi]

--
Pelin Strebler, Ph.D.
Clinical Neuropsychologist, Assistant Professor of Clinical Psychology
University of Texas Health Tyler Health Science Center
Department of Psychiatry and Behavioral Medicine
11937 US-271, Tyler, TX 75708

 **camsr-tr.pdf**
828K

Zeynep Hilal Çelik <zeynephilalcelik@gmail.com>
Alıcı: Ayşenur Koçak <dktaysenurkocak@gmail.com>

26 Kasım 2020 10:32

Merhabalar Ayşe Nur Hanım,

Tabii, ölçeğimizi kullanmanızda bir sakınca yoktur. Online platformlar aracılığı ile ölçeğe ulaşmakta zorluk çekerseniz ben de size iletebilirim.
Tezinizde kolaylıklar diliyorum.

Sevgiler,
Uzm. Psk. Zeynep Hilal Çelik

Ayşenur Koçak <dktaysenurkocak@gmail.com>, 25 Kas 2020 Çar, 20:57 tarihinde şunu yazdı:
[Alıntılanan metin gizlendi]